

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
MISIJA NA KOSOVU

Ljudska prava i vladavina zakona

KATALOG PRAVNIH LEKOVA

I.	Uvod	4
1.	Pravo na delotvoran pravni lek	4
2.	Protivpravno uskraćivanje pravnog leka	4
3.	Opštevažeći pravni lekovi	4
4.	Organizacija Kataloga.....	6
II.	Krivično pravosuđe	7
A.	Policijski pritvor	7
B.	Pritvor bez sudskog naloga	14
C.	Istraga, pre i posle podizanja optužnice	15
D.	Suđenje i obnavljanje postupka.....	21
2.	Povreda prava na javni pretres	22
3.	Povreda pretpostavke o nevinosti	22
4.	Prinuda na svedočenje ili priznanje krivice/povreda prava na odbranu ćutanjem	23
5.	Retroaktivna primena krivičnog zakonodavstva i dvostruka ugroženost	23
6.	Povreda prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja ili oslobađanje	24
7.	Povreda prava da se lice brani samo ili uz pomoć branioca	25
8.	Povreda prava da se prisustvuje suđenju	26
9.	Povreda prava na besplatnog tumača i prevod	26
10.	Povreda principa o posebnom sistemu pravosuđa za maloletnike 27	
11.	Povreda prava na ulaganje žalbe na presudu	27
III.	Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR: Povreda pravila službe ili krivičnog zakona	28
A.	Policija UNMIK.....	28
B.	Kosovska policijska služba.....	30
C.	Kosovski zaštitni korpus.....	32
2.	Kosovski zaštitni korpus – povreda pravila službe i/ili krivičnog zakona – pravni lek	32

D. KFOR.....	33
IV. Diskriminacija.....	36
A. Opšti pravni lek I.....	36
Princip zabrane diskriminacije.....	36
B. Opšti pravni lek II.....	36
C. Zakon protiv diskriminacije.....	38
D. Navodi o diskriminativnoj praksi pri zapošljavanju u javnim organima.....	38
F. Navodi o diskriminaciji u zapošljavanju u opštinama.....	40
G. Žalbe javnih službenika na diskriminativne odluke disciplinskog odbora.....	41
H. Navodi o diskriminaciji pri upotrebi sopstvenog jezika u pristupu javnim službama.....	41
I. Navodi o diskriminaciji od strane obrazovnih radnika u pristupu obrazovanju.....	42
K. Žalbe na samovoljne sankcije nastavnika i obrazovnih radnika.....	44
L. Navodi o diskriminaciji vezani za pristup zdravstvenoj zaštiti.....	44
M. Navodi o diskriminaciji vezani za pristup zdravstvenoj zaštiti shodno Kosovskom zakonu o zdravstvu.....	45
O. Navodi o diskriminaciji u pristupu socijalnoj zaštiti.....	47
V. Žrtve krivičnih dela.....	49
A. Pravni lekovi na raspolaganju oštećenoj strani.....	49
1. Žrtva krivičnog dela/oštećena strana – predlog za pokretanje krivičnog gonjenja, subsidijarna ili privatna tužba.....	49
5. Žrtve nasilja u porodici/nalog za zaštitu.....	54
1. Nalog za zaštitu.....	54
B. Vanredni pravni lekovi na raspolaganju žrtvama.....	55
VI. Imovinsko-pravni odnosi.....	57
A. Opšta imovinsko-pravna pitanja.....	57
1. Protivpravno lišavanje imovinskih prava.....	57
2. Nezakonito ometanje imovinskih prava.....	59
B. Registar nepokretne imovine/katastar.....	62
1. Neosnovano uskraćenje registrovanja prava na nepokretnu imovinu, uključujući pravo na hipoteku.....	62
2. Neosnovano odbijanje upisa izmena u katastar.....	63
3. Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar.....	63
4. Greške u predmeru i klasifikaciji zemljišta u katastru.....	64
5. Šteta izazvana geodetskim merenjima.....	65
6. Nepravilna procena novčanih kazni.....	66
7. Neobaveštavanje nosioca svojinskih prava o izmenama u katastarskim knjigama koje preduzima opštinska katastarska služba.....	66
C. Prenos svojine, uključujući eksproprijaciju.....	67
1. Protivpravno lišavanje svojinskih prava usled nezakonitog prenosa nepokretne imovine.....	67
2. Neosnovano lišavanje imovinskih prava usled protivpravne odluke o nasleđu.....	68
3. Eksproprijacija – neosnovano lišavanje svojinskih prava.....	68
4. Eksproprijacija – nepropisno ometanje imovinskih prava.....	71
5. Eksproprijacija – pitanje isplate obeštećenja.....	72
D. Zaštita životne sredine.....	73
E. Prostorno planiranje.....	77
F. Izgradnja na zemljištu.....	78
4. Nepropisna primena sankcija (uključujući uklanjanje ili rušenje) zbog povreda rokova i uslova navedenih u građevinskoj dozvoli.....	79
5. Nepropisno utvrđivanje opasnosti po zdravlje ljudi, sigurnost ili bezbednost, a koje podrazumeva postupke koji ograničavaju svojinska prava.....	79

G. Pitanja stambene imovine	80
1. Protivpravno lišavanje svojinskih prava nad stanom (uključujući stanarsko pravo)	80
2. Protivpravno ometanje stambenih svojinskih prava (uključujući stanarska prava)	85
3. Npropisna naplata stanarina i sporovi u vezi plaćanja stanarine za društvene stanove	88
H. Poslovna/nestambena imovinska pitanja	90
1. Npropisna procedura u javnom nadmetanju	90
2. Neosnovano odbijanja izdavanja dozvole za gradnju investicionog/poslovnog objekta	91
3. Neosnovano odbijanje izdavanja upotrebne dozvole	91
4. Neosnovan nalog za obustavljanje gradnje/korišćenje objekta i za rušenje investicionog objekta	92
5. Npropisna primena novčanih kazni	92
I. Nestambena imovina pod upravom državnih ili društvenih preduzeća.....	93
1. Npropisna odluka ili mera Kosovske povereničke agencije koja ugrožava imovinska i druga prava	93
2. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih ili drugih prava od strane firme pod upravom KPA, ali ne usled odluke ili mere KPA.....	94
3. Npropisna primena novčanih kazni od strane KPA protiv preduzeća, zaposlenih ili drugih lica na rukovodećim ili kontrolnim funkcijama	95
J. Šume	96
1. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih prava usled ustanovljenja šumskih granica	96
2. Npropisna odluka šumskog inspektora koja ugrožava imovinska prava	97
3. Npropisno ometanje uživanja šumskih resursa	97
K. Porez na imovinu	98

KATALOG PRAVNIH LEKOVA

I. Uvod

Trajna zaštita i unapređenje ljudskih prava imaju za cilj da podstiču, podržavaju i olakšavaju korišćenje delotvornih pravnih lekova za rešavanje potencijalnih i stvarnih povreda ljudskih prava. Ovo podrazumeva promenu fokusa sa samih povreda, na koje se zaštita ljudskih prava tradicionalno koncentriše, na raspoložive pravne lekove za sprečavanje povreda ili za obezbeđenje obeštećenja u slučaju povrede prava. Ovakvi pravni lekovi ne samo da su neposredno potrebni u okviru instrumenata za ljudska prava, već isto tako mogu sprečiti nepravdu ili zloupotrebu ovlašćenja time što obezbeđuju ispravljanje nepravde ili preispitivanje slučaja od strane vlasti.

Organ koji preispituje povredu prava mora biti u stanju da tačno primeni relevantne zakone i standarde ljudskih prava. Pored toga, na osnovu ovakvog preispitivanja dati organ mora biti u stanju da donese odluku koja je obavezujuća i izvršna za organe koji su predmet takvog preispitivanja. Zbog toga, žalba Instituciji ombudsmana nije pravni lek prema ovom shvatanju jer odluke ombudsmana nisu obavezujuće za organe vlasti.

Tekst pred vama predstavlja prerađeno izdanje Kataloga pravnih lekova, koji je Misija OEBS na Kosovu prvobitno izdala u maju 2003. Ovaj katalog odražava sve veću usmerenost Odeljenja za ljudska prava i vladavinu prava na trajnost zaštite ljudskih prava. On ima za cilj da identifikuje odgovarajući pravni lek, ili nepostojanje pravnog leka, za sve slučajeve gde ljudska prava mogu biti ugrožena.

Ovaj katalog se bavi pravnim lekovima za moguće povrede prava garantovanih u domaćem zakonu i međunarodnim instrumentima važećim na Kosovu.

1. Pravo na delotvoran pravni lek

Pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim organima vlasti za povrede ljudskih prava garantovano je u članu 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Evropska konvencija).

Evropski sud za ljudska prava kaže da, kada lice osnovano tvrdi da je žrtva povrede prava izloženih u Konvenciji, onda mora postojati pravni lek pred nacionalnim organima vlasti i kako bi se rešavalo po njegovoj žalbi i kako bi se, ako treba, dobilo obeštećenje.¹

Član 13 ima dejstvo da omogući nadležnim organima vlasti da rešavaju suštinu predmeta žalbe kao i da obezbede odgovarajuću nadoknadu. Tako, delotvornost pravnog leka ne zavisi od izvesnosti ishoda povoljnog po podnosioca žalbe. Osim toga, nije potreban neki poseban oblik pravnog leka; državama je ostavljeno diskreciono pravo da usaglase svoje obaveze sa ovom odredbom.²

Organi vlasti pomenuti u članu 13 ne moraju biti pravosudni organi, ali ako nisu, ovlašćenja i garantije koje oni obezbeđuju treba da su relevantni za utvrđivanje da li je pravni lek pred njima delotvoran. U slučajevima gde nijedan pravni lek sam po sebi ne zadovoljava zahtev delotvornosti, onda to mogu obezbediti zbirni pravni lekovi predviđeni u domaćem pravu.³

Međutim, ovaj katalog ne nastoji da meri delotvornost pravnih lekova raspoloživih na Kosovu. On ne nastoji da analizira da li raspoloživi pravni lekovi ispunjavaju zahteve međunarodnih instrumenata, kao što je član 13 Evropske konvencije. Osim toga, on ne nastoji da reši pitanje da li i kada je pravni lek potreban za navodnu povredu.

Ovaj katalog nije ograničen na prava u okviru Evropske konvencije. On ima nameru da obuhvati pravne lekove za povrede prava koji stoje na raspolaganju pojedincima u okviru važećeg zakona, koji obuhvata i međunarodne standarde ljudskih prava.

2. Protivpravno uskraćivanje pravnog leka

Pravo na pravni lek zaštićeno je članom 174 Privremenog krivičnog zakona Kosova (PKZK), koji predviđa kažnjavanje svakog lica koje neko drugo lice sprečava da iskoristi ovo pravo. Član 174 glasi:

(1) Ko god upotrebom sile ili ozbiljne pretnje spreči drugo lice da koristi svoje pravo na ulaganje žalbe ili da koristi bilo koji drugi pravni lek, biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Kada krivično delo opisano u stavu 1 ovog člana izvrši službeno lice koje zloupotrebi svoj položaj ili ovlašćenja, izvršilac će se kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine.

3. Opštevažeći pravni lekovi

U katalogu je naveden jedan broj pravnih lekova za određene povrede prava pojedinca. Osim specifičnih pravnih lekova navedenih u

¹ Silver protiv Ujedinjenog Kraljevstva, presuda od 25. marta 1983., stav 113.

² *Vilvarah i drugi*, presuda od 30. oktobra 1991., str. 37-38.

³ Predmet *Leander*, presuda od 26. marta 1987., str. 29-30.

katalogu, postoji i određen broj opštih pravnih lekova koji stoje na raspolaganju licima čija su prava povređena. Opšti pravni lekovi primenjuju se ako ne postoji specifičan pravni lek u važećem zakonu.

Žalba na sudsku odluku (krivični predmeti)

Prvo lica da njegovu osudu i kaznu preispita viši sud propisano je u međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima koje važe na Kosovu - članom 14(5) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR) i članom 2 Protokola br.7 uz Evropsku konvenciju - i u domaćem zakonu.

Član 398 Privremenog zakona o krivičnom postupku Kosova (PZKP) propisuje da se žalba na presudu donetu u prvoj instanci može podneti u roku od 15 dana od datuma prijema. Član 399 PZKP određuje koje stranke mogu podneti žalbu.

Po pravilu, žalbena instanca preispituje samo sporna pitanja iz presude prvostepenog suda. Međutim, član 415 PZKP propisuje da žalbena instanca mora uvek *po službenoj dužnosti* preispitati da li su povređene neke suštinske proceduralne garantije PZKP ili da li je krivični zakon povređen na štetu optuženog.

Okrivljeno lice može uložiti žalbu po svim tačkama zbog kojih se presuda može osporiti, uključujući i zahteve za obeštećenje (za razliku od javnog tužioca). I okrivljeno lice i njegov branilac imaju pravo ulaganja posebne žalbe, a jedna žalba ne isključuje drugu. Branilac mora dobiti saglasnost okrivljenog lica za ulaganje žalbe.

Međutim, u slučaju okrivljenog maloletnika, važeći domaći zakon (član 75(2) KZM) predviđa da branilac može uložiti žalbu i protiv volje maloletnog lica. Mora se pomenuti i da supružnik optuženog lica, krvni srodnik u direktnoj liniji, usvojitelj, brat, sestra i staralac takođe mogu uložiti žalbu u korist optuženog. Kao i branilac, i pomenuta lica mogu uložiti žalbu u korist optuženog maloletnog lica protiv njegove volje. Kao zaštitnik zakonitosti i zastupnik javnog interesa, javni tužilac takođe može uložiti žalbu na presudu u korist okrivljenog maloletnika.

Što se tiče oštećene strane, mora se napraviti razlika između toga da li je oštećena strana preuzela tužbu (kao subsidijarni ili privatni tužilac, v. članove 54, 62 PZKP). U normalnom slučaju javne tužbe, oštećena strana može osporiti presudu samo u vezi odluke suda o kaznenim sankcijama za krivična dela počinjena protiv života ili tela, protiv seksualnog integriteta ili bezbednosti javnog saobraćaja, i u vezi troškova krivičnog postupka. Kada javni tužilac ne uloži žalbu ili kada odustane od žalbe, oštećena strana ne može preuzeti ulogu javnog tužioca. Ali, kada oštećena strana postupa (ili je postupala, v. član 399(3)) kao subsidijarni ili privatni tužilac, ona može uložiti

žalbu po svim osnovima po kojima se presuda može osporiti (članovi 399(1), 402 PZKP).

Oštećena strana takođe ima pravo da uputi zahtev za odštetu u krivičnom postupku ukoliko je ovlašćena da taj zahtev ostvari u građanskoj parnici. Ona takođe može podneti odvojen imovinskopравни zahtev u skladu sa imovinskim pravom u građanskom postupku pred građanskim sudom.⁴

Žalba na sudsku odluku (građanski predmeti)

Stranka može uložiti žalbu na odluku prvostepenog suda u roku od petnaest dana od prijema pismene presude.^{5, 6} Drugostepeni sud donosi odluku po žalbi na presudu.⁷

Ukoliko je i dalje nezadovoljna, stranka može zahtevati preispitivanje drugostepene pravosnažne presude u roku od trideset dana od prijema pismene presude.⁸ O zahtevu za preispitivanje presude rešava Vrhovni sud.⁹

Opšta upravna žalba:

Stranka može uložiti žalbu ili tražiti pravni lek protiv odluke ili postupka upravnih organa. Generalno, stranka najpre treba da iscrpi važeće načine za ulaganje žalbe na upravni postupak. Ako ne dobije zadovoljenje ovim putem, onda se može pokrenuti upravna parnica kod nadležnog suda ako stranka smatra da su upravnim aktom povređena njena prava ili interesi (član 2 Zakona o upravnim sporovima, Službeni list SFRJ, br.4/77). Takva parnica se mora pokrenuti u roku od trideset (30) dana od datuma dostavljanja upravnog akta.

Dalja generalizacija u vezi pravnih lekova u upravnom postupku je teška. Određeni pravni lek koji stoji na raspolaganju zavisi od toga odakle i na kom državnom nivou je upravna odluka ili radnja izvršena, kao i od odredbi koje postoje u bilo kom važećem zakonu koji posebno uređuje dati postupak.

Međutim, mogu se načiniti neka opšta zapažanja. Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, 1986, br.47) i dalje važi, ali samo ukoliko nije u sukobu sa članom 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština, u vezi upravnih odluka koje donosi neko opštinsko telo.

⁴ Član 108(1) PZKP.

⁵ Član 348 Zakona o građanskom postupku, Službeni list 4/77.

⁶ Prvostepeni sud je ili opštinski ili okružni sud, zavisno od vrste tužbe. Vidi članove 26.2 i 29.2 Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, 1978.

⁷ Drugostepeni sud je ili okružni sud ili Vrhovni sud. Vidi članove 29.1 i 31 Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, 1978.

⁸ Član 382 Zakona o građanskom postupku, *supra* beleška 6.

⁹ Član 383 Zakona o građanskom postupku, *supra* beleška 6.

Na osnovu ove Uredbe, lice može uložiti žalbu na upravnu odluku opštine ako smatra da su njegova prava datom odlukom povređena. Žalba se mora uputiti u pismenoj formi glavnom izvršnom službeniku ili lično podneti kancelariji glavnog izvršnog službenika u roku od jednog (1) meseca od datuma kada je podnositelac žalbe obavešten o odluci. Ukoliko je podnositelac žalbe nezadovoljan odgovorom glavnog izvršnog službenika, može stvar proslediti centralnom organu, koji je dužan žalbu razmotriti i odlučiti o zakonitosti odluke. Ova žalba drugostepenom organu treba da se podnese preko Direkcije za upravne poslove, koja je zadužena da koordinira dostavljanje takvih žalbi. Odluka nadležnog "centralnog organa" mora se doneti u roku od dva (2) meseca (član 247 Zakona o upravnom postupku). Ova uredba i prestrukturiranje upravnih organa dovode do konfuzije pri utvrđivanju odgovarajućeg "centralnog organa" preko koga bi se trebalo iskoristiti pravo na delotvoran upravni pravni lek. Kada se iscrpi ovaj put, žalba (u upravnoj parnici) se može podneti upravnoj komori Vrhovnog suda.

Kada upravna odluka ili akt potiču od višeg nivoa, izgleda da se u potpunosti primenjuju postupci izloženi u Zakonu o upravnom postupku, osim ako se ne primenjuju neki posebni zakoni.

4. Organizacija Kataloga

Katalog se sastoji od pet većih celina: krivično pravosuđe, bezbednosna pitanja, diskriminacija, žrtve krivičnih dela i imovinska pitanja. U svakoj celini postoje delovi koji obrađuju posebne probleme. Oblast koja se nalazi na levoj strani opisuje prirodu povrede prava, na primer, "protivpravni policijski pritvor". Na desnoj strani je najpre izložen pravni lek u skladu sa važećim zakonom, zatim dokazi koje korisnik pravnog leka mora biti u stanju da podnese da bi mogao pokrenuti predmet, i konačno je data pouka o pravnom leku za datu povredu prava.

II. Krivično pravosuđe

A. Policijski pritvor

1. Protivpravni policijski pritvor

Pravo da se ospori zakonitost pritvora: član 5 Evropske konvencije i član 9(4) ICCPR; član 151(13) PZKP

Važeći zakon:

Član 212(6) PZKP u odgovarajućem delu glasi:

“Uhapšeno lice ima pravo da se žali na odluku [o pritvoru] [...] pretpretresnom sudiji. Policijska i javna tužilaštva imaju obavezu da obezbede da žalba bude dostavljena pretpretresnom sudiji. Žalba ne zadržava izvršenje odluke. Pretpretresni sudija odlučuje o žalbi u roku od četrdesetosam sati od trenutka hapšenja.”

Član 286(2) PZKP:

“U bilo koje vreme, pritvoreno lice ili njegov/njen branilac mogu da podnesu bilo kom pretpretresnom sudiji ili predsedniku veća zahtev za utvrđivanje zakonitosti pritvora.”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, spisak pritvorenih lica u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku:

Član 212(6) predviđa žalbu uhapšenog/pritvorenog lica i/ili njegovog branioca podnetu pretpretresnom sudiji. Pretpretresni sudija odluku mora doneti u roku od 48 sati po prijemu žalbe. Žalba uhapšenog/pritvorenog lica ili/i njegovog branioca protiv odluke o policijskom pritvoru ne odlaže izvršenje naloga. Žalba protiv protivpravnog policijskog pritvora se takođe može obuhvatiti žalbom na odluku o sudskom pritvoru.

Član 286(2) PZKP

Mehanizam *habeas corpus*:

U bilo koje vreme tokom krivičnog postupka pritvoreno lice ili njegov branilac mogu podneti zahtev pretpretresnom sudiji ili predsedniku veća da se utvrdi zakonitost pritvora. Takav zahtev treba da utvrdi *prima facie* da ne postoji osnov za dalji pritvor zbog izmenjenih okolnosti ili otkrivanja novih činjenica od prethodnog sudskog naloga za pritvor ili da je pritvor protivpravan iz nekog drugog razloga. U takvim slučajevima pretpretresni sudija ili predsednik veća mogu voditi saslušanje o pritvoru. Pretpretresni sudija ili predsednik veća nalažu trenutno oslobađanje pritvorenog lica ukoliko se utvrdi da više ne postoje razlozi za sudski pritvor, da je isteklo trajanje sudskog pritvora koji je sud naložio, da trajanje pritvora koji je sud naložio premašuje zakonska pravna ograničenja ili da je pritvor protivpravan usled kakvog drugog razloga.

2. Obeštećenje za protivpravni pritvor ili neosnovano hapšenje ili pritvor

Član 16 PZKP glasi: “Bilo koje lice koje je nezakonito osuđeno, uhapšeno, ili držano u sudskom pritvoru pre glavnog pretresa, ima pravo na punu rehabilitaciju, pravednu kompenzaciju iz budžetskih sredstava i na druga prava propisana zakonom”.

član 534 PZKP;
član 538 PZKP

Važeći zakon:

Član 535 PZKP

Član 536 PZKP glasi: “Ako zahtev za naknadu štete ne bude usvojen ili ako nadležni javni organ pravosuđa i oštećena strana ne postignu sporazum u roku od tri meseca od podnošenja zahteva, oštećena strana može kod nadležnog suda da podnese tužbu za naknadu štete. Ako je postignut sporazum samo u pogledu dela zahteva, oštećena strana može da podnese tužbu za preostali deo.”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, lista pritvorenih lica u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku:

Lice koje ima pravo na obeštećenje ili njegov advokat treba da podnesu zahtev Komisiji za obeštećenje, koju čini troje sudija Vrhovnog suda. Licu se ne isplaćuje obeštećenje ako je ono samo usled svojih nedozvoljenih postupaka prouzrokovalo sopstveno hapšenje. Zahtev treba da se dostavi direktoru Odeljenja za sudsku administraciju. Pravo na obeštećenje ističe posle tri godine od dana stupanja na snagu prvostepene presude kojom se optuženo lice oslobađa optužbe ili je optužba odbačena, ili od dana stupanja na snagu prvostepene odluke o odbacivanju optužbe ili obustavljanju postupka. Ako je lice oslobođeno optužbi na osnovu odluke višeg suda po žalbi, pravo na obeštećenje ističe tri godine od prijema odluke višeg suda.

Zahtev ne traba podnositi dok se ne donese konačna odluka o oslobađanju. Posle pregledanja zahteva i relevantnih spisa, Komisija može ili pozvati podnosioca zahteva da učestvuje u raspravi, ili jednostavno može ponuditi podnosiocu zahteva određenu sumu novca na ime obeštećenja. Ukoliko podnosilac zahteva nije zadovoljan ponudom (delimično ili u potpunosti) ili ako Komisija ne donese odluku u roku od tri meseca od datuma podnošenja zahteva, on može pokrenuti postupak pred nadležnim sudom (član 536(1, 3) PZKP).

Pravosudni dopis 2001/1: Odluka o osnivanju Komisije za obeštećenje nepravedno optuženih, osuđenih i/ili nepravedno pritvorenih lica.

3. Povreda prava lica da bude odmah obavешteno o razlozima hapšenja na jeziku koji razume

Uredba UNMIK br.2001/28 o pravima lica koja uhapse organi za sprovođenje zakona, član 2.1.a;
član 9(2) ICCPR;
član 5(2) Evropske konvencije;
član 40(2)(b)(ii) Konvencije o pravima deteta;
član 14 PZKP;
član 214(1)(3) PZKP

Važeći zakon:

Član 83(1) PZKP glasi:

“Privatne tužbe, optužnice, optužni predlozi, predlozi za gonjenje, pravni lekovi i druge izjave i saopštenja podnose se pismenim putem ili se usmeno daju u zapisnik.”

Nema posebnih zakonskih odredbi. Međutim, pravni lek je posredno obuhvaćen članovima 212(6) i 286(2) PZKP. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji. Predlog se može izneti usmeno tokom pretresa o pritvoru ili se može uneti u žalbu na policijski pritvor i/ili prvobitnu odluku o sudskom pritvoru. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

4. Povreda prava lica da odmah bude izvedeno pred sudijju

član 9(3) ICCPR;
član 5(1)(c),(3) Evropske konvencije;
član 211 PZKP

Važeći zakon:

Ne postoje posebne zakonske odredbe.

Pravni lek je posredno obuhvaćen članovima 212(6) i 286(2) PZKP. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji (član 83(1) PZKP). Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Može se uneti u žalbu na policijski pritvor i/ili odluku o sudskom pritvoru. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

5. Povreda prava na odbranu čutanjem

članovi 2.1.b, 2.2, 2.3,
6.1.e Uredbe UNMIK
br.2001/28 o pravima lica
koja uhapsu organi za
sprovođenje zakona;
član 214(1)(2) PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravni lek je posredno obuhvaćen članovima 212(6) i 286(2) PZKP. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanju, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji (član 83(1) PZKP). Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Može se uneti u žalbu na policijski pritvor i/ili provobitnu odluku o sudskom pritvoru. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

6. Povreda prava na besplatnu pomoć prevodioca ako uhapšeno lice ne razume/govori jezik organa za sprovođenje zakona

član 2(1)(c) Uredbe UNMIK
br.2001/28 o pravima lica
koja uhapsu organi za
sprovođenje zakona;
princip 14 Skupa principa;
član 214(1, 3) PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravni lek je posredno obuhvaćen članovima 212(6) i 286(2) PZKP. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanju, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji (član 83(1) PZKP). Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Može se uneti u žalbu na policijski pritvor i/ili prvobitnu odluku o sudskom pritvoru. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

7. Povreda prava na pomoć branioca

Povreda prava na pravnu pomoć branioca po sopstvenom izboru; prava na branioca po službenoj dužnosti kada lice nema novca da plati pravnu pomoć; prava na poverljivost komunikacije sa braniocem; prava na branioca tokom saslušanja

član 3 Uredbe UNMIK br.2001/28 o pravima lica koje uhapsu organi za sprovođenje zakona; Administrativno uputstvo br.2001/15 za sprovođenje Uredbe UNMIK br.2001/28; Pravosudni dopis UNMIK 2000/17; principi 1, 8 i 22 Osnovnih principa o ulozi advokata; pravilo 93 Evropskih zatvorskih pravila; član 6(3)(b, c) Evropske konvencije; član 214(1)(4) PZKP

Važeći zakon:

Član 74(3) PZKP u odgovarajućem delu glasi: “[...] Ako policija, ili javni tužilac, odbije zahtev optuženog da mu bude imenovan branilac o javnom trošku, optuženi može da se žali pretpretresnom sudiji.”

Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i saslušanju, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji (član 83(1) PZKP). Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Može se uneti u žalbu na policijski pritvor i/ili prvobitnu odluku o sudskom pritvoru. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1

8. Povreda prava da se o hapšenju obavesti porodica ili druga odgovarajuća osoba

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i saslušanju, iskazi svedoka i pritvorenih lica.

Pritvoreno lice ima pravo da o svom hapšenju obavesti člana porodice ili ma koje drugo odgovarajuće lice po svom izboru. Takođe treba obavestiti: centar za socijalni rad ako uhapšeno lice pokazuje znake mentalne bolesti; kancelariju za vezu, konzulat, diplomatsku misiju, nadležnu međunarodnu organizaciju ako je lice stranac; roditelje ili staratelja ako je lice mlađe od 18 godina.

Pouka o pravnom leku:

Nema pravnog leka, osim žalbe protiv policajaca KPS ili policije UNMIK. Uredba UNMIK 2001/28 ne sadrži nikakav pravni lek za uhapšena lica.

Vidi žalbe protiv organa za sprovođenje zakona, poglavlje III: Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR, Povreda pravila službe ili krivičnog zakona, A i B i poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva, A.9.

članovi 2(1)(e, f) i 2(2)(4) Uredbe UNMIK br.2001/28 o pravima lica koja uhapsu organi za sprovođenje zakona;
pravilo 92 Standardnih minimalnih pravila;
princip 16(2) Skupa principa;
pravilo 10(1) Pekinških pravila;
pravilo 22 Pravila UN za zaštitu maloletnika lišenih slobode;
član 214(1)(5) PZKP;
član 215 PZKP

9. Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva

član 10(1) ICCPR;
član 3 Evropske konvencije;
član 155(1) PZKP;
član 288 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi. Međutim, zakon generalno predviđa žalbe pritvorenih lica kao pravni lek.

Članovi 206 i 297 PZKP

Član 212(6) PZKP glasi:

“Uhapšeno lice ima pravo da se žali na odluku [o pritvoru] [...] pretpretresnom sudiji.”

Član 235 PZKP:

“Ako su u postupku ispitivanja povređene odredbe [...] ili člana 234 stav 2 ovog zakona, izjave optuženog se ne mogu prihvatiti na sudu.”

Član 155(3) PZKP:

“Ako je ispitivanje ili saslušanje obavljeno uz kršenje stava 1 ovog člana, nijedan zapisnik sa takvog ispitivanja ili saslušanja nije prihvatljiv na sudu.”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i saslušanju, iskazi svedoka i uhapšenog lica, lekarski izveštaj u slučaju fizičkog zlostavljanja.

Pouka o pravnom leku:

Podnesak odbrane pretpretresnom sudiji. Nema stvarnog pravnog leka. Predlog odbrane nije jasan pravni lek, ali u najmanju ruku može obezbediti dokaz da je to pitanje pokrenuto u ovoj fazi, ukoliko branilac želi da na glavnom pretresu ospori dokaze dobijene pod prinudom. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na humane uslove pritvora i zabrana mučenja u sudskom pritvoru, C.2 u daljem tekstu. Pritvoreno lice ili njegov branilac mogu podneti žalbu protiv policajca KPS ili UNMIK. Vidi žalbe protiv organa za sprovođenje zakona, poglavlje III: Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR, Povreda pravila službe ili krivičnog zakona, A i B.

Lice protiv kojeg je preduzeta bilo koja mera navedena u članu 201, 202, 204 ili 205 PZKP ima pravo da u roku od tri dana podnese žalbu nadležnom javnom tužiocu. Javni tužilac, bez odlaganja, ispituje osnov za žalbu i, ako se ustanovi da preduzeti postupci ili mere predstavljaju povredu krivičnog zakona ili pravila službe koja se odnose na policiju ili na obaveze zaposlenih, tužilac će postupiti u skladu sa zakonom i obavestiti podnosioca žalbe (član 206(2, 3) PZKP).

Napomena: Mere iznete u pomenutim odredbama imaju za cilj da lociraju počinioca, spreče počinioca ili njegovog/njenog saučesnika da se skriva ili pobegne, ustanove i sačuvaju tragove i druge materijalne dokaze krivičnog dela i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz, i prikupe sve informacije koje mogu biti od koristi u krivičnom postupku. Ove mere obuhvataju: prikupljanje obaveštenja od lica; obavljanje provizorne pretrage vozila, putnika i njihovog prtljaga; ograničavanje kretanja u određenom području; preduzimanje koraka radi ustanovljenja identiteta lica ili predmeta; organizovanje potrage radi lociranja tražene osobe ili predmeta putem slanja cirkularnog obaveštenja o potrazi; pretragu određenih javnih objekata i prostorija u prisustvu odgovornog lica i proučavanje posebne dokumentacije koja im pripada; zaplena predmeta koji se u skladu sa PZKP moraju zapleniti ili koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku; fizički pregled oštećene strane, itd.

**10. Povreda prava na
lekarski pregled i
lečenje**

član 2(1)(g), 5, 6(1)(h)
Uredbe UNMIK br.2001/28
o pravima lica koja uhapsu
organi za sprovođenje
zakona;
princip 24 Skupa principa;
član 216 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Član 212(6) PZKP glasi:

“Uhapšeno lice ima pravo da se žali na odluku [o pritvoru] [...] pretpretresnom sudiji.”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanju, iskazi svedoka i uhapšenog lica.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji. Vidi poglavlje II: Krivično pravo, Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva, A.9.

Žalba protiv policajca KPS ili policije UNMIK. Vidi žalbe protiv organa za sprovođenje zakona, poglavlje III: Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR, Povreda pravila službe ili krivičnog zakona, A i B.

B. Pritvor bez sudskog naloga

1. Pritvor bez sudskog naloga od strane KFOR

Pravo na osporenje zakonitosti pritvora: član 5 Evropske konvencije; član 9(4) ICCPR; član 286(2) PZKP

Važeći zakon:

Član 7(k) Direktive 42 KFOR o pritvoru: "Privorena lica mogu podneti predstavku u vezi svog pritvora."

Član 286(2) PZKP glasi:

"U bilo koje vreme, pritvoreno lice ili njegov branilac mogu da podnesu bilo kom pretpretresnom sudiji ili predsedniku veća zahtev za utvrđivanje zakonitosti pritvora."

Dokazi:

Formular u vezi Direktive 42 KFOR o pritvoru, kasnije odluke u vezi pritvora.

Pouka o pravnom leku:

Ne postoji mehanizam ili rokovi u Direktivi 42 KFOR o pritvoru.

Branilac može podneti predlog sudu koristeći mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

2. Izvršni nalozi SPGS za pritvor

Pravo na osporenje zakonitosti pritvora: član 5 Evropske konvencije; član 9(4) ICCPR; član 286(2) PZKP

Važeći zakon:

Član 4.1 Uredbe UNMIK 2001/18, o uspostavljanju Komisije za reviziju pritvora za vanskudski pritvor koji se zasniva na izvršnim nalogima:

"Komisija revidira vanskudski pritvor koji se zasniva na izvršnim nalogima. Reviziju može da inicira Komisija na sopstveni predlog ili na zahtev lica koje je pritvoreno na osnovu takvog izvršnog naloga ili njegovog branioca."

Član 286(2) PZKP glasi:

"U bilo koje vreme, pritvoreno lice ili njegov branilac mogu da podnesu bilo kom pretpretresnom sudiji ili predsedniku veća zahtev za utvrđivanje zakonitosti pritvora."

Dokazi:

Izvršni nalog SPGS.

Pouka o pravnom leku:

Zahtev pritvorenog lica ili njegovog branioca Komisiji za reviziju pritvora koja ima zadatak da revidira izvršne naloge. Komisija donosi odluku u najkraćem mogućem roku, ali ne više od sedam dana po prijemu zahteva. Ona nije nezavisan organ u duhu člana 6 Evropske konvencije.

Primenjuje se mehanizam *habeas corpus*. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

NAPOMENA: *Pravni lek sadržan u Uredbi 2001/18 se više ne primenjuje jer su njene odredbe bile ograničene na tri meseca i na jedan poseban slučaj (predmet Niš ekspres). Međutim, ovlašćenje SPGS da izdaje izvršne naloge za pritvor nije eksplicitno opozvano, te stoga ostaje potreba za odgovarajućim pravnim lekom.*

C. Istraga, pre i posle podizanja optužnice

1. Protivpravni pritvor

Pravo da se ospori zakonitost pritvora/obaveštavanje o osnovu za pritvor: član 9(4) ICCPR; član 5(4) Evropske konvencije; principi 11(2), 32 i 39 Skupa principa; član 151(13) PZKP

Važeći zakon:

Član 283(3) PZKP – Žalba na rešenje o pritvoru koje donese pretretresni sudija: “Svaka stranka može da podnese žalbu u roku od dvadesetčetiri sata od uručivanja rešenja. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja. Ako se žali samo jedna stranka, sud uručuje žalbu drugoj stranci, koja može da podnese argumente sudu u roku od dvadesetčetiri sata od uručivanja žalbe. O žalbi se rešava u roku od četrdesetosam sati od uručivanja žalbe.”

Član 285(5) PZKP u odgovarajućem delu glasi:

“Na svako rešenje o produženju sudskog pritvora dozvoljena je žalba. [...]”

Član 287(1) PZKP – Žalba na rešenje o pritvoru posle podizanja optužnice do zaključenja glavnog pretresa

“Nakon što je podignuta optužnica sve do zaključenja glavnog pretresa, sudski pritvor može da bude naređen ili ukinut samo rešenjem sudskog veća, ili kada sudsko veće ne zaseda, predsednika sudskog veća, koji prvo saslušava mišljenje javnog tužioca ako je postupak pokrenut na njegov zahtev i mišljenje okrivljenog ili branioca. Stranke mogu da ulože žalbu na rešenje. [...]”

Član 287(2) – Žalba na rešenje o pritvoru koje se izdaje svaka dva meseca:

“Po isteku dva meseca od poslednjeg rešenja o sudskom pritvoru, sudsko veće ili, kada sudsko veće ne zaseda, predsednik sudskog veća, ispituje i kada nema predloga stranaka, da li još uvek postoje razlozi za sudski pritvor i donosi rešenje kojim se sudski pritvor produžava ili ukida. Stanke mogu da ulože žalbu na rešenje. [...]”

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, nalog za pritvor i naknadna produženja, zahtev za sprovođenje istrage i odluka o sprovođenju istrage, optužnica ili povlačenje optužbi, izjave svedoka i optuženog lica, spisak pritvorenih lica u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pretretresnom sudiji. Takvi predlozi obuhvataju usmene predloge u vezi osnova za pritvor pretretresnom sudiji ili veću. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava da lice bude odmah obavešteno o razlozima za hapšenje na jeziku koji razume, A.3.

Žalba uhapšenog/pritvorenog lica ili/i njegovog branioca na rešenje o pritvoru i naknadna produženja. Žalba na odluku pretretresnog sudije (kojom se pritvor produžava mesec dana po hapšenju) podnosi se prvostepenom sudskom veću. Na naknadna rešenja o pritvoru (koja donese veće) žalba se ulaže drugostepenom sudskom veću. Obe ove žalbe ulažu se 24 sata od vremena kada je uručeno rešenje o pritvoru. Oba sudska veća odluku moraju doneti u roku od 48 sati. Žalba ne sprečava izvršenje naloga.

U slučaju kada se oglasi da je pritvor protivpravan, pritvoreno lice može podneti zahtev za obeštećenje. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Obeštećenje za protivpravni pritvor ili neosnovano hapšenje ili pritvor, A.2 u vezi obeštećenja za neosnovan pritvor.

2. Povreda prava na humane uslove pritvora i zabrana mučenja u pritvoru

članovi 7, 10 ICCPR;
član 3 Evropske konvencije;
član 2(2) Konvencije protiv torture;
član 155 PZKP;
član 288 PZKP

Važeći zakon:

Član 212(6) PZKP:

“Uhapšeno lice ima pravo da se žali na odluku [o pritvoru] [...] pretpretresnom sudiji.”

Član 235 PZKP:

“Ako su u postupku ispitivanja povređene odredbe člana 155 stav 1, [...] ovog zakona, izjave okrivljenog su neprihvatljive na sudu.”

Dokazi:

Izveštaj istražnih organa, iskazi svedoka i optuženog, lekarski nalazi u slučaju fizičkog zlostavljanja.

Pouka o pravnom leku:

Žalba protiv policajaca KPS ili UNMIK. Vidi poglavlje III: žalbe protiv organa za sprovođenje zakona, Policija UNMIK, KPS, KZP i KFOR, Povreda pravila službe ili krivičnog zakona, A i B.

Predlog odbrane pretpretresnom sudiji. Nema jasnog pravnog leka. Podnesak odbrane može kao minimum da pruži dokaz da je to pitanje pokrenuto u ovoj fazi, ako branilac ima nameru da na glavnom pretresu pokuša da ospori dokaze dobijene pod prinudom. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva, A.9 i Prinuda na svedočenje ili priznanje krivice/povreda prava na odbranu ćutanjem, D. 4 (o predlogu za odbacivanje iznuđenih dokaza).

3. Povreda prava na branioca tokom prethodnog postupka

princip 1 Osnovnih principa o ulozi advokata;
princip 17(1) Skupa principa;
član 69 PZKP

Pravo na odgovarajuće vreme i uslove za pripremanje odbrane:
članovi 12 i 321(3) PZKP

Pravo na branioca tokom pritvora:
član 69 PZKP;
princip 7 Osnovnih principa o ulozi advokata

Poverljiva komunikacija:
princip 18(1) Skupa principa;
princip 22 Osnovnih principa o ulozi advokata;
članovi 77(2) i 213(3) PZKP

Pravo na besplatnog advokata:
član 74 PZKP;
princip 17(2) Skupa principa;
Dopis UNMIK 2000/17;
član 6(3)(c) Evropske konvencije;
princip 6 Osnovnih principa o ulozi advokata

Posebna prava maloletnika:
član 40 Krivičnog zakona za maloletnike

Važeći zakon:

Član 314(2) PZKP:

“Sudija mora da se uveri da je poštovano pravo okrivljenog na branioca i da su obe strane ispunile obavezu u vezi obelodanjivanja dokaza [...]”

Član 235 PZKP:

“Ako su u postupku ispitivanja povređene odredbe, [...] člana 231 stava 2 i 3, [...] ovog zakona, izjave okrivljenog su neprihvatljive na sudu.”

Član 153 PZKP glasi:

”Dokaz dobijen kršenjem odredbi krivičnog postupka je neprihvatljiv kada to ovaj zakon ili druge zakonske odredbe izričito propisuju”.

Član 403(1)(8) PZKP (osnov za žalbu):

“Bitna povreda odredbi Zakona o krivičnom postupku postoji ako [...] se presuda zasniva na neprihvatljivom dokazu;”

Dokazi:

Spisi istražnih organa, iskazi svedoka i optuženih lica, sudske odluke.

Pouka o pravnom leku:

Predstavka pretpretresnom sudiji. “Stranka može da pokrene pitanje u vezi sa prihvatljivošću dokaza kada se sudu podnese dokaz, a posebno pri postupku potvrđivanja optužnice. Izuzetno, to pitanje može da bude pokrenuto i kasnije, u slučaju kada stranka nije bila upoznata sa tim u vreme kada je dokaz podnet, ili kada postoje druge opravdavajuće okolnosti. Sud može da zahteva da to pitanje bude pokrenuto u pisanom obliku. U slučaju kada ne postoji zahtev stranke, sud mora da donese odluku o prihvatljivosti dokaza po službenoj dužnosti ako se bilo kada u toku postupka javi sumnja oko legalnosti dokaza.” (član 154 PZKP).

Odbrana može osporiti prihvatljivost iskaza datog u prethodnom postupku pozivajući se na član 6 Evropske konvencije i član 235 PZKP.

Može se obuhvatiti žalbom na presudu. Optuženo lice ili njegov branilac žalbu na presudu treba da podnesu u roku od 15 dana (8 dana kada je optuženo lice maloletno) od dana dostavljanja pismene presude (član 398(1) PZKP i član 75 KZM).

Zahtev za obnavljanje postupka koji podnese okrivljeno lice ili njegov branilac. O zahtevu odlučuje prvostepeno veće koje je vodilo glavni pretres. Može se podneti čak i pošto je osuđeno lice izdržalo kaznu (članovi 442(4), 443(2) PZKP).

4. Povreda prava odbrane da prouči dokaze u fazi prethodnog postupka/pravo na prisustvo branioca

Pravo odbrane da ispita svedoke protiv optuženog i da predloži svedoke odbrane tokom prethodnog postupka.

Pravo na pristup sudskim spisima/pravo na dobijanje kopija:

princip 21 Osnovnih principa o ulozi advokata; član 14(3)(d) ICCPR; član 6(3)(d) Evropske konvencije; Uredbe UNMIK 2001/20, 2001/21, 2002/1, 2002/2) članovi 1.3(a)(b)(c); Administrativno uputstvo 2002/25

Pravo odbrane da prisustvuje policijskom ispitivanju: član 218(1) PZKP

Pravo odbrane da vidi, prouči, fotokopira i fotografiše materijale iz dosije predmeta, u svakoj fazi postupka: član 142(1) PZKP

Pravo optuženog i branioca da ispituju svedoke: član 165(1) PZKP

Pravo odbrane da prisustvuje saslušanju zatvorenom za javnost tokom davanja iskaza anonimnog svedoka kog je predložila odbrana: član 171(2) PZKP

Pravo odbrane da prisustvuje saslušanju zatvorenom za javnost tokom davanja iskaza anonimnog svedoka kog NIJE predložila odbrana: član 172 PZKP

Važeći zakon:

Član 239(2) PZKP: “[...] Ako javni tužilac odbije zahtev za uzimanje dokaza, on donosi obrazloženu odluku i obaveštava oštećenog ili okrivljenog. Oštećeni ili okrivljeni mogu da podnesu žalbu protiv takve odluke pretpretresnom sudiji.”

Član 142(3) PZKP u odgovarajućem delu glasi:

” [...] Javni tužilac može da uskrati odbrani pregledanje, kopiranje ili fotografisanje određenog spisa, knjige, dokumenta, fotografije i materijalnog objekta koje on poseduje, čuva ili kontroliše ako postoji osnovana mogućnost da bi pregled, kopiranje ili fotografisanje mogli da ugroze ciljeve istrage ili živote i zdravlje ljudi. U takvom slučaju, odbrana može da zahteva od pretpretresnog sudije da joj odobri pregled, kopiranje ili fotografisanje dokumentacije. Odluka pretpretresnog sudije je konačna.”

Član 173(3) PZKP:

“[...] Žalbu na naredbu za anonimnost i korišćenje metoda za sprečavanje otkrivanja identiteta javnosti, oštećeni, svedoci, branilac i okrivljeni mogu da podnesu tročlanom vanraspravnom veću ako je naredbu izdao pretpretresni sudija. U protivnom, žalba je moguća samo putem žalbe na presudu.”

Član 263 PZKP

Dokazi:

Sudska rešenja, izveštaji/zapisnici istrage, iskazi svedoka i optuženog.

Pouka o pravnom leku:

Ako javni tužilac uskrati pregled dokumentacije optužbe, oštećena strana može podneti žalbu pretpretresnom sudiji. Odluka pretpretresnog sudije je konačna. Međutim, ako pretpretresni sudija uskrati pregled dokumentacije kojom sud raspolaže, žalba se može podneti tročlanom vanraspravnom veću (član 143(3,4) PZKP).

Može se uključiti u žalbu na presudu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na advokata u prethodnom postupku, C. 3.

Nema posebnog pravnog leka protiv odbijanja da se ispituju i predlože svedoci. Pravni lek je obuhvaćen u: pisanom prigovoru na optužnicu ili prihvatljivost dokaza na sudu u slučaju odricanja razmatranja optužnice (član 309(3(3))); žalbi na rešenje o hapšenju/pritvoru; žalbi na presudu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1 i Povreda prava na humane uslove pritvora i zabrana mučenja tokom pritvora u prethodnom postupku, C.2.

Žalba protiv naloga za anonimnost upućena tročlanom vanraspravnom veću, ukoliko je nalog izdao pretpretresni sudija (član 173(3) PZKP).

Žalba veću za preispitivanje praćenja i istrage zbog materijala prikupljenog po izdavanju naloga za upotrebu skrivenih i tehničkih mera praćenja i istrage kojima je bilo izloženo optuženo lice (član 263(1) PZKP).

Pravo odbrane da na raspolaganju ima podatke vezane za mere praćenja i tehničke mere, osim u slučajevima predviđenim zakonom:
član 263(4) PZKP

5. Pravo na suđenje u razumnom vremenskom roku ili oslobađanje iz pritvora

član 5(3) Evropske konvencije;
član 9(3) ICCPR;
članovi 5 i 225 PZKP

Važeći zakon:

Član 284(4) PZKP:

“Ako optužnica nije podignuta pre isteka propisanih rokova [...], pritvoreno lice biva oslobođeno.”

Član 285(5) PZKP u odgovarajućem delu glasi:

“Na svako rešenje o produženju sudskog pritvora dozvoljena je žalba....”

Dokazi:

Nalog za pritvor i odluke o naknadnim produženjima pritvora, izveštaji istražnih organa, spisak pritvorenih lica u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku:

Pismena žalba predsedniku suda.

Predlog za puštanje iz pritvora (takođe uz zalog ili kauciju). Predlog za oslobađanje ako optužnica nije podignuta u roku od 12 meseci od pritvaranja, upućena pretpretresnom sudiji ili nadležnom prvostepenom sudskom veću.

Žalba uhapšenog/pritvorenog lica i/ili njegovog advokata na rešenje o pritvoru i naknadna produženja. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni pritvor, C. 1.

PZKP predviđa novčane kazne i mogućnost da se protiv branioca, ovlašćenog zastupnika ili pravnog zastupnika, oštećene strane, sporednog tužioca ili privatnog tužioca zahtevaju disciplinske mere zbog postupaka koji očigledno imaju za cilj odugovlačenje krivičnog postupka (član 146 PZKP).

Zahtev za takve kazne može doći od sudije/predsedavajućeg sudije veća ili od stane koja je u postupku ovim oštećena. Nema jasnih niti posebnih odredbi koje uređuju ovaj postupak.

6. Pritvor u samici

Pravo na vezu sa spoljnim svetom: porodicom; kancelarijom za vezu, konzulatom, diplomatskom misijom države porekla, nadležnom međunarodnom organizacijom; lekarima: principi 15, 16 i 19 Skupa principa; pravilo 92 Standardnih minimalnih pravila; član 7 ICCPR; član 3 Evropske konvencije; član 294(1,2,3,4) PZKP

Važeći zakon:

Član 294(5) PZKP:

“Kada pretpretresni sudija ne dozvoli posetu prema stavu 1 ovog člana ili zabrani komunikaciju prema stavu 4 ovog člana, lice koje se nalazi u sudskom pritvoru može da zahteva od tročlanog vanraspravnog veća da takvo odobrenje da.”

Član 295(4) PZKP.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP:

“Na presudu koja je doneta u prvom stepenu ovlašćena lica mogu da izjave žalbu u roku od petnaest dana od uručivanja pismene presude.”

Dokazi:

Izjava pritvorenog lica; spisi centra za pritvor; iskazi svedoka.

Pouka o pravnom leku:

U slučaju da pretpretresni sudija zabrani komunikaciju ili ne dozvoli posetu, pritvoreno lice/odbrana može uputiti predstavku tročlanom vanraspravnom veću da takvo odobrenje izda (član 294(5) PZKP).

Na ograničenje poseta i prepiske pritvorenog lica koje je počinilo disciplinski prekršaj može se žaliti tročlanom vanraspravnom veću u roku od dvadesetčetiri sata od prijema takvog ograničenja (član 295(4) PZKP).

Žalba Odeljenju pravde, predstavka predsedniku suda. Ne postoji poseban pravni osnov za žalbu Odeljenju pravde, ali praksa ukazuje na ovu mogućnost.

Vidi takođe poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na advokata u prethodnom postupku, C.3 i Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva, A.9.

D. Suđenje i obnavljanje postupka

1. Povreda prava na suđenje pred kompetentnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom

Zakon o redovnim sudovima (1978);
Zakon o javnim tužiocima (1976);
Uredbe UNMIK 2000/64, 1999/7, 2000/57, 2001/8; članovi 44-47 Pravilnika o internom radu sudova;
član 6(1) Evropske konvencije;
član 14(1) ICCPR;
član 10 Univerzalne deklaracije;
član 40(2b(iii)) Konvencije o pravima deteta;
član 10 Smernica o ulozi tužilaca;
Osnovnih principa o nezavisnosti sudstva;
član 2 PZKP;
član 8 PZKP

Važeći zakon:

Član 42 PZKP uređuje izuzeće sudija. Odredbe o izuzeću sudija i sudija porotnika važe i za javne tužioce i lica ovlašćena da u postupku zastupaju javnog tužioca u skladu sa Zakonom o javnim tužilaštvima, ovlašćena lica u policiji, zapisničare, prevodioce, veštake i stručna lica, ukoliko nije drugačije određeno (član 45 PZKP).

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Vidi poglavlje II: Krivično pravo, Povreda prava na advokata u prethodnom postupku, C.3.

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, zapisnik sa pretresa, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Izuzeće sudija takođe mogu zatražiti stranke u postupku.

Stranka je obavezna podneti zahtev za izuzeće sudije ili porotnika čim sazna da postoji osnov za izuzeće, najkasnije do zaključenja glavnog pretresa, a u slučaju izuzeća na osnovu odredbi predviđenih u ovom zakonu, pre početka glavnog pretresa (član 42(2) PZKP).

Ukoliko traži izuzeće sudije više instance ili tužioca u žalbenom postupku, stranka zahtev može uvrstiti u žalbu ili u odgovor na žalbu (član 42(3) PZKP). Takvu predstavku treba uputiti predsedniku nadležnog suda ili neposredno pretpostavljenom javnom tužiocu (članovi 43(1) i 45 PZKP).

Stranka može tražiti izuzeće samo sudije ili porotnika koji postupa u vezi sa predmetom ili sudije više instance ako je navedeno njegovo ime (član 42(4) PZKP).

Stranka je obavezna da navede u zahtevu okolnosti zbog kojih smatra da postoji zakonski osnov za izuzeće. Razlozi navedeni u prethodnom zahtevu za izuzeće, koji je odbijen, ne mogu se ponovo navesti u novom zahtevu (član 42(5) PZKP).

Sudsko veće, predsednik veća ili pretpretresni sudija odlučuju o izuzeću sudskog zapisničara, prevodioca, stručnog lica i veštaka. Kada ovlašćeno službeno lice iz policije preduzima istražne radnje na osnovu ovog PZKP, nadležni javni tužilac odlučuje o njegovom izuzeću (član 45 PZKP).

Zahtev za određivanje međunarodnih sudija i tužilaca i/ili izmenu mesta suđenja optuženo lice ili njegov branilac mogu podneti Odeljenju pravde u svako vreme tokom krivičnog postupka. Novo mesto suđenja ili sudsko veće ne mogu se odrediti kada je već počelo zasedanje pretresnog veća odnosno žalbenog veća. Međutim, ovakvo veće se može odrediti za naknadno preispitivanje ili vanredni pravni lek (Uredba UNMIK 2000/64 o nimenovanju međunarodnih sudija/tužilaca i/ili promeni mesta vođenja postupka).

Ukoliko je odluka o izuzeću doneta posle podizanja optužnice, može se osporiti jedino putem opšte žalbe na presudu zato što o ovome nema posebnih odredbi u PZKP.

Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na advokata u prethodnom postupku, C.3

Zahtev za obnavljanje krivičnog postupka upućuje optuženo lice ili njegov branilac. O zahtevu odlučuje vanpretresno veće koje je vodilo prvostepeni glavni pretres. Može se podneti čak i pošto osuđeno lice izdrži kaznu (član 442(4), 443(2) PZKP).

Ako lice veruje da je sudija, ili sudija porotnik, postupao na nezakonit način, može se žaliti Jedinici za sudsku inspekciju. Jedinica ispituje postupke osoba koje rade u pravosuđu i daje preporuke direktoru Odeljenja pravde (Administrativno uputstvo UNMIK 2001/4 za sprovođenje Uredbe UNMIK 2000/15 o osnivanju Administrativnog odeljenja pravde). Na zahtev Odeljenja pravde, Kosovsko veće za sudije i tužioce je odgovorno da ispita sve slučajeve navodnih povreda dužnosti (Uredba UNMIK 2001/8, član 7).

2. Povreda prava na javni pretres

Dozvoljen je izuzetak od javnog pretresa (maloletnici, zaštita svedoka/žrtava): član 6(1) Evropske konvencije; član 10 Univerzalne deklaracije; član 14(1) ICCPR; član 328 PZKP; član 329 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Dokazi:

Iskazi svedoka i optuženog, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Nema posebnog pravnog leka za povredu prava na javni pretres. Može predstavljati osnov za žalbu na samu presudu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na advokata tokom prethodnog postupka, C.3.

Strane mogu podneti predlog za saslušanje bez prisustva javnosti ako veruju da su takve mere opravdane.

Zahtev predsedniku Vrhovnog suda da odobri upotrebu filma ili televizijskog snimka (član 93(3) PZKP).

3. Povreda pretpostavke o nevinosti

(t.j. atributi krivice optuženog koje predstavljaju zatvoreničko odelo i/ili lisice)

član 6(2) Evropske konvencije; član 11 Univerzalne deklaracije; član 14(2) ICCPR; član 40.2b(I) Konvencije o pravima deteta; član 1(2) PZKP; član 3 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pre glavnog pretresa ili obnovljenog postupka. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Nema posebnog pravnog leka za povredu pretpostavke o nevinosti, ali ovo može predstavljati osnov za opštu žalbu na presudu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3.

4. Prinuda na svedočenje ili priznanje krivice/povreda prava na odbranu ćutanjem

član 6 Evropske konvencije;
član 14(3)(g) ICCPR;
član 40(2)(b)(iv) Konvencije o pravima deteta;
smernica 16 Smernica o ulozi tužilaca;
članovi 12, 15 i 16 Deklaracije protiv torture;
član 214(2)(2) PZKP;
član 231(2)(2) PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Dokazi:

Policijski spisi i spisi istražnih organa, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane o odbacivanju dokaza dobijenih mučenjem, okrutnim, nečovečnim ili ponižavajućim postupcima i drugim vidovima prinude. Mada nije nezavisan izvor prava za takav podnesak, primena međunarodnih standarda predstavlja opciju.

Nema posebnog pravnog leka ako je povređeno pravo na odbranu ćutanjem, ali može predstavljati osnov za žalbu na presudu. Vidi poglavlje II: Kivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3.

5. Retroaktivna primena krivičnog zakonodavstva i dvostruka ugroženost

član 14(7) i 15(1) ICCPR;
član 7 Evropske konvencije;
član 4 Protokola br.7 Evropske konvencije;
član 11(2) Univerzalne deklaracije;
član 2 PZKP;
član 404(3) PZKP;
član 442(1(4)) PZKP

Važeći zakon:

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Član 443(1) PZKP glasi:

” Zahtev za obnavljanje krivičnog postupka mogu da podnesu stranke i branilac. Posle smrti osuđenog lica, ponavljanje postupka može da zahteva javni tužilac, bračni drug, vanbračni drug, neposredni krvni srodnik po direktnoj liniji prvog stepena, usvojitelj, usvojenik, brat, sestra i hranilac osuđenog lica.”

Dokazi:

Policijski spisi i spisi istražnih organa, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pre ili tokom glavnog pretresa. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava lica da bude odmah obavješteno o razlozima hapšenja na jeziku koji razume, A.3.

Nema posebnog pravnog leka koji bi se ticao retroaktivne primene krivičnog zakonodavstva. Međutim, retroaktivna primena zakona može biti osnov za žalbu na presudu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na advokata tokom prethodnog postupka, C.3

Krivični postupak okončan prvosnažnom presudom može se obnoviti ako je lice za isto delo više puta osuđivano, ili ako je više lica osuđeno zbog istog dela koje je moglo učiniti samo jedno lice, ili neka od njih (član 442 (1(4)) PZKP).

Zahtev za obnavljanje krivičnog postupka mogu podneti stranke i branilac (član 443(1) PZKP).

6. Povreda prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja ili oslobađanje

član 5 PZKP;
član 14(3)(c) ICCPR;
članovi 5(1)(c), 5(3), 6(1) Evropske konvencije;
član 40(2)(b)(iii) Konvencije o pravima deteta;
pravilo 17 Pravila UN za zaštitu maloletnih lica lišenih slobode;
član 37 Krivičnog zakona za maloletnike

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi. Novi PZKP pored pritvora predviđa dodatne alternative kako bi se obezbedilo prisustvo optuženog lica tokom postupka: kućni pritvor (član 278 PZKP); periodično javljanje policijskoj stanici (član 273 PZKP); obećanje optuženog da neće napustiti mesto boravka (član 271 PZKP).

Dokazi:

Iskazi svedoka i optuženog lica, spisi istražnih organa, nalog za pritvor i naknadna rešenja o pritvoru, zalog ili hipoteka na nepokretnu imovinu kao garantija za kauciju.

Pouka o pravnom leku:

Obrana može pretresnom veću podneti predlog za puštanje na slobodu do suđenja ili puštanje uz kauciju ili obećanje (član 274 PZKP). Materija predloga bi se zasnivala na međunarodnim standardima, naime članu 6 Evropske konvencije.

Žalba na rešenje o pritvoru koje donese sudsko veće.

7. Povreda prava da se lice brani samo ili uz pomoć branioca

Jednakost strana u postupku/ pravo na izbor branioca/ pravo na besplatnu pravnu pomoć/ pravo na poverljivu komunikaciju sa braniocem/ pravo na delotvornu pravnu pomoć:

članovi 6(3)(b,c,d) Evropske konvencije; član 14(3)(d) ICCPR; član 40(2)(b)(ii) Konvencije o pravima deteta; Osnovni principi o ulozi advokata; član 12(2) PZKP

Pravo odbrane da na raspolaganju ima materijale i kopije spisa iz dosijea u posedu javnog tužioca:

član 307(1) PZKP

Pravo odbrane da prisustvuje zasedanju na kojem se potvrđuje optužnica:

član 309(2) PZKP

Pravo odbrane da izloži svoje stanovište u vezi priznanja optuženog o krivici:

član 315(2) PZKP

Važeći zakon:

Član 75(4) PZKP:

“Predsednik suda može, na zahtev okrivljenog ili uz njegovu saglasnost, da razreši imenovanog branioca koji ne obavlja na odgovarajući način svoju dužnost. Umesto razrešenog branioca predsednik suda imenuje nezavisnog branioca čije su iskustvo i sposobnost u skladu sa prirodom krivičnog dela. [...]”

Član 239 PZKP

“(1) U toku istrage oštećeni ili okrivljeni mogu da podnesu zahtev javnom tužiocu da obezbedi određeni dokaz.

(2) [...] Ako javni tužilac odbije takav zahtev za uzimanje dokaza, on donosi obrazloženu odluku i obaveštava oštećenog ili okrivljenog. Oštećeni ili okrivljeni mogu podneti žalbu protiv takve odluke pretpretresnom sudiji.”

Član 322 PZKP:

“(1) Stranke, branilac i oštećeni mogu i posle zakazivanja glavnog pretresa zahtevati da se na glavni pretres pozovu novi svedoci ili veštaci, ili da se pribavlje novi dokazi. Zahtev mora biti obrazložen i mora naznačiti koje činjenice moraju biti dokazane i kojim od predloženih dokaza.

(2) Ako predsednik sudskog veća odbije predlog za pribavljanje novih dokaza, taj predlog može biti ponovljen u toku glavnog pretresa.”

Član 376(3) PZKP:

“Kada je optužnica izmenjena, optuženi ili branilac mogu podneti predlog za prekid glavnog pretresa zbog pripremanja odbrane. Sudsko veće prekida glavni pretres da bi bila omogućena priprema odbrane ako je optužnica bitno izmenjena ili proširena.”

Dokazi:

Policijiski i istražni spisi, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Posebna žalba na rešenje o uskraćivanju dozvole da se prouče i kopiraju spisi pojedinih krivičnih predmeta kada to zahtevaju posebni razlozi ugrožavanja cilja istrage ili života ili zdravlja ljudi. U tom slučaju odbrana može podneti zahtev pretpretresnom sudiji da odobri pregled, prepis ili fotokopiranje sudske dokumentacije (član 142(3, 4) PZKP).

Zahtev optuženog lica predsedniku suda da razreši imenovanog branioca koji ne obavlja svoju dužnost na odgovarajući način i da imenuje novog branioca (član 75(4) PZKP).

Predlog odbrane o odlaganju glavnog pretresa radi pripremanja odbrane, tehničke analize i iznošenja novih dokaza; radi odgovarajućeg ispitivanja svedoka i optuženog lica; radi prigovora na prihvatljivost dokaza na sudu; radi unošenja napomena u zapisnik; radi osporavanja odluke predsedavajućeg sudije da uskrati postavljanje pitanja.

Posebna žalba na odluku veća o izdvajanju dokaza iz spisa zbog toga što se ne mogu prihvatiti na sudu (član 154(2) PZKP).

Oštećeni ili optuženi se mogu žaliti pretpretresnom sudiji protiv odluke tužioca o odbijanju da prihvati neki dokaz koji predlože stranke (član 239(2) PZKP).

8. Povreda prava da se prisustvuje suđenju

(uključujući suđenje u odsustvu)

Uredba UNMIK 2001/1;
član 14(3)(d) ICCPR;
član 6 Evropske konvencije;
član 12(2) PZKP;
član 472 PZKP

Važeći zakon:

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Član 403(1(3)) PZKP:

“Bitna povreda odredbi Zakona o krivičnom postupku postoji ako je: pretres održan bez lica čije je prisustvo na glavnom pretresu po zakonu obavezno [...]”

Član 415(1(2)) PZKP:

“Drugostepeni sud ispituje presudu u delu u kojem se ona osporava u žalbi. Pored toga, kada je podneta žalba, sud mora po službenoj dužnosti da ispita:

[...]

2) da li je glavni pretres protivno odredbama ovog zakona vođen u odsustvu optuženog;”

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Pravo na žalbu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3. Zahtev za ponovnim otvaranjem krivičnog postupka koji ulaže optuženi i/ili njegov branilac. O zahtevu odlučuje prvostepeno sudsko veće koje je vodilo glavni pretres. Može se podneti čak i kada je osuđeno lice izdržalo kaznu (članovi 442(4), 443(2) PZKP).

9. Povreda prava na besplatnog tumača i prevod

Uredba UNMIK 2000/46;
član 6(3)(a,e) Evropske konvencije;
član 14(3)(f) ICCPR;
član 40(2)(b)(vi)
Konvencije o pravima deteta;
član 15 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Član 403(1(3)) PZKP:

“Bitna povreda odredbi Zakona o krivičnom postupku postoji ako:

[...]

3) [...] ako je optuženom, [...] uprkos njegovom zahtevu, uskraćeno pravo da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa (član 15 ovog zakona)”

Dokazi:

Policijski spisi i spisi istražnih organa, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane pre glavnog pretresa ili obnovljenog postupka. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Nema posebnog pravnog leka, osim prava na žalbu na presudu. Vidi lek u poglavlju II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3

Osnov za obnavljanje krivičnog postupka. Zahtev za obnavljanje krivičnog postupka koji podnose optuženo lice ili njegov advokat. O zahtevu odlučuje prvostepeno sudsko veće koje je vodilo glavni pretres. Može se podneti čak i pošto je osuđeno lice izdržalo kaznu (članovi 442(4), 443(2) PZKP).

10. Povreda principa o posebnom sistemu pravosuđa za maloletnike

član 40(2)(b) Konvencije o pravima deteta;
član 14(4) ICCPR;
član 3(1) i član 4 KZM

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.
Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Dokazi:

Policijски spisi i spisi istražnih organa, optužnica, iskazi svedoka i optuženog lica, sudski zapisnik, pismena presuda.

Pouka o pravnom leku:

Predlog odbrane podnesen sudskom veću pismeno ili usmeno, uz dokaze o dobi optuženog lica. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Protivpravni policijski pritvor, A.1.

Nema posebnog pravnog leka osim prava na žalbu protiv presude. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3 i Povreda prava pritvorenog lica na humano postupanje i poštovanje njegovog dostojanstva, A.9.

11. Povreda prava na ulaganje žalbe na presudu

Obuhvata propust suda da pouči stranke o pravu na žalbu i propust da dostavi pismenu presudu: član 2 Protokola br.7 uz Evropsku konvenciju; član 14(5) ICCPR; član 394(1) PZKP; član 395(4) PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pravo na žalbu, član 398(1) PZKP.

Član 174(1) PKZ glasi:

“Ko god upotrebom sile ili ozbiljne pretnje spreči drugo lice da koristi svoje pravo na ulaganje žalbe ili da koristi bilo koji drugi pravni lek, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.”

Dokazi:

Sudski zapisnik sa glavnog pretresa. Navod o krivičnom delu kao u prethodnom tekstu.

Pouka o pravnom leku:

Pravo na žalbu. Vidi poglavlje II: Krivično pravosuđe, Povreda prava na branioca u prethodnom postupku, C.3

Opšta pritužba policiji/tužilaštvu. Vidi poglavlje V: Žrtve krivičnog dela.

III. Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR: Povreda pravila službe ili krivičnog zakona

A.Policija UNMIK

1. Policija UNMIK – povreda pravila službe – upravni lek

Obuhvata nepropisno ponašanje, kršenje prakse, uredbe ili procedure.

Važeći zakon:

Priručnik o praksi i procedurama (PPP), deo 3, stav 2.2.1.

“Svako navodno kršenje pravila i uredbi mora dokumentovati u preliminarnom izveštaju (PI) neposredni pretpostavljeni datog policajca.”

Napomena – Nisu iznete eksplicitne procedure kako građani mogu podneti prijavu zasnovanu na povredama pravila službe. Međutim, mogućnost da se o takvoj prijavi povede istraga implicirana je u delovima PPP u daljem tekstu, i u istražnom i disciplinskom postupku koji slede po podnošenju preliminarnog izveštaja.

Dokazi:

PPP, deo 3, stav 2.2.2: “PI obuhvata analizu šta, kada, gde, kako i zašto se zbio incident, identitet zaposlenog i svedočenje podnosioca prijave, svedoka i žrtava.”

Pouka o upravnom leku:

Preliminarni izveštaj se mora uputiti uz lanac komande u roku od 24 sata dodeljenom odgovornom pretpostavljenom policajca i regionalnom službeniku za internu istragu. Odgovorni pretpostavljeni obaveštava zamenika policijskog komesara za administrativne poslove u roku od 24 sata od navodne povrede službe.

Regionalni službenik za internu istragu tada stupa u kontakt sa šefom Sektora za internu istragu u sedištu Misije i, po njegovim uputstvima i pod njegovom kontrolom, započinje istragu.

Pošto se istraga obavi, dosije (koji uključuje rezime nalaza istage) se predaje zameniku policijskog komesara za administrativne poslove. Zamenik policijskog komesara za administrativne poslove potom donosi odluku o disciplinskim merama koje se imaju sprovesti.

Ako se smatra da je neophodno, zamenik policijskog komesara postavlja anketni odbor koji čine predsedavajući, četiri druga člana i sekretar bez prava glasa. Anketni odbor donosi zaključak na osnovu glasanja prostom većinom i sačinjava pismeni izveštaj o svojim nalazima za zamenika policijskog komesara u roku od deset dana.

Kada se ustanovi povreda pravila službe, zamenik policijskog komesara za administrativne poslove obaveštava odgovornog pretpostavljenog o disciplinskim merama koje se imaju sprovesti. Odgovorni pretpostavljeni potom sprovodi ovu odluku.

Opuženi policajac UNMIK se može žaliti na disciplinske mere zamenika policijskog komesara za administrativne poslove tako što upućuje pismenu žalbu komesaru u roku od pet dana po izreci disciplinske mere. Pošto prouči predmet, komesar donosi odluku koja je konačna.

2. Policija UNMIK – povreda pravila službe i/ili krivičnog zakona – pravni lek

Važeći zakon:

Važeći krivični zakoni na Kosovu zajedno sa Priručnikom o praksi i procedurama, deo 3, stav 2.10.

“Ova praksa formalno priznaje da pripadnik civilne policije može biti stavljen u privremeni pritvor u cilju istrage kada se policajac Civpol tereti za izvršenje krivičnog dela (ne povrede službe).

Mora se jasno razumeti da je imunitet koji štiti Civpol ograničen na organizacioni nivo i da Civpol ne štiti od hapšenja i pritvora ukoliko se poćini krivićno delo.”

Dokazi:

Lekarski nalaz kada je u pitanju fizičko zlostavljanje, svedoci.

Pouka o pravnom leku:

Krivičnu istragu čiji je predmet pripadnik policije UNMIK vodi Centralna jedinica za krivičnu istragu, a predmet upućuje nadležnom međunarodnom tužiocu. Ako se međunarodni tužilac ne odluči na gonjenje, policijski komesar ili lice od njega određeno započinju internu istragu.

Ukoliko međunarodni tužilac odluči da nastavi krivično gonjenje, policijski komesar ili lice od njega određeno izdaju nalog Centralnoj jedinici za krivičnu istragu da oformi istražni tim koji pomaže istražnom sudiji.

Međutim, pošto se odluči na krivično gonjenje, međunarodni tužilac bez odlaganja podnosi pravnom savetniku SPGS zahtev za oduzimanje imuniteta. Istražni tim formalno ne pristupa osumnjičenom policajcu UNMIK da bi od njega uzeo izjavu sve dok se iz sedišta UN u Njurorku ne dobije rešenje o oduzimanju imuniteta.

B.Kosovska policajska služba

1. KPS – povreda pravila službe – upravni lek

Obuhvata nepropisno ponašanje, kršenje prakse, uredbe ili procedure.

Važeći zakon:

Priručnik o praksi KPS, stavovi P-1.30 (II):

“Disciplinski postupak se preduzima da bi se ispravilo svako nepropisno ponašanje.”

Priručnik o praksi KPS, P-4.16(III)(D)(3):

“Komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će obaviti razgovor sa građaninom da bi utvrdio u čemu se sastoji njegova prijava. Ukoliko prijava predstavlja nesporazum između građanina i policajca, komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će građaninu objasniti policijske procedure. Ako je građanin zadovoljan objašnjenjem, nije potreban preliminarni izveštaj.”

Priručnik o praksi KPS, P-4.16(III)(D)(3a):

“Ako se građanin žali na stvarni prestup policije, upotrebu nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, upotrebu smrtonosne vatrene sile, povrede ljudskih prava, kriminalnu aktivnost ili korupciju u policiji, komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će obaviti razgovor sa građaninom da bi uvrđio činjenični osnov prijave. Komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će popuniti formular o prijavi građana i proslediti ga regionalnoj jedinici za profesionalne standarde koja se nalazi u regionalnom štabu.”

Dokazi:

Lekarski nalaz u slučaju fizičkog zlostavljanja, svedoci.

Pouka o upravnom leku:

Postoje dva mehanizma za prijavu navoda o povredama službe koje učine pripadnici Kosovske policijske službe: *interni disciplinski izveštaji* i *prijave građana*. Svrha oba oblika prijave jeste da se osigura integritet i profesionalno ponašanje Službe i da se ustanovi sandardan i jedinstven mehanizam za valjano prijavljivanje i obavljanje istrage o takvim navodima. Termin "navod" znači da postoji neki osnov da se veruje da je policajac možda prekršio praksu, proceduru ili pravilo ili uredbu Službe. Navodi nisu čvrst dokaz o nepropisnom ponašanju i obično se neće koristiti kao osnov za disciplinsku meru dok ih nadležno telo u potpunosti ne istraži. Pretpostavlja se da pripadnici KPS postupaju korektno u službi dok činjenice i dokazi ne pokažu suprotno. Inherentna dužnost i odgovornost nadzora jeste da prati ponašanje i postupke pripadnika Kosovske policijske službe i preduzima korektivne i disciplinske mere kada je to potrebno i opravdano.

Komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će obaviti razgovor sa građaninom da bi utvrdio kontekst njegove prijave. Ukoliko prijava predstavlja nesporazum između građanina i policajca, komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će građaninu objasniti policijske procedure. Ako je građanin zadovoljan objašnjenjem, nije potreban preliminarni izveštaj.

Ako se građanin žali na stvarni prekršaj policije, upotrebu nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, upotrebu smrtonosne vatrene sile, povrede ljudskih prava, kriminalne aktivnosti ili korupciju u policiji, komandir stanice ili pretpostavljeni KPS će obaviti razgovor sa građaninom da bi utvrdio činjenični osnov prijave. Komandir policije ili pretpostavljeni KPS će popuniti "*formular o prijavi građana*" i proslediti ga regionalnoj jedinici za profesionalne standarde koja se nalazi u regionalnom štabu policije. Ovaj formular predstavlja glavni metod za ulaganje zvanične prijave protiv policajca KPS. Memorandum, pisma, elektronska pošta ili telefonski pozivi se obeshrabruju i normalno ih ne treba koristiti za prijave protiv policajca KPS.

Po donošenju odluke da se obavi istraga o navodima o prestupu policajca, bilo na nivou lokalne komande ili jedinice za profesionalne standarde, nadležni organ (vidi P-130 III: zamenik policijskog komesara za operative i/ili direktor KPS ili, kada je lokalnom nivou dato da odluči o disciplinskom prekršaju, regionalni komandir ili lice koje on odredi) mora pismenim putem obavestiti dotičnog policajca o činjenici da je predmet istrage, te uvrstiti takve navode, ali u slučajevima koji zahtevaju posebnu ili istovremenu krivičnu istragu, obaveštenje se ne izlaže kako je ovde predviđeno. Pošto se obavi krivična istraga, nadležni organ ima sedamdeset dva (72) sata da pruži neophodno obaveštenje o tome.

2. KPS – povreda pravila službe i/ili krivičnog zakona – pravni lek

Važeći zakon:

Važeći krivični zakoni na Kosovu zajedno sa Priručnikom o praksi KPS, stav P-1.35

Priručnik o praksi KPS, stav P-4.16(III)(B)(3)

“a. Istraga jedinice za profesionalne standarde će započeti pošto se krivična istraga protiv policajca KPS završi bez utvrđivanja krivične odgovornosti. U slučajevima kada nadležni organ može tražiti krivično gonjenje, šef jedinice za profesionalne standarde može naložiti ili narediti da se istraga jedinice obustavi dok se ne razreši pitanje krivične odgovornosti.”

Priručnik o praksi KPS, stavovi (III)(D)(3).

Vidi u prethodnom tekstu i (3)b: “Sve prijave protiv ozbiljnih prekršaja policajaca, upotrebe nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, upotrebe smrtonosne vatrene sile, povreda ljudskih prava, kriminalne aktivnosti ili korupcije u policiji treba neodložno uputiti regionalnoj službi jedinice za profesionalne standarde. Istražitelj jedinice će tada stupiti u kontakt sa centralnom kancelarijom jedinice.....od prijema prijave građana i otpočinjanja procesa istrage.”

Dokazi:

Lekarski nalazi u slučaju fizičkog zlostavljanja, svedoci.

Pouka o pravnom leku:

Vidi u prethodnom tekstu o KPS – upravni lek. Sve prijave protiv ozbiljnih prestupa policije, upotrebe nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, upotrebe smrtonosne vatrene sile, povreda ljudskih prava, kriminalne aktivnosti ili korupcije u policiji treba odmah proslediti regionalnoj službi jedinice za profesionalne standarde. Istražitelj jedinice će potom stupiti u kontakt sa centralnom kancelarijom jedinice, faksom, elektronskom poštom, telefonom po prijemu prijave građanina i započeti process istrage.

C. Kosovski zaštitni korpus

1. Kosovski zaštitni korpus (KZK) – povreda pravila službe – upravni lek

Važeći zakon:

Disciplinski kodeks Kosovskog zaštitnog korpusa, stav 5.3

Svaki pripadnik javnosti ili organ, uključujući KZK, može podneti prijavu u vezi svakog pripadnika KZK. Prijave pružaju informacije izložene u Dodatku B, a izveštaj se može podneti Glavnom štabu KZK (GŠ KZK), policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, Zajedničkom operativnom komitetu Multinacionalnih brigade (ZOK MNB) ili Zajedničkom operativnom komitetu Glavnog štaba KFOR (ZOK GŠ KFOR).

Napomena: Nema odredbe o tome da se podnosilac prijave obavešta o rezultatu interne istrage.

Dokazi:

Podnosilac prijave mora ispuniti standardni formular za žalbe, navodeći ime dotičnih pripadnika KZK, njihove lične podatke i opis incidenta, uključujući datum, vreme i mesto. Nije obavezno da podnosilac prijave da svoje ime i kontakt detalje.

Pouka o upravnom leku:

Prijave se mogu podneti GŠ KZK, policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, ZOK MNB ili ZOK GŠ KFOR).

Za lakše prekršaje kodeksa ponašanja KZK, nadležni komandant regionalne operativne grupe (ROG) ili komandant KZK (KOMKZK) nalažu internu istragu. Komandanti KZK do nivoa ROG/Centralne jedinice mogu se baviti prekršajima za koje se smatra da su lakše prirode. ZOK MNB/ZOK GŠ KFOR se obaveštavaju o ovim prekršajima.

Za teža dela nepoštovanja kodeksa, KOMKZK prosleđuje prijavu ZOK KFOR. Od KOMKZK se prema direktivi Zajedničkog izvršnog komiteta za bezbednost (ZIKB) može tražiti da datog pripadnika KZK suspenduje.

ZOK MNB izveštaje o težim incidentima odmah upućuje ZOK GŠ KFOR. Svaka MNB je odgovorna za koordinaciju istrage o navodnim teškim povredama kodeksa koji se odigraju u njenoj oblasti odgovornosti. ZOK GŠ KFOR preporučuje pravac delovanja ZIKB pošto se istraga zaključi. Preporuka se sastavlja zajedno sa službenicima UNMIK koji su zaduženi za pitanja koja se tiču KZK.

Samo ZIKB može donostiti odluke o disciplinskim merama u slučaju teških povreda službe.

MNB prosleđuju policiji UNMIK detalje o svakom postupku koji može predstavljati povredu krivičnog ili tešku povredu građanskog prava.

Disciplinske mere se moraju preduzeti kada nadležni sud osudi pripadnika KZK za krivično delo. Pored sankcija koje donese sud, ZIKB će preduzeti disciplinske mere za takva krivična dela. Niti KOMKZK ni komandanti ROG nemaju ovlašćenja da preduzmu disciplinske mere za krivična dela koja počinje pripadnici KZK.

2. Kosovski zaštitni korpus – povreda pravila službe i/ili krivičnog zakona – pravni lek

Važeći zakon:

Važeći krivični zakoni na Kosovu zajedno sa Disciplinskim kodeksom Kosovskog zaštitnog korpusa, stav 5.4:

“Prijavu koja navodi da je pripadnik KZK počinio krivično delo KOMKZK prosleđuje policiji UNMIK radi istrage ...

Kada se pripadnik KZK tereti da je počinio krivično delo ili tešku povredu kodeksa, od KOMKZK se može tražiti da, pod direktivnom ZIKB, bez odlaganja suspenduje dotičnog pripadnika KZK. Inspektorat KZK ne preduzima sopstvenu krivičnu istragu, već prijavu prosleđuje policiji UNMIK.”

Dokazi:

Lekarski nalazi u slučaju fizičkog zlostavljanja, svedoci.

Pouka o pravnom leku:

Svaki pripadnik javnosti, ili organa, uključujući KZK, može podneti prijavu protiv svakog pripadnika KZK. Prijave se mogu podneti GŠ KZK, policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, ZOK MNG ili ZOK GŠ KFOR.

Navodi o krivičnim delima pripadnika KZK KOMKZK prosleđuje policiji UNMIK radi istrage u skladu sa redovnom policijskom procedurom.

Policija UNMIK obaveštava nadležne ZOK MNB i ZOK GŠ KFOR kada se uhapsi neki pripadnik KZK i upućuje primerak izveštaja o incidentu ZOK MNB. Policija UNMIK ZOK GŠ KFOR prosleđuje primerak nalaza pravosuđa, uključujući i oslobađanje od optužbi.

Redovni krivičnopravni postupak se primenjuje kadgod je pripadnik KZK osumnjičen ili kada se tereti za krivično delo.

D. KFOR

1. KFOR – povreda vojnog kodeksa date države – upravni i pravni lek

Važeći zakon:

KFOR poseduje imunitet od gonjenja pred domaćim sudovima u skladu sa Uredbom UNMIK 2000/47 o statusu, privilegijama i imunitetu KFOR i UNMIK i njihovih pripadnika na Kosovu.

2.4 "Pripadnici KFOR ... imaju imunitet u odnosu na sudove na Kosovu u smislu bilo kog upravnog, građanskog ili krivičnog dela koje počine na teritoriji Kosova. Ovakvo osoblje je pod isključivom nadležnošću matičnih država koje su ih uputile; i imaju imunitet u odnosu na bilo koji oblik hapšenja ili pritvora, osim od strane lica koja nastupaju u ime države koja ih je poslala. Ukoliko su greškom pritvoreni, treba smesta da budu predati snagama KFOR."

Napomena: Lakše disciplinske prestupe (neuredna uniforma, itd.) rešava komandant u bazi. (Ne primenjuje se na civile).

Dokazi:

Ne važi.

Pouka o pravnom leku:

Nisu dostupne zvanične informacije o postupku. Poznat je izvestan broj praktičnih primera, ali oni ne daju indicije o tome kakvi se koraci verovatno preduzimaju u datim okolnostima. Takve primere predstavljaju navedeni slučajevi:

Vojnik KFOR ulazi u prodavnicu u Mališevu/Malishevë i krade nekoliko slatkiša. Vlasnik prodavnice nije imao protiv toga leka, a vojnik nije bio kažnjen.

Oficir KFOR provali u prodavnicu venčanica i obuče jednu venčanicu u pripitom stanju. Vlasnik prodavnice protiv ovoga nije imao leka, a oficir nije kažnjen.

Vojnik KFOR je silovao i ubio dvanaestogodišnju devojčicu. Vojnik je sproveden u Nemačku pred vojni sud, oglašen krivim i osuđen na 15 godina zatvora.

Vojnik KFOR u pijanom stanju naleti džipom KFOR na civilno vozilo. Civilno lice je dobilo obeštećenje. Vojnik je izgubio čin, ali nije izveden pred vojni sud.

2. KFOR – zahtevi za obeštećenje

Zahtevi za obeštećenje vezani za smrt, telesnu povredu i štetu, uništenje, eksproprijaciju nepokretne i pokretne imovine

Važeći zakon:

KFOR ima imunitet u odnosu na gonjenje pred domaćim sudovima u skladu sa Uredbom UNMIK 2000/47. Međutim, član 7 Uredbe UNMIK 2000/47 predviđa: “Zahteve trećih lica u vezi sa gubitkom ili oštećenjem imovine i ličnim povredama, bolešću ili smrću koje su prouzrokovali KFOR, UNMIK ili njihovo osoblje, ili koje mogu direktno da se pripišu njima a ne proizlaze iz “operativne nužnosti” bilo kog međunarodnog prisustva, rešavaju komisije za pritužbe ustanovljene pri KFOR i UNMIK, na način koji treba da se propiše.”

KOMKFOR je doneo Standardnu operativnu proceduru 3023 o zahtevima na Kosovu (SOP) 22. marta 2003. SOP je obavezujuća samo za trupe koje služe u GŠ KFOR.

U skladu sa stavom 6, svaka “Nacija koja daje trupe ima odgovornost da odlučuje o zahtevima koji proisteknu iz njenih aktivnosti, u skladu sa sopstvenim pravilima o zahtevima, uredbama i procedurama.” Dodatak B SOP sadrži savetodavne smernice koje nacije koje daju trupe treba da prate.

Pravo žalbe:

Stavom 7 SOP se osniva Komisija za žalbe po zahtevima za Kosovo, koja predstavlja “Neobavezujući dobrovoljni sistem za žalbe u kojem učestvuju služba za zahteve GŠ KFOR i one nacije koje daju trupe koje to žele”. Dodatak C elaborira ovlašćenja Komisije za žalbe. “Ukoliko se podnosilac zahteva ne slaže sa odlukom oficira za zahteve GŠ KFOR ili oficira za zahteve nacije koja daje trupe, podnosilac zahteva se može žaliti [Komisiji] ukoliko na to ima pravo.” Nejasno je pod kojim okolnostima podnosilac zahteva ne bi imao pravo žalbe. Da bi se izmenila odluka nacije koja daje trupe ili GŠ KFOR, tri oficira pravnika Komisije za žalbe moraju doneti jednoglasnu odluku. Konačno, “Odluka Komisije za žalbe je čvrsta ali ne konačna, jer ne postoji odobrena politika u vezi zahteva za Kosovo – koju bi revidirale i odobrile nacionalne vlade nacija koje daju trupe ili Glavni štab NATO. Bez takve odluke, pravna ovlašćenja Komisije za žalbe nisu zakonski obavezujuća bilo za nacije koje daju trupe ili za GŠ KFOR.”

Dokazi:

Oficir za zahteve saraduje sa podnosiocem zahteva kako bi utvrdio da su informacije potpune. (Dodatak A, stav 4)

policijski izveštaj
dve procene za popravku/zamenu
dokaz o vlasništvu
primerak dokumentacije o osiguranju
fotografije/dijagrami oštećenja
izjave svedoka
lekarski nalazi, računi/priznanice
katastarski list koji dokazuje vlasništvo nad zemljom
dokaz o korišćenju zemljišta od strane KFOR

Svaki document će se prevesti na engleski jezik, a jezik službe za zahteve biće engleski.

Pouka o pravnom leku:

Kada se primi zahtev, asistent za zahteve će ga uneti u bazu podataka o zahtevima i zahtev će dobiti broj za zahteve NATO.

Služba za zahteve je odgovorna da ispita i odluči o svim zahtevima za obeštećenje od GŠ KFOR. Kada oficir za zahteve prikupi sve potrebne informacije, on prouči zahtev da bi video da li zadovoljava uslove iznete u Uredbi UNMIK 2000/47, član 7 (u osnovi, da bi utvrdio da li postoji nadležnost).

“Da bi ostvario zahtev, podnosilac zahteva mora velikom verovatnoćom (51%) dokazati svaki element zahteva, naime, da li GŠ KFOR ima [sic] dužnost da pazi; da li je postojala povreda ove dužnosti; da li je došlo do štete; i da li se šteta dogodila ‘uprkos’ postupku ili propustu GŠ KFOR. Ako je postupak ili propust nastao usled “operativne nužnosti”, GŠ KFOR se oslobađa odgovornosti.” (Dodatak A, stav 5)

Ako oficir za zahteve zaključi da su pripadnici GŠ KFOR umešani i da je krivica njihova, oficir će preporučiti J8 (ekonomija i finansije) da plati odštetu. (Dodatak A, stav 6)

Oficir za zahteve će saradivati sa lokalnim pravnicima da bi razjasnio domaće smernice ili

ograničenja vezana za odluku o odšteti. (Dodatak A, stav 7)

Ako se podnosilac zahteva slaže sa sumom, potpišaće sporazum o punom i konačnom zadovoljenju zahteva za obeštećenje, a oficir za zahteve će osigurati da J8 sumu isplati. (Dodatak A, stav 8). Ukoliko podnosilac zahteva odbije ponudu, žali se Komisiji i jednoglasno izgubi žalbu, oficir za zahteve povlači ponudu. Ako Komisija ne odbaci žalbu jednoglasno, ponuda o poravnanju ostaje otvorena. (Dodatak C, stav 12).

Ako se zahtev za obeštećenje odbije, rešenje o odbijanju mora sadržati pravni osnov za odbijanje zahteva. (Dodatak A, stav 9)

Žalbe

Vidi Važeći zakon – Pravo na žalbu, u prethodnom tekstu.

Komisiju za žalbe po zahtevima sačinjavaju tri oficira pravnika, jedan iz nacije koja daje trupe i koja je predmet žalbe, i dva oficira koje imenuje pravni savetnik GŠ KFOR, ili delegiranim ovlašćenjem oficir za zahteve. (Dodatak C, stav 1).

Sve stranke će 30 dana unapred dobiti obaveštenje o zasedanju po žalbi. Sve stranke mogu podneti dodatne dokaze najmanje deset dana pre zasedanja. Podnosilac zahteva i nacija koja daje trupe ili GŠ KFOR imaju svaki po 15 minuta da izlože svoje dokaze i pravne argumente. Komisija ima 30 minuta da ispita stranke, a pismena odluka se za 15 dana dostavlja strankama. (Dodatak C, stavovi 3-8)

Ako Komisija tako uputi, plaćanje će se izvršiti u roku od 30 dana. (Dodatak C, stav 13)

IV. Diskriminacija

A. Opšti pravni lek I

Princip zabrane
diskriminacije
član 13 Evropske konvencije
član 26 ICCPR

I. Važeći zakon:

Član 35, Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantni opštinski propisi;
poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Uredba UNMIK 2000/45 i važeći upravni propisi obezbeđuju sledeći mehanizam:

- a. Pismena žalba mora se podneti glavnom izvršnom službeniku u roku od jednog (1) meseca od datuma odbijanja. Opštine takođe mogu imati posebne procedure, a sam podnosilac zahteva je dužan da se o ovome raspita. Glavni izvršni službenik je dužan da odgovori u roku od jednog (1) meseca (član 35(1-2) Uredbe UNMIK 2000/45).
- b. Ako se podnosilac žalbe ne slaže sa odlukom, on onda može uložiti žalbu centralnom organu (član 35(3) Uredbe UNMIK 2000/45). Trenutno sve ovakve žalbe treba uputiti Direkciji za upravne poslove koja ih koordinira i dostavlja odgovarajućim "centralnim organima" radi razmatranja ključnih pitanja. Centralni organ mora odgovoriti u roku od jednog (1) meseca (član 35(4) Uredbe UNMIK 2000/45).
- c. Žalba na odluku ovog drugostepenog organa može se podneti Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je upravni akt donet, ili 60 dana od datuma donošenja akta ako stranka nije akt primila (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici (član 19-20 i 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Svaka od ovih žalbi mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od datuma uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Vidi isto poglavlje VI: Imovinskoppravna pitanja, B.2, Neopravdano uskraćenje pristupa podacima/registru katastra, za opis druge primene ovog pravnog leka.

B. Opšti pravni lek II

II. Važeći zakon:

Član 23 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu;
relevantni opštinski propisi;
poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78);
Administrativno uputstvo 2003/002 koje je izdao Kabinet zamenika SPGS za civilnu upravu

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Ako odbor za zajednice smatra da je preduzet neki postupak ili je predloženo da se preduzme, putem ili u ime skupštine opštine, koji krši ili bi mogao da krši, prava zajednice

ili pripadnika zajednice, ili koji je ili bi mogao biti, štetan po interese zajednice, on odmah upućuje pitanje odboru za posredovanje (član 23.6 Uredbe UNMIK 2000/45).

Odbor za posredovanje mora ispitati sva pitanja koja mu uputi odbor za zajednice. On obavlja sva neophodna ispitivanja da bi utvrdio da li su prava zajednice ili pripadnika zajednice povređena ili bi bila povređena ili da li je postupak koji je ili bi bio štetan za interese zajednice, preduzet ili predložen. On teži da pitanje reši posredovanjem. Odbor za posredovanje u roku od 28 dana podnosi izveštaj o svakom pitanju ponaosob opštinskoj skupštini, uz preporuke kako on smatra da bi po datom pitanju trebalo postupiti (član 23.7 Uredbe UNMIK 2000/45).

Skupština opštine razmatra svaki izveštaj koji joj pred odbor za posredovanje i odlučuje koji postupak ili dalji postupak, treba da preduzme u vezi datog pitanja (član 23.8 Uredbe UNMIK 2000/45).

Ako skupština opštine ne donese odluku u roku od 21 dana od podnošenja izveštaja odbora za posredovanje ili ako odbor za zajednice nije zadovoljan odlukom koju skupština opštine donese, on može preneti pitanje na centralni organ na ponovno razmatranje. Nije jasno ko bi bio taj centralni organ (član 23.9 Uredbe UNMIK 2000/45).

Pored toga, u slučaju otpuštanja s posla, pogođeno lice se može pismeno žaliti odboru za zajednice iznoseći razloge za otpuštanje, u roku od jedne nedelje od datuma donošenja odluke (član 5.7 Administrativna instrukcija 2003/002). Nije predviđen nikakav rok za odgovor na žalbu, ali ako je podnosilac žalbe nezadovoljan odgovorom odbora, može uputiti predmet zameniku SPGS za civilnu upravu, koji će žalbu razmotriti i predložiti SPGS odgovarajući postupak. Žalba se podnosi u roku od 30 dana od datuma prijema rešenja o otpuštanju od odbora (član 5.8 Administrativnog uputstva Administrativne instrukcije 2003/002).

Napomena: Opisani postupak predstavlja mešavinu političkom mehanizma i pravnog leka. Izgleda da se makar u nekim slučajevima može koristiti kao lek za povrede prava pripadnika manjinskih zajednica.

C. Zakon protiv diskriminacije

Važeći zakon:

Zakon protiv diskriminacije.

Napomena: U vreme publikovanja Kataloga Zakon protiv diskriminacije još nije donesen.

Dokazi:

Dokaz o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji (uključujući slučajeve uznemiravanja, viktimizacije i segregacije) zasnovanoj na polu, starosti, bračnom stanju, jeziku, mentalnoj ili fizičkoj ometenosti, seksualnom usmerenju, političkom opredeljenju ili ubeđenju, etničkom poreklu, nacionalnosti, veri ili uverenju, rasi, socijalnom poreklu, imovinskom statusu, na osnovu rođenja ili na osnovu svakog drugog statusa.

Pouka o pravnom leku:

U skladu sa Zakonom protiv diskriminacije, lice koje tvrdi da je prema njemu izvršena direktna ili indirektna diskriminacija može podneti prijavu o diskriminaciji upravnim organima ili sudovima koji imaju nadležnost nad predmetom navedenim u prijavi. Vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A. Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku.

D. Navodi o diskriminativnoj praksi pri zapošljavanju u javnim organima

Obuhvata navode o diskriminaciji pri zapošljavanju na centralnom i opštinskom nivou koje podnesu zaposleni centralnog organa ili opštine protiv centralnog organa ili opštine.

Rukovodeći principi u javnim službama navedeni su u članu 2(1)(g) UNMIK/REG/2001/36 o javnim službama na Kosovu.

Važeći zakon:

Član 11(1) Uredbe UNMIK 2001/36:

"Javni službenik koji je oštećen odlukom organa nadležnog za zapošljavanje zbog kršenja principa iznetih u članu 2.1 ove Uredbe može da se žali odboru* u skladu sa odredbama ovog člana. Svaku takvu žalbu razmotriće komisija od tri (3) člana odbora koji će u ime odbora postupati u vezi sa žalbom koja je njima dodeljena."

*Nezavisni prekršajni odbor za Kosovo.

Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
relevantni opštinski propisi;

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Podnosilac zahteva može tražiti pravni lek prvo preko Nezavisnog nadzornog odbora, ustanovljenog Uredbom UNMIK 2001/36, a zatim preko sudova.

Nezavisni nadzorni odbor je nadležan da sasluša i odlučuje o žalbama na odluke organa koji zapošljava.

Pre podnošenja žalbe odboru, oštećeni javni službenik ili učesnik konkursa za radno mesto mora iscrpeti ISCRPSTI?!?! interne procedure za žalbe pred datim organom koji zapošljava, osim ako odbor prihvati takav zahtev koji je zasnovan na očigledno opravdanom strahu od osвете, neresavanja takve interne žalbe od strane nadležnog organa za zapošljavanje u roku od šezdeset (60) dana, ili iz nekog drugog opravdanog razloga (član 11(2) Uredbe UNMIK 2001/36).

Napomena: Odbor se sastoji od sedam članova koje postavlja Specijalni predstavnik Generalnog sekretara u konsultaciji sa premijerom. Članovi odbora se biraju na osnovu stručnosti, moralnog integriteta i predanosti stvaranju politički nepristrasne javne službe na Kosovu koja je zasnovana na zaslugama i odslikava multietnički karakter Kosova. Najmanje tri člana postavljaju se iz zajednice kosovskih Albanaca, a najmanje dva člana iz drugih kosovskih zajednica (glava III, član 8(1) i 8(2) Uredbe UNMIK 2001/36).

Ministarstvo javnih službi još uvek ne primenjuje strukturu Nezavisnog nadzornog odbora, kako je predviđeno u članu 9 Uredbe UNMIK 2001/36. (Do maja 2004., postavljena su samo dva kosovska i jedan inostrani član. Preostala četiri kosovska člana tek treba da se postave u skladu sa članom 8 Uredbe UNMIK 2001/36.)

Dok se ne osnuje odbor ili, kada se on ustanovi i pošto se iscrpu sva druga sredstva,

prijava o diskriminaciji se može podneti Vrhovnom sudu (vidi poglavlje IV: Diskriminacija, AI, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku c).

Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici. (Vidi poglavlje IV: Diskriminacija, AI, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku d)

E. Navodi o diskriminativnoj praksi pri zapošljavanju u javnim organima shodno Zakonu protiv diskriminacije

Važeći zakon:

Član 2(b) Zakona protiv diskriminacije.

Dokazi:

Dokazi o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji (uključujući slučajeve uznemiravanja, viktimizacije i segregacije) na osnovu pola, starosti, bračnog stanja, jezika, mentalne ili fizičke ometenosti, seksualne orijentacije, političkog opredeljenja ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, vere ili uverenja, rase, socijalnog porekla, imovinskog statusa, na osnovu rođenja ili svakog drugog statusa u vezi zaposlenja u okviru javnih organa na svim nivoima.

Pouka o pravnom leku:

U skladu sa Zakonom protiv diskriminacije, lice koje tvrdi da je izloženo direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji u vezi zaposlenja, a vinovnik je neki javni organ, može podneti prijavu višem upravnom organu i/ili nadležnom sudu koji ima jurisdikciju nad materijom koju prijava obuhvata. Prijava se može ticati uslova u pristupu zaposlenju, samozapošljavanju i zanimanjima, radnih uslova, pristupa svim vrstama i nivoima stručnog usmerenja, stručnog obrazovanja i prekvalifikacije (član 4(a, b,c) Zakona).

Za detaljnu pouku vidi poglavlje IV: Diskriminacija, B, Zakon protiv diskriminacije.

F. Navodi o diskriminaciji u zapošljavanju u opštinama

podneti od strane lica koja traže zaposlenje u opštinskoj upravi.

Važeći zakon:

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu;

relevantni opštinski propisi;

član 23 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu;

relevantni opštinski propisi;

poglavlje 9, član 4 (9.4.2) uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu;

Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);

član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A.I, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku.

G. Žalbe javnih službenika na diskriminativne odluke disciplinskog odbora

Važeći zakon:

Administrativno uputstvo UNMIK 2003/2 za primenu Uredbe UNMIK br.2001/36 javnim službama na Kosovu, član 33(1):
“Svaki poslodavac dužan je da osnuje odbor za žalbe koji će da sasluša žalbu javnog službenika na odluku disciplinskog odbora [...]”

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Odbor za žalbe razmatra žalbe javnih službenika. U slučaju žalbi na odluke disciplinskog odbora ima sledeće funkcije:

- da odluči da li postoji *prima facie* osnov za prijem žalbe na odluku disciplinskog odbora;
- ako je žalba primljena, da odluči da li je ona opravdana ili ne, nakon što pregleda dokaze i sasluša dotične strane;
- u slučaju kada se utvrdi da je žalba opravdana, da naloži pružanje odgovarajućeg pravnog leka podnosiocu žalbe (član 33(5) Administrativnog uputstva UNMIK 2003/2).

Odbor za žalbe mora obaviti razmatranje žalbe u roku od trideset dana od datuma prijema (član 33(6) Administrativnog uputstva UNMIK 2003/2).

Ministarstvo javnih službi mora doneti neophodne instrukcije kao pomoć u radu odbora za žalbe kojima se dalje određuje procedura (član 33(7) Administrativnog uputstva UNMIK 2003/2).

Napomena: Do danas takve instrukcije nisu donete.

H. Navodi o diskriminaciji pri upotrebi sopstvenog jezika u pristupu javnim službama

Uredba UNMIK 2001/9, poglavlje 3-4 Ustavnog okvira za privremenu samoupravu na Kosovu

Uredba UNMIK 200/45, član 9.1: Pripadnici zajednica imaju pravo da komuniciraju na svom sopstvenom jeziku sa svim opštinskim organima i svim opštinskim javnim službenicima.
Uredba UNMIK 2000/45, član 23(4)(a)

Važeći zakon:

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; relevantni opštinski propisi;
član 23 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A.I, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku.

I. Navodi o diskriminaciji od strane obrazovnih radnika u pristupu obrazovanju

Pohađanje škole je obavezno od šeste do petnaeste godine: član 1(1) Uredbe 2000/51 o starosnim granicama obaveznog školovanja na Kosovu

Obrazovni radnici ne smeju diskriminisati učenike ili druga lica na osnovu rase, pola, seksualne orijentacije, boje kože, uverenja, nacionalnog porekla, statusa ili nalseđa. član 5(1) Administrativnog uputstva 23/2001 Odeljenja za obrazovanje i nauku, Kodeks ponašanja.

Važeći zakon:

Uredba 2002/19 o proglašenju zakona Skupštine Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu; član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; Administrativna uputstva Odeljenja za obrazovanje i nauku 21/2001 i 23/2001; poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Svako lice koje ukazuje na ponašanje koje vodi diskriminaciji u pristupu obrazovanju može podneti pismenu žalbu kod nadležnog službenika ili pripadnika službe (član 3(1) Administrativnog uputstva 21/2001 Odeljenja za obrazovanje i nauku).

Obrazovno osoblje se može disciplinski kazniti za zapostavljanje dužnosti ili povredu obaveza po ugovoru o zaposlenju, Kodeksa ponašanja ili na osnovu lokalnih pravila koja donese Odeljenje za obrazovanje i nauku (član 2(2) Administrativnog uputstva 21/2001 Odeljenja za obrazovanje i nauku).

Ako je žalba osnovana, Odeljenje za obrazovanje i nauku može preduzeti disciplinske i/ili administrativne mere (član 2(1) Administrativnog uputstva 23/2001 Odeljenja za obrazovanje i nauku).

Ako se žalba uputi protiv nastavnika ili ako postoje dokazi o ponašanju na koje se ukaže lično direktoru škole a koje zahteva disciplinske mere, direktor mora da ispita žalbu i omogućiti nastavniku da odgovori na podnete navode (član 4(1-2) Administrativnog uputstva 21/2001).

Ako posle istrage i mogućnosti date nastavniku da odgovori, direktor škole utvrdi da je ispoljeno ponašanje koje zahteva disciplinske mere, on/ona mora pismeno obavestiti nastavnika o takvim merama pre nego što one stupe na snagu. Osim u slučaju usmenog upozorenja, direktor mora pismeno obavestiti nastavnika da može uputiti pismenu žalbu na odluku o disciplinskim merama u roku od 10 dana od prijema obaveštenja o merama (član 4(2) Administrativnog uputstva 21/2001).

Ako je žalba uložena protiv direktora škole ili ako postoje dokazi na koje se ukaže lično glavnom izvršnom službeniku o ponašanju koje zahteva disciplinske mere, onda se mora oformiti revizioni odbor koji će u vezi s tim obaviti istragu (član 5(1) Administrativnog uputstva 21/2001).

Ako podnosilac žalbe nije zadovoljan odlukom donetom prema navedenoj proceduri, on može podneti žalbu Vrhovnom sudu (vidi A.I. Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku c).

Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnom sporu (vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A.I. Opšti pravni lek, pouka o pravnom leku d).

J. Navodi o diskriminaciji od strane obrazovnih radnika u pristupu obrazovanju shodno Zakonu protiv diskriminacije

Važeći zakon:

Član 4(g) Zakona protiv diskriminacije.

Dokazi:

Dokazi o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji (uključujući slučajeve uznemiravanja, viktimizacije i segregacije) na osnovu pola, starosti, bračnog stanja, jezika, mentalne ili fizičke ometenosti, seksualne orijentacije, političkog opredeljenja ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, vere ili uverenja, rase, socijalnog porekla, imovinskog statusa, na osnovu rođenja ili svakog drugog statusa u sferi obrazovanja.

Pouka o pravnom leku:

Prema Zakonu protiv diskriminacije, svako lice koje tvrdi da je direktno ili indirektno diskriminisano u pristupu obrazovanju može podneti prijavu višem upravnom telu i/ili nadležnom sudu koji ima jurisdikciju nad konkretnom materijom koju prijava obuhvata.

Za detaljnju pouku o pravnom leku, vidi poglavlje IV: Diskriminacija, B, Zakon protiv diskriminacije.

K. Žalbe na samovoljne sankcije nastavnika i obazovnih radnika

Uredba UNMIK br.2002/19 19 o proglašenju zakona Skupštine Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu, član 33.3(b) i 33.4

Važeći zakon:

Član 33(4) Uredbe UNMIK br.2002/19 o proglašenju zakona Skupštine Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu; "Nastavnici i ostalo osoblje u obrazovnim institucijama imaju pravo da ospore svaku odluku ili akt opštine ili MONT u vezi s njima pred nadležnim sudom." (MONT je skraćenica za Ministarstvo za obrazovanje, nauku i tehnologiju)

Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); član 7 Zakona o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Alužbeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

U slučaju odluke ili mera koje preduzmu opštinski organi, vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A.I, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku.

U slučaju da je odluku donelo MONT, podnosilac prijave može podneti žalbu Vrhovnom sudu (član 7 Zakona o upravnim sporovima).

L. Navodi o diskriminaciji vezani za pristup zdravstvenoj zaštiti

Važeći zakon:

Član 21 Kosovskog zakona o zdravstvu: "Prava i obaveze građana u vezi zdravstvene zaštite biće uređena posebnim normativnim aktom."

Članovi 118-120 Kosovskog zakona o zdravstvu.

Napomena: u vreme objavljivanja ovog Kataloga, ovaj zakon još nije proglašen.

Trenutno je u izradi nacrt zakona o pravima pacijenata. Ovaj zakon će, kada jednom bude donesen, upotpuniti postojeće pravne lekove.

Dokazi:

Primenjivaće se opšti standardi dokaza predviđeni građanskim pravom i Privremenim zakonom o krivičnom postupku.

Što se tiče administrativnih sankcija, trebalo bi da se primenjuju standardi dokaza predviđeni članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Prema Kosovskom zakonu o zdravstvu, instituciji za zdravstvenu zaštitu ili nekom njenom delu može se uputiti pismena prijava u sledećim slučajevima: suštinske povrede kodeksa medicinske etike; suštinske povrede normi tehničke bezbednosti i medicinskog aspekta; grešaka tokom procesa lečenja ili nesprovođenja neophodnih procedura lečenja; nepridržavanje neophodnih preduslova za pružanje zdravstvene zaštite i loš odnos prema građanima (član 118 Kosovskog zakona o zdravstvu).

Ako i pored pismene prijave zdravstvena institucija ne reši neregularnosti/povrede, zdravstvena ustanova i njen director mogu biti izloženi novčanoj kazni (član 118.2 i 119.1 zakona).

Ako se i pored pomenutih mera neregularnosti/povrede nastavljaju, zdravstvenoj instituciji se nameću mere direktne uprave osnivača (član 118.3 zakona).

Ministarstvo zdravlja je odgovorno za obustavljanje radnog odnosa kao disciplinske kazne.

Napomena: Nejasno je ko može podneti pismenu prijavu zdravstvenoj instituciji u skladu sa članom 118.1 zakona. Jedna moguća interpretacija bi mogla biti da lica pogođena navedenim postupcima mogu podneti prijavu. Nema posebnih rokova za

odgovor zdravstvenih radnika. Nejasno je da li će Ministarstvo zdravlja doneti podzakonska akta kako bi se ove odredbe razjasnile.

Novčane kazne su predviđene za institucije zdravstvene zaštite i njihove rukovodioce u slučaju administrativnih prekršaja (za detaljni opis prekršaja vidi poglavlje XXIII, član 119 zakona).

Građanin ili ovlašćeno telo mogu započeti građanski ili krivični postupak protiv zdravstvene institucije i/ili zdravstvenog radnika u slučaju da se dijagnostički ili terapijski postupak preduzme bez pristanka pacijenta ili njegovog/njenog ovlašćenog zastupnika, ili u slučaju smrti ili trajnog oštećenja izazvanog organizacionim ili profesionalnim greškama ili ako su prekršene odredbe vezane za prekid trudnoće (član 120 zakona).

M. Navodi o diskriminaciji vezani za pristup zdravstvenoj zaštiti shodno Kosovskom zakonu o zdravstvu

Važeći zakon:

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; relevantni opštinski propisi; član 23 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sprovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Uredba UNMIK 2000/10 o ustanovljenju Administrativnog odseka za zdravstenu i socijalnu zaštitu i Uredba UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu (predviđa prenos ovlašćenja u oblasti primarne zdravstvene zaštite, za razliku od bolnica).

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da se nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje IV: Diskriminacija, A.I, Opšti pravni lek, Pouka o pravnom leku.

N. Navodi o diskriminaciji vezani za pristup zdravstvenoj zaštiti shodno Zakonu protiv diskriminacije

Važeći zakon:

Član 4(e) Zakona protiv diskriminacije.

Dokazi:

Dokazi o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji (uključujući slučajeve uznemiravanja, viktimizacije i segregacije) na osnovu pola, starosti, bračnog stanja, jezika, mentalne ili fizičke ometenosti, seksualne orijentacije, političkog opredeljenja ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, vere ili uverenja, rase, socijalnog porekla, imovinskog statusa, na osnovu rođenja ili svakog drugog statusa u sferi zdravstvene zaštite.

Pouka o pravnom leku:

Prema Zakonu protiv diskriminacije, lice koje tvrdi da je izloženo direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji u pristupu zdravstvenoj zaštiti može podneti prijavu višem upravnom organu i/ili nadležnom sudu koji ima jurisdikciju nad materijom koju obuhvata prijava.

Za detaljni opis vidi poglavlje IV: Diskriminacija, B, Zakon protiv diskriminacije.

O. Navodi o diskriminaciji u pristupu socijalnoj zaštiti

Važeći zakon:

Član 11 Uredbe UNMIK 2003/28 o proglašenju Zakona o sistemu socijalne pomoći na Kosovu, koji je donela Skupština Kosova, u odgovarajućim delovima glasi:

“11.1 Podnosilac zahteva koji smatra da je zvanična odluka koju je donelo nadležno telo pogrešna može podneti žalbu [...]”

11.2 Podnosilac zahteva koji je nezadovoljan zvaničnom odlukom koju je donelo nadležno telo [...] može pismeno uputiti dalju žalbu komisiji za žalbe [...]

11.3 Podnosilac zahteva koji je neposredno pogođen odlukom koju je donela lekarska komisija [...] ili komisija za žalbe predviđena u stavu 11.2 ima pravo da takvu odluku uputi na razmatranje nadležnom sudu.”

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu;

relevantni opštinski propisi;

poglavlje 9, član 4 (9.4.2) Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu;

Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);

član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a nije postupilo u skladu s njim, kao što je kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Podnosilac zahteva koji smatra da zvanična odluka centra za socijalni rad nije ispravna može podneti žalbu u pismenoj formi direktoru centra za socijalni rad kojem je podnet prvobitan zahtev za socijalnu pomoć. Takve žalbe se podnose najduže četrnaest dana od prijema obaveštenja o odluci. Direktor preispituje odluku i pismeno obaveštava podnosioca zahteva o odluci najkasnije dvadesetjedan dan od prijema žalbe.

Podnosilac zahteva koji je nezadovoljan zvaničnom odlukom koju donese director može se dalje pismeno žaliti komisiji za žalbe koju imenuje Ministarstvo, koja deluje u nadležnosti Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu. Takve molbe se podnose najkasnije četrnaest (14) dana pošto podnosilac zahteva primi obaveštenje o odluci o žalbi. Komisija za žalbe razmatra žalbu i pismeno obaveštava podnosioca zahteva o svojoj odluci najkasnije dvadesetjedan (21) dan po prijemu žalbe.

Podnosilac zahteva koji je neposredno pogođen odlukom lekarske komisije (posle razmatranja zdravstvenog stanja člana porodice koji tvrdi da je trajno obogaljen) ili komisije za žalbe ima pravo na razmatranje takve odluke pred nadležnim sudom. Nadležni sud nije naveden u Uredbi, ali izgleda da će nadležnost nad ovim predmetima imati Upravna komora Vrhovnog suda.

P. Navodi o diskriminaciji u pristupu socijalnoj zaštiti shodno Zakonu protiv diskriminacije

Važeći zakon:

Član 4(e, f, i) Zakona protiv diskriminacije.

Dokazi:

Dokazi o direktnoj ili indirektnoj diskriminaciji (uključujući slučajeve uznemiravanja, viktimizacije i segregacije) na osnovu pola, starosti, bračnog stanja, jezika, mentalne ili fizičke ometenosti, seksualne orijentacije, političkog opredeljenja ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, vere ili uverenja, rase, socijalnog porekla, imovinskog statusa, na osnovu rođenja ili svakog drugog statusa u sferi socijalne pomoći, socijalne zaštite i humanitarne pomoći.

Pouka o pravnom leku:

Prema Zakonu protiv diskriminacije, lice koje tvrdi da je direktno ili indirektno

diskriminisano u pristupu socijalnoj pomoći i/ili socijalnoj zaštiti može podneti prijavu višem upravnom telu i/ili nadležnom sudu koji ima jurisdikciju nad konkretnom materijom obuhvaćenom u prijavi. Za detaljan opis vidi poglavlje IV: Diskriminacija, B, Zakon protiv diskriminacije.

V. Žrtve krivičnih dela

A. Pravni lekovi na raspolaganju oštećenoj strani

1. **Žrtva krivičnog dela/oštećena strana – predlog za pokretanje krivičnog gonjenja, subsidijarna ili privatna tužba**

Napomena: Većinu krivičnih dela proskribovanih u Privremenom zakonu o krivičnom postupku Kosova krivično goni javni tužilac, koji pokreće krivični postupak protiv lica optuženih za krivična dela koja se krivično gone *po službenoj dužnosti*. Postoje takođe određene kategorije krivičnih dela koja javni tužilac goni na predlog oštećene strane. Pored toga, kosovski Privremeni zakon o krivičnom postupku predviđa da i oštećena strana može pokrenuti subsidijarnu tužbu ili privatnu tužbu. (članovi 6, 62, 151 PZKP)

Važeći zakon:

Član 53 PZKP:

“Pod uslovima propisanim ovim zakonom, oštećeni može podneti predlog za krivično gonjenje ili pokrenuti privatnu tužbu ili subsidijarnu tužbu.”

Dokazi:

Nije potrebna posebna vrsta dokaza. Napomena: Privatni tužilac i subsidijarni tužilac imaju isti pristup spisima, zapisniku i predmetima koji bi imao i javni tužilac (član 61 PZKP).

Pouka o pravnom leku:

Krivično gonjenje po predlogu za pokretanje krivičnog gonjenja

Za pojedina krivična dela, kada je to predviđeno krivičnim zakonom, javni tužilac pokreće krivični postupak samo na zahtev oštećene strane. Predlog za krivično gonjenje se mora podneti javnom tužilaštvu u roku od tri meseca od datuma kada oštećeni sazna za krivično delo i počinioca. Kada se podnese takav predlog, smatra se da se krivično delo goni *po službenoj dužnosti* (članovi 6, 54(1), 55(1) PZKP)

Subsidijarno krivično gonjenje

Izraz “subsidijarni tužilac” odnosi se na oštećenu stranu koja, u slučaju kada javni tužilac nađe da nema osnova za pokretanje ili produženje krivičnog postupka, preduzima gonjenje onih krivičnih dela koja se gone *po službenoj dužnosti*.

Ako javni tužilac nađe da nema osnova za javno gonjenje, on mora obavestiti oštećenu stranu u roku od osma dana od donošenja ove odluke i poučiti oštećenog da ima pravo da preduzme gonjenje kao subsidijarni tužilac. Oštećeni ima osam dana od prijema obaveštenja da preduzme ili nastavi gonjenje, ili, ako javni tužilac povuče optužnicu tokom glavnog pretresa, oštećeni odmah mora da se izjasni da li želi da nastavi gonjenje. Preduzimajući gonjenje, oštećeni može da ostane pri podignutoj optužnici ili podići novu. Ako oštećena strana nije obavestena o odluci tužioca da obustavi gonjenje, ona može pred nadležnim sudom izjaviti da produžava gonjenje. Izjava se mora dati najkasnije tri meseca od dana kada je javni tužilac obustavio postupak ili od kada je odbacio prijavu. Javni tužilac takođe dostavlja pouku koje radnje oštećeni može preduzeti u cilju ostvarivanja prava na subsidijarnu tužbu (članovi 62, 224, 326 PZKP).

Oštećena strana kao subsidijarni tužilac ima sva prava kao i javni tužilac, osim onih koja pripadaju javnom tužiocu kao nosiocu javne funkcije. I pored toga, sve do završetka glavnog pretresa javni tužilac ima pravo da sam preduzme gonjenje od subsidijarnog tužioca (član 65 PZKP).

Privatna tužba

Izraz “privatni tužilac” odnosi se na oštećenu stranu koja preduzima gonjenje pojedinih lakših krivičnih dela za koje krivični zakon predviđa privatnu tužbu. Ako krivični zakon predviđa da se krivični postupak pokreće na osnovu privatne tužbe, ona se mora podneti nadležnom sudu u roku od tri meseca od datuma kada ovlašćeno lice sazna za krivično delo i počinioca (članovi 54(1), 55(1) PZKP).

Ako je oštećena strana kao tužilac ili privatni tužilac dete ili lice nesposobno da obavlja pravne radnje, njegov zakonski zastupnik je ovlašćen da podnese privatnu tužbu ili pokrene subsidijarno gonjenje i da daje sve izjave i preduzima sve korake za koje je oštećena strana ovlašćena prema PZKP. Oštećeni koji je navršio 16 godina ovlašćen je da sam daje izjave i preduzima korake u postupku (članovi 56, 66 PZKP).

Subsidijarni tužilac, privatni tužilac ili oštećena strana mogu uložiti žalbu na prvostepenu presudu u roku od 15 dana od datuma kada je uručen primerak presude

(članovi 398(1), 399(1) PZKP). Ako se uloži na vreme, žalba odlaže izvršenje presude (član 398(2) PZKP). Presuda se može osporiti pos vim osnovima predviđenim u članu 402 PZKP.

Međutim oštećeni koji nije subsidijarni ili privatni tužilac, može osporiti presudu samo u vezi sa odlukom suda o izrečenoj kazni za krivična dela protiv života ili tela, protiv seksualnog integriteta ili protiv ugrožavanja bezbednosti saobraćaja, i troškova krivičnog postupka (član 399(3) PZKP).

2. **Žrtve krivičnog dela/oštećena strana: oštećena ili izgubljena imovina**

Podnošenje zahteva po zakonu o imovinsko-pravnim odnosima sudu za krivične ili građanske predmete (članovi 107-118 PZKP)

Važeći zakon:

Član 108(1) PZKP

Predlog za pokretanje imovinsko-pravnog zahteva u krivičnom postupku može podneti lice koje je ovlašćeno za ostvarivanje tog zahteva u parničnom postupku. Žrtva takođe može podneti poseban zahtev u skladu sa zakonom o imovinsko-pravnim odnosima pred sudom za građanski postupak.

Dokazi:

Primenjuju se opšta pravila o izvođenju dokaza. Sud po službenoj dužnosti mora sakupiti dokaze i sprovesti istragu koja je neophodna da bi se donela odluka o tome da li je došlo do oštećenja imovine povezanog sa krivičnim delom (član 111(1) PZKP).

Pouka o pravnom leku:

Pred krivičnim sudom:

Imovinsko-pravni zahtev za naknadu štete, vraćanje stvari ili poništavanje određene pravne transakcije, nasto usled izvršenja krivičnog dela, može se podneti u krivičnom postupku ako se time neće znatno produžiti postupak (član 107 PZKP). Ako je očigledno da bi imovinsko-pravni zahtev znatno produžio krivični postupak, sud se ograničava na prikupljanje onih podataka čije bi naknadno utvrđivanje bilo nemoguće ili znatno otežano (član 111(2) PZKP).

Predlog za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva podnosi se najkasnije do okončanja glavnog pretresa pred prvostepenim sudom. Lice koje je ovlašćeno da podnese predlog mora konkretno izneti svoj zahtev i podneti dokaze (član 109(2, 3) Kosovo PZKP).

Nadležni krivični sud prvog stepena biće ili opštinski ili okružni sud. Opštinski sud je nadležan da sudi u kao prvostepeni sud za krivična dela koja nose kaznu do pet godina zatvora; okružni sud je nadležan da odlučuje o krivičnim delima kojima je zaprečena kazna zatvora od pet godina do dugogodišnjeg zatvora; i krivična dela za koja zakon propisuje nadležnost okružnog suda (član 21 PZKP).

U presudi kojom optuženog oglašava krivim sud može oštećenom dosuditi imovinsko-pravni zahtev u celini ili delimično, a za ostatak ga uputiti na građansku parnicu. Ako podaci prikupljeni u krivičnom postupku ne pružaju pouzdan osnov za potpuno ili delimično dosuđivanje, sud poučava oštećenog da svoj imovinsko-pravni zahtev u celini može potraživati u građanskoj parnici. Ako sud donese presudu kojom optuženog oslobađa od optužbe ili kojom odbacuje optužbu, ili kada donese rešenje o obustavljanju krivičnog postupka, sud oštećenog pouči da imovinsko-pravni zahtev može ostvariti u parničnom postupku (član 112(2, 3) PZKP).

Pred građanskim sudom:

Prvostepeni građanski sud je ili opštinski ili okružni sud, u zavisnosti od visine imovinsko-pravnog zahteva (vidi članove 26(6) i 29(2) Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, Službeni list SAPK 21/78).

Oštećena strana se može žaliti protiv presude prvostepenog suda u roku od petnaest dana od prijema prepisa presude (član 348 Zakona o parničnom postupku, Službeni list 4/77), ili podneti zahtev za preispitivanje pravosnažne drugostepene odluke u roku od trideset dana od prijema prepisa presude (član 382 Zakona o parničnom postupku).

3. Bezbednost oštećenog

Zaštitne mere u toku krivičnog postupka (član 169(1,4) PZKP)

Važeći zakon:

Član 169(1) PZKP

“U bilo kojoj fazi postupka (...) oštećeni ili svedok mogu da podnesu pisanu molbu sudiji kojom se zahteva zaštitna mera ili naredba za anonimnost ako postoji ozbiljan rizik po oštećenog, svedoka ili člana njegove porodice.”

Član 169(4) PZKP

“Sudija može da donese naredbu za zaštitnu meru ili naredbu za anonimnost oštećenog ili svedoka kada zaključi da:

- 1) postoji ozbiljan rizik po oštećenog, svedoka ili člana njegove porodice; i
- 2) zaštitna mera je neophodna da bi se sprečio ozbiljan rizik po oštećenog, svedoka ili člana njegove porodice.”

Dokazi:

Izjava o činjeničnim navodima. Policijski spisi, iskaz oštećene strane ili svedoka (član 169(2, 3) PZKP)

Pouka o pravnom leku:

Oštećeni može podneti pismenu molbu sudu (nadležnost pripada ili pretpretresnom sudiji ili predsedniku veća) za zaštitne mere ili naredbu za očuvanje anonimnosti.

Zaštitne mere

Sud će odobriti molbu ako zaključi da postoji ozbiljan rizik po oštećenog, svedoka ili člana njegove porodice, a da je zaštitna mera neophodna da bi se sprečio ozbiljan rizik po oštećenog, svedoka ili člana njegove porodice (član 169(4) PZKP).

Izraz “ozbiljan rizik” podrazumeva opravdani strah od opasnosti po život, fizičko ili mentalno zdravlje ili imovinu oštećenog, svedoka ili člana porodice oštećenog ili svedoka kao očekivana posledica činjenice da su oštećeni ili svedok predložili dokaze u toku saslušanja ili svedočenja na sudu (član 168(1) PZKP).

Izraz “član porodice” označava bračnog ili vanbračnog druga, krvnog srodnika u direktnoj liniji, usvojitelja, usvojenika, brata, sestru ili hranioca (član 168(2) PZKP).

Sud može naložiti zaštitne mere koje smatra neophodnim. Član 170 PZKP sadrži otvorenu listu mogućih zaštitnih mera kao što su: izostavljanje ili brisanje imena, adresa, radnog mesta, zanimanja ili drugih podataka ili informacija koje mogu poslužiti da se identifikuje oštećeni ili svedok; neobjavlivanje dokumenta koji identifikuje oštećenog ili svedoka, itd.

Naredba za očuvanje anonimnosti

Kada su zaštitne mere nedovoljne da garantuju zaštitu oštećenog, sud može u izuzetnim okolnostima narediti da oštećeni ostane anonimna za optuženog i branioca (član 172(1) PZKP).

Pre nego što donese naredbu za anonimnost, sud obavlja saslušanje sa kog je isključena javnost, na kojem se saslušaju oštećeni i druga lica za koje se smatra da je to potrebno. Sud će takav nalog izdati samo ako nađe da je potpuna anonimnost neophodna da bi se sprečio ozbiljan rizik; da je svedočenje oštećenog u toj meri materijalno za predmet da bi bilo nepravedno da optužba bude prisiljena da nastavi bez njega; da je kredibilitet oštećenog u potpunosti proveren i da se sudija s njim upozna; i da je potreba za anonimnošću oštećenog u cilju obezbeđivanja pravde važnija od interesa optuženog da sazna identitet oštećenog pri vođenju odbrane (član 172(2, 3) PZKP).

4. **Žrtve prekršaja**

Članovi 27, 65, 68, 87, 94, 96, 111, 113, 122, 210-12 Zakona o prekršajima (Službeni glasnik SAPK br.23/79)

Važeći zakon:

Član 65 Zakona o prekršajima:

“Prekršajni postupak pokreće se na zahtev ovlašćenog organa ili oštećenog.”

Dokazi:

Nisu potrebni nikakvi posebni dokazi.

Napomena: Dokazivanje u prekršajnom postupku ograničiće se samo na činjenice koje su bitne za utvrđivanje materijalne istine (članovi 66, 68(2) Zakona o prekršajima).

Pouka o pravnom leku:

Prekršajni postupak

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka mogu podneti u pismenoj formi ili usmeno u zapisnik ovlašćeni organi ili oštećeni pred sudom za prekršaje u roku od godinu dana od datuma kada je prekršaj učinjen (članovi 27(1), 30(1), 96(1), 134 Zakona o prekršajima).

Takav zahtev sadrži ime i adresu učinioca prekršaja kao i iznos štete koja je navodno naneta.

Pored toga, zahtev treba da sadrži činjenični opis navodnog prekršaja uključujući vreme, mesto i druge okolnosti neophodne za što bliže određenje prekršaja, pravnu kvalifikaciju prekršaja, i predlog o dokazima koje treba izvesti. Ako zahtev ne sadrži sve neophodne podatke, vratiće se podnosiocu da otkloni nedostatke u određenom roku, koji ne može biti duži od 15 dana. U slučaju da podnosilac zahteva u roku ne otkloni nedostatke, smatraće se da je od zahteva odustao (član 135 Zakona o prekršajima)

Izraz “oštećeni” znači lice čije je neko lično ili imovinsko pravo prekršajem povređeno ili ugroženo (član 94(1) Zakona o prekršajima).

Oštećeni ima pravo da podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, podnosi dokaze, stavlja predloge i ističe imovinsko-pravni zahtev za naknadu štete ili povraćaj stvari (član 94(1, 2) Zakona o prekršajima). Podnesci se podnose pismeno, ili se daju usmeno u zapisnik (član 96(1) Zakona o prekršajima). Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, podnosilac će se pozvati da ga u određenom roku, a najkasnije do 15 dana, ispravi ili dopuni (član 96(3) Zakona o prekršajima).

Protiv rešenja o prekršaju donesenog u prvom stepenu može se izjaviti žalba Višem sudu za prekršaje (član 210(1) zakona). Žalba se izjavljuje u roku od osam dana od dana usmenog saopštenja rešenja (član 211 zakona). Žalba odlaže izvršenje rešenja, osim u slučajevima kad je ovim zakonom drukčije određeno (član 212 Zakona o prekršajima).

Vanredni pravni lekovi

Podnosilac zahteva može takođe tražiti ponavljanje prekršajnog postupka koji je završen pravosnažnim rešenjem, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu rešenja. O zahtevu za ponavljanje prekršajnog postupka rešava sud za prekršaje koji je doneo prvostepeno rešenje o prekršaju (članovi 230, 231, 232(1) Zakona o prekršajima).

Prekršajni postupak se može ponoviti ako je rešenje zasnovano na lažnoj ispravi ili na lažnom iskazu svedoka ili veštaka, usled krivičnog dela sudije za prekršaje ili drugog službenog lica koje je učestvovalo u postupku, ako je kažnjeni za istu radnju već kažnjen u prekršajnom postupku ili za istu radnju pre donošenja rešenja o prekršaju proglašen krivim, ili ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji bi doveli do drukčijeg rešenja da su bili poznati u ranijem postupku (član 228 Zakona o prekršajima).

Imovinsko-pravni zahtevi u prekršajnom postupku

Oštećeni može u prekršajnom postupku podneti zahtev za naknadu štete koja mu je prčinjena prekršajem, ili za povraćaj oduzete stvari. Zahtev se može podneti do završetka postupka. O zahtevu se raspravlja u prekršajnom postupku, ako se time ne bi odugovlačio prekršajni postupak (članovi 118, 119 Zakona o prekršajima).

U rešenju o prekršaju odrediće se rok u kome je kažnjeni dužan da nadoknati prčinjenu

štetu ili da vrati stvar. Vremenski rok ne može biti kraći od 15 dana ni duži od tri meseca (član 122 Zakona o prekršajima).

Ako podaci prekršajnog postupka ne pružaju pouzdan osnov da se imovinsko-pravnom zahtevu udovolji, sud će lice koje je takav zahtev podnelo uputiti da imovinsko-pravni zahtev ostvari u parničnom postupku. Isto važi i ako je prekršajni postupak obustavljen (član 121(1, 2) Zakona o prekršajima).

Imovinsko-pravni zahtev u parničnom postupku:

Nadležni građanski sud prve instance je ili opštinski ili okružni sud, u zavisnosti od iznosa imovinsko-pravnog zahteva (vidi članove 26(6) i 29(2) Zakona o redovnim sudovima, Službeni list SAPK 21/78).

Oštećeni može izjaviti žalbu protiv presude prvostepenog suda u roku od petnaest dana od prijema prepisa presude (član 348 Zakona o parničnom postupku, Službeni list 4/77), ili podneti zahtev za ponovno razmatranje pravosnažne dugostepene presude u roku od trideset dana o prijema prepisa presude (član 382 Zakona o parničnom postupku).

5. Žrtve nasilja u porodici/nalog za zaštitu

Važeći zakon:

Član 8.1 Uredbe UNMIK 2003/12 o zaštiti od nasilja u porodici glasi:

“8.1 Sud izdaje nalog za zaštitu kojim nalaže jednu ili više mera navedenih u članu 2.1, ako utvrdi da:

(a) postoji opravdan osnov za verovanje da je odgovorno lice počinilo ili pretilo da će počiniti delo nasilja u porodici; i

(b) izricanje naloga za zaštitu je neophodno kako bi bila zaštićena bezbednosti, zdravlje i dobrobit zaštićene strane ili osobe sa kojom zaštićena strana deli domaćinstvo i koja treba da bude zaštićena nalogom za zaštitu.”

Dokazi:

Izveštaji lekara, svedoka akta nasilja u porodici, policijski izveštaj, itd.

Pouka o pravnom leku:

Nasilje u porodici se definiše kao jedna ili više namerni radnji koju lice počini u kontekstu “porodičnih odnosa”: nanošenje telesnih povreda, prisiljavanje na seksualne odnose ili seksualna eksploatacija, izazivanje straha kod druge osobe za fizičku, emocionalnu ili ekonomsku dobrobit, kidnapovanje, izazivanje štete na imovini, protivzakonito ograničavanje slobode kretanja druge osobe, nasilan ulazak u vlasništvo druge osobe, nasilno udaljavanje druge osobe iz zajedničkog boravišta, zabrana ulaska druge osobe u zajedničko boravište ili zabrana da druga osoba napusti zajedničko boravište, ili postupanje na način i sa namerom da se druga osoba ponizi (član 1.2 Uredbe UNMIK 2003/12). Porodični odnos postoji kada su dva lica verena, venčana, ili žive nevenčano, deleći zajedničko domaćinstvo i koje su povezane krvnim srodstvom, brakom, ili usvojenjem, ili su u starateljskom odnosu (član 1.1 Uredbe UNMIK 2003/12). U uredbi su navedene tri vrste naloga za zaštitu.

1. Nalog za zaštitu

Žrtva nasilja u porodici ili njen pravni zastupnik može podneti molbu za nalog za zaštitu.

Molaba se može podneti pismeno ili usmeno (član 6.3 Uredbe UNMIK 2003/12)

opštinskom sudu koji ima mesnu nadležnost u opštini gde podnosilac molbe ima stalno ili privremeno boravište (član 5.1 Uredba UNMIK 2003/12), a sud rešenje o zaštitnim merama mora doneti u roku od 15 (petnaest) dana (član 7.1 Uredbe UNMIK 2003/12).

Sud može naložiti sledeće mere radi zaštite žrtve:

“(a) zabraniti odgovornom licu da počini ili da preti da će počiniti bilo koje delo nasilja u porodici protiv zaštićene strane i/ili lica sa kojom je zaštićena strana u porodičnom odnosu;

(b) zabraniti odgovornom licu da napastvuje, uznemirava, kontaktira ili na bilo koji drugi način direktno ili indirektno komunicira sa zaštićenom stranom i/ili licem sa kojim zaštićena strana deli domaćinstvo;

(c) zabraniti odgovornom licu da se, bliže od određenog odstojanja, približi zaštićenoj strani i/ili licu sa kojim zaštićena strana deli domaćinstvo;

(d) zabraniti odgovornom licu da se nađe na random mestu zaštićene strane ili bilo kom drugom navedenom mestu;

(e) ograničiti, pod odgovarajućim uslovima, odgovornom licu pristup detetu zaštićene strane;

(f) zabraniti odgovornom licu boravak u privremenom ili stalnom boravištu zaštićene strane ili delu boravišta zaštićene strane, ili ulazak, bez obzira na vlasničko ili stanarsko pravo odgovornog lica;

(g) naložiti ovlašćenom licu da prati zaštićenu stranu ili odgovorno lice do boravišta zaštićene strane i da nadgleda odnošenje lične svojine koja pripada tom licu ili drugom navedenom licu;

(h) naložiti zaplenu oružja; [...]

(j) naložiti odgovornom licu da plati kiriju ili hipoteku za privremeno ili stalno boravište zaštićene strane i/ili da plati izdržavanje zaštićene strane i svakog deteta koje je odgovorno lice dužno da izdržava; [...]

(k) naložiti vraćanje deteta zaštićene strane zaštićenoj strani;

(l) odobriti zaštićenoj strani privremeno starateljstvo na detetom; [...]

(p) naložiti svaku drugu meru koja je neophodna radi zaštite bezbednosti, zdravlja ili dobrobiti zaštićene strane i/ili lica s kojim zaštićena strana deli domaćinstvo.”

(član 2.1 Uredbe UNMIK 2003/12).

Podnosilac molbe ili odgovorno lice mogu izjaviti žalbu protiv odluke u roku od osam (8) dana od donošenja rešenja (član 11 Uredbe UNMIK 2003/12).

2. Nalog za hitnu zaštitu

Nalozima za hitnu zaštitu pružaju brži ali privremeniji pravni lek za žrtve nasilja u porodici. U daljem tekstu su opisane razlike u načinu podnošenju molbe i u uslovima koji se moraju ispuniti.

Pored žrtve ili njenog pravnog zastupnika, molbu za donošenje naloga za hitnu zaštitu mogu podneti još i: lice sa kojim zaštićena strana deli domaćinstvo, predstavnik centra za socijalni rad opštine, lice za pomoć žrtvama uz pristanak zaštićene strane, ili lice koje ima neposredno saznanje o delu ili delima nasilja u porodici počinjenim nad zaštićenom stranom (član 6.2 Uredbe UNMIK 2003/12).

Da bi doneo rešenje kojim nalaže mere za hitnu zaštitu, sud, pored uslova koji važe za nalaganje mera zaštite, mora naći da odgovorno lice predstavlja neposrednu ili neposredno predstojeću opasnost po bezbednost, zdravlje ili dobrobit zaštićene strane (član 10.1(b) Uredbe UNMIK 2003/12). Sud mora doneti rešenje u roku od dvadesetčetiri (24) sata od podnošenja molbe (član 9.1 Uredbe UNMIK 2003/12). Nalog za hitnu zaštitu može sadržati mere navedene u članu 2.1(a) do (h) Uredbe UNMIK 2003/12.

3. Privremeni nalog za hitnu zaštitu

Privremene naloge za hitnu zaštitu donosi dežurni ili vršilac dužnosti regionalnog komandira za nasilje u porodici policije UNMIK, van redovnog radnog vremena suda (član 13.2 Uredbe UNMIK 2003/12). Privremeni nalog za hitnu zaštitu mogu zatražiti ista lica koja podnose molbu za nalog za hitnu zaštitu, ali se podnosi organima za sprovođenje zakona (policiji) (član 13.1 Uredbe UNMIK 2003/12). Nema posebnog roka u kom regionalni komandir za nasilje u porodici mora doneti privremeni nalog za hitnu zaštitu. Međutim, mere su predviđene kao neodložno privremeno rešenje van radnog vremena suda, te stoga treba očekivati hitnu odluku. Samo mere predviđene u članu 2.1(a) do (c) Uredbe UNMIK 2003/12 se mogu naložiti privremenim nalogom (član 13.2 Uredbe UNMIK 2003/12). Nalog ističe krajem narednog dana kada sud radi (član 13.3(b) Uredbe UNMIK 2003/12). Da bi doneo rešenje o privremenom nalogu za hitnu zaštitu regionalni komandir za nasilje u porodici mora utvrditi iste okolnosti koje važe i za nalog za hitnu zaštitu, kako je napred navedeno (član 13.2 Uredbe UNMIK 2003/12).

B. Vanredni pravni lekovi na raspolaganju žrtvama

1. Žrtve trgovine ljudima – pomoć

Pravo na punomoćnika od početka krivičnog postupka ako se postupak vodi za krivična dela trgovine ljudskim bićima ili dela protiv seksualnog integriteta:
član 82 PZKP

Pravo na besplatne usluge prevodioca i pravni savet u vezi trgovine ljudima; pravo na privremeni bezbedan smeštaj, psihološku, medicinsku i socijalnu pomoć i zaštitu:
Član 10(1) Uredbe UNMIK 2001/4 o zabrani trgovine ljudskim bićima na Kosovu

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Dokazi:

Nisu jasno određeni. Koordinator za pomoć žrtvama bi se oslonio na svedočenje žrtve, policijske spise, ako postoje, i druge informacije koje može imati.

Opšti standardi dokazivanja primenjuju se u skladu sa PZKP.

Pouka o pravnom leku:

Do danas nije stvoren mehanizam koordinatora za pomoć žrtvama propisan u Uredbi 2001/4, koji bi obezbedio predviđena prava.

Ne postoji procedura za žalbe u slučaju da se pomoć uskrati.

2. Žrtve trgovine ljudima – zahtev za rehabilitaciju/obeštećenje

Član 6(3) Uredbe UNMIK 2001/4

Važeći zakon:

Član 6(3) Uredbe UNMIK 2001/4:

“Administrativnim uputstvom biće ustanovljen fond za obeštećenje žrtava trgovine ljudima i biće ovlašćen da prima, između ostalog, sredstva potekla od zaplenjene imovine shodno članu 6(1).”

Dokazi:

Nisu navedeni u uredbi.

Pouka o pravnom leku:

Do danas nije osnovan fond za repatrijaciju žrtava trgovine ljudima.

3. Žrtve uopšte (prava oštećenog)

Organ nadležan za vođenje krivičnog postupka vodi računa u svim fazama krivičnog postupka o opravdanim potrebama oštećenih, a posebno dece, [...] i žrtava seksualnog ili polnog nasilja
član 78 PZKP

Važeći zakon:

Nema posebnih zakonskih odredbi.

Pouka o pravnom leku:

Nije predviđen postupak za žalbe u PZKP u slučaju nepoštovanja zakona od strane nadležnog organa.

VI. Imovinsko-pravni odnosi

A. Opšta imovinsko-pravna pitanja

Ovaj odeljak opisuje pravne lekove povezane sa opštim povredama imovinskih prava, koji se primenjuju na stambenu kao i na nestabenu imovinu. Ovaj odeljek ne obuhvata nanošenje štete predmetima od kulturnog značaja. Posebne kategorije imovine obrađene su u odgovarajućim delovima.

1. Protivpravno lišavanje imovinskih prava

Osnovni principi u vezi lišavanja imovine

Vidi druge odeljke za pravne lekove koji se tiču posebnih kategorija imovine.

Važeći zakon:

Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80); članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK 21/78); vidi takođe Zakon o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86), u nekim slučajevima.

Dokazi:

Posedovni list i ostali dokumenti kojima se dokazuju imovinska prava vlasnika i da je imovina *de facto* u vlasti tuženog (član 37(2) Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

Član 106(3) Zakona o parničnom postupku: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, kao i dokaze kad je to potrebno". U zakonu nisu izložene druge smernice.

Pouka o pravnom leku:

Dva pravna leka su na raspolaganju stranci: samopomoć i sudska zaštita pred građanskim sudom.

Samopomoć je dozvoljena kada je opasnost neposredna a samopomoć je nužna i način njenog izvršenja odgovara prilikama (član 76 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

Sudska zaštita je moguća u okviru parničnog postupka ili u obliku:

- *sudske zaštite od uznemiravanja* (član 77 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), u roku od 30 od dana saznanja za smetanje, ali ne kasnije od godinu dana od nastalog smetanja; ili
- *sudska zaštita državine na osnovu prava na državinu* (član 81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). Ne postoje zakonska ograničenja za ovaj pravni lek (član 37(2) Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), osim ako je posebno predviđena zakonom.

Da bi se inicirao pravni lek u skladu sa Zakonom o parničnom postupku (Zakon):

- a. mora se podneti pismena tužba nadležnom prvostepenom sudu koja sadrži predmet spora, činjenice i osnov za zahtev (članovi 56, 106, 185 Zakona). Obratite pažnju da se neki zahtevi ostvaruju u vanparničnom postupku.
- b. Ako se stranke ne slažu sa presudom prvostepenog suda, mogu izjaviti žalbu u roku

od petnaest dana od prijema presude, osim ako je drukčije predviđeno Zakonom. Žalba se upućuje sudu koji je izrekao prvostepenu presudu, vidi članove 348-357 Zakona o uslovima za ulaganje žalbe.

Kada drugostepeni sud primi žalbu i donese o njoj odluku, stranke mogu izjaviti reviziju Vrhovnog suda u roku od 30 dana od prijema rešenja. Izjava o reviziji podnosi se prvostepenom sudu (članovi 360, 382, 383, 388 Zakona). Vidi član 383 Zakona o tome kada je revizija dozvoljena.

**a) neosnovano
okončanje hipoteke**

Važeći zakon:

Takođe, vidi posebno:

Članove 18, 23 Uredbe UNMIK 2002/21 o proglašenju Zakona o hipotekama Skupštine Kosova

Dokazi:

Moraju se dostaviti dokumentovani dokazi da je podnositelj tužbe/zalogodavac redovno ispunjavao obaveze koje postavlja zalogoprimac (član 23.1(a) Uredbe UNMIK 2002/21), ili da aukcija ili prodaja nije obavljena u skladu sa važećim zakonom (član 23.1(b) Uredbe UNMIK 2002/21).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se može ostvariti u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku

Prema članu 23.2 Uredbe UNMIK 2002/21, sudu se žalba mora podneti u roku od 30 dana od datuma sporazuma o prodaji u skladu sa članom 21 Uredbe.

**2. Nezakonito ometanje
imovinskih prava**

Opšti principi u vezi ometanja imovinskih prava; vidi i druge odeljke u vezi različitih kategorija imovine

Važeći zakon:

Članovi 42, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);

članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);

članovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78);

vidi takođe, Zakon o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86);

vidi, između ostalog, glavu XXIII Uredbe UNMIK 2003/25, Privremeni krivični zakon Kosova, kada je predviđeno;

Uredba UNMIK 2003/26, Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova;

Zakon o prekršajima (Službeni list SAPK br.23/79);

(vidi takođe poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana; Oštećena ili izgubljena imovina i A.4, Žrtve prekršaja, Važeći zakon).

Šuma ili šumsko zemljište

Članovi 28.2, 28.3 Uredbe UNMIK 2003/6 o proglašenju Zakona o šumama na Kosovu Skupštine Kosova

Dokazi:

Posedovni list i drugi dokumenti koji dokazuju svojinska prava vlasnika i da je došlo do nezakonitog uznemiravanja imovine.

Član 106(3) Zakona: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, kao i dokaze kad je to potrebno." Zakon ne sadrži nikakve druge smernice.

Vidi takođe poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana; Oštećena ili izgubljena imovina i A.4, Žrtve prekršaja, Dokazi, kad je to potrebno.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi su dostupni u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Pored toga, član 42(2) Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima pruža mogućnost imaoocu prava da traži obeštećenje za nanetu štetu, koje se može ostvariti u parničnom postupku (član 52 zakona).

Kada se kvalifikuje kao krivično delo, može se započeti krivični postupak ili prekršajni postupak.

Kada je uznemiravanje posledica prekršaja, može se započeti krivični ili prekršajni postupak. Vidi poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana,

Oštećena ili izgubljena imovina, i A.4, Žrtve prekršaja.

a) putem nezakonitog zauzimanja/ometanja poseda

Napomena: Mogućnost da se iskoristi pravni lek zbog nezakonitog zauzimanja ističe kada se ispune uslovi za sticanje imovinskih prava na osnovu održaja. Ovo obuhvata posebne odredbe za 'privatizovanu' imovinu u društvenom vlasništvu.

Pored toga, sporovi o nezakonitom ometanju isključuju pravo na posedovanje, nemar ili obeštećenje.

Važeći zakon:

Održaj/nezakonito zauzimanje:

članovi 28-30, 32, 46 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima; član 4 Uredbe UNMIK 2003/13 o promeni prava na korišćenje nepokretne imovine u društvenoj svojini; član 259 Uredbe UNMIK 2003/25, Privremeni krivični zakon Kosova; Uredba UNMIK 2003/26, Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova; Zakon o prekršajima (Službeni list SAPK br.23/79)

Ometanje:

članovi 348-445 Zakona o parničnom postupku

Sporovi o međi:

članovi 161-171 Zakona o vanparničnom postupku

Dokazi:

Član 106(3) Zakona: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, ako i dokaze kad je to potrebno." Zakon ne sadrži nikakve druge smernice.

Nezakonito zauzimanje: U građanskoj parnici vlasnik/korisnik mora pružiti dokaz da nisu ostvareni uslovi sticanja putem održaja (t.j. *a contrario* čl. 28-30, 32, 46 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). U krivičnim predmetima treba pružiti dokaze iznete u poglavlju II Uredbe UNMIK 2003/26.

Sporovi o međi: Potrebni je obezbediti podatke o vlasnicima i korisnicima susednih parcela prema zakonu i zemljišnih parcela iz zemljišnih knjiga ili drugih javnih zemljišnih registara (član 163(2) Zakona o vanparničnom postupku).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi dostupni su prvenstveno u parničnom postupku, a u krivičnom postupku kako je predviđeno zakonom. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lištavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku. Međutim, predviđeni su posebni rokovi.

Nezakonito zauzimanje: Pravni lek se mora tražiti pre nego što nezakonito se zauzimanje pretvori u sticanje putem održaja (članovi 28-30, 32, 46 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). Mogući su i pravni lekovi u krivičnom postupku. Vidi Uredbu UNMIK 2003/26 ili Zakon o prekršajima.

Ometanje poseda: Tužba se mora podneti u roku od 30 dana od dana kada je imalac prava saznao za ometanje i lice koje je za to odgovorno, a najkasnije godinu dana pošto je došlo do ometanja poseda.

b) putem izazivanja štete na imovini

Ovo se odnosi na štetu nanetu nepokretnoj imovini koja se može kvalifikovati kao krivično delo.

Važeći zakon:

Članovi 271, 291(1,3,5), 292 Uredbe UNMIK 2003/25 Privremeni krivični zakon Kosova; Uredba UNMIK 2003/26 Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova; članovi 118-122 Zakona o prekršajima (Služben list SAPK br.23/79)

Dokazi:

Pružaju se dokazi kako je predviđeno u poglavlju II Uredbe UNMIK 2003/26.

Pouka o pravnom leku:

Oštećeni može započeti krivični ili prekršajni postupak, kako je predviđeno zakonom.

Vidi takođe poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana, Oštećena ili izgubljena imovina i A.4, Žrtve prekršaja, Pouka o pravnom leku.

c) putem bespravne gradnje (opšti princip)

Vidi deo C za lekove koji se tiču posebnih problema gradnje.

Važeći zakon:

Takođe, vidi posebno:

članove 24-26, 42(2), 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);

relevantne delove Uredbe UNMIK 2003/30 Zakona o prostornom planiranju Skupštine Kosova;

član 294 Uredbe UNMIK 2003/25, Privremeni krivični zakon Kosova;

Uredbu UNMIK 2003/26, Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova;

Zakon o prekršajima (Službeni list SAPK br.23/79)

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Posebno za ovu povredu, mora se obezbediti, *inter alia*, sledeće:

- a. da li je ili ne lice koje gradi bilo svesno da drugo lice poseduje imovinsko pravo;
- b. da li je ili ne posednik imovinskog prava bio svestan da drugo lice gradi a njegovoj/njenoj imovini;
- c. da li ili ne izgrađeni objekat ima veću vrednost od zemljišta.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničkom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Posebna vremenska ograničenja koja važe za traženje pravnih lekova protiv bespravne gradnje nalaze se u članovima 23(2), 24(2), 25(5) i 26(2).

Kada bespravna gradnja predstavlja krivično delo, može se pokrenuti krivični ili prekršajni postupak. Vidi poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana, Oštećena ili izgubljena imovina, Pouka o pravnom leku, i A.4, Žrtve prekršaja, Pouka o pravnom leku.

d) putem neopravdanog korišćenja prava službenosti

Važeći zakon:

Takođe, vidi posebno:

članove 49-60 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Posebno kada se radi o ovoj povredi, mora se dokazati da nisu ispunjeni uslovi za stvarnu službenost u skladu sa članovima 50-53, 58 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničkom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

B. Registar nepokretne imovine/katastar

Ovaj odeljak opisuje pravne lekove za povrede prava koje nastaju prilikom registracije, klasifikacije i predmera zemljišta. Takvi elementi neposredno utiču na prirodu i delotvornost imovinskih prava.

Ova oblast svojinsko-pravnih odnosa se stalno menja zbog izmena u zakonskom okviru i zbog praktičnih prepreka da se u potpunosti realizuju ova prava.

1. Neosnovano uskraćenje registrovanja prava na nepokretnu imovinu, uključujući pravo na hipoteku

Da bi bila pravosnažna, prava na nepokretnu imovinu se moraju registrovati. Prenos prava je pravosnažan tek pošto se upiše (članovi 3 i 7 Uredbe UNMIK 2002/22, Zakon o osnivanju registra za prava na nepokretnu svojину Skupštine Kosova).

Važeći zakon:

Članovi 4-6 Uredbe UNMIK 2002/22, Zakon o osnivanju registra za prava na nepokretnu svojину Skupštine Kosova;
član 1 Uredbe UNMIK 2003/27, o Zakon izmenama i dopunama Zakona br.2002/5 o osnivanju registra za prava na nepokretnu imovinu Skupštine Kosova;
članovi 7-8 Uredbe UNMIK 2002/21 Zakona o hipotekama Skupštine Kosova;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Mora se podneti važeća i kompletna dokumentacija, kao što su overeni ugovori o prodaji da podnosilac ima pravo na nepokretnu imovinu (član 3.4 Uredbe UNMIK 2002/22). Standardi dokazivanja predviđeni su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Dva pravna leka su na raspolaganju podnosiocu: zahtev za preispitivanje odluke i/ili zahtev za ispravku registra.

Zahtev za preispitivanje odluke opštinske katastarske kancelarije (OKK)

- a. Zahtev se mora uputiti nadležnoj OKK za preispitivanje odluke o odbijanju da se unese izmena u registar u roku od 30 dana od prijema pismenog obaveštenja o odbijanju od OKK (član 4.1 Uredbe UNMIK 2002/22). OKK donosi rešenje u roku od 15 dana od prijema zahteva (član 4.2 Uredbe UNMIK 2002/22).
- b. Ako OKK ne preinači odluku o odbijanju, zahtev za preispitivanje odluke se može uputiti KAK u roku od 30 dana od prijema pismenog obaveštenja o odbijanju. Nije predviđen rok u kojem KAK mora doneti svoju odluku.
- c. Pošto KAK donese svoje rešenje, žalba se može izjaviti Vrhovnom sudu na rešenje OKK (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravnog postupka je 30 dana od prijema rešenja ili, ako rešenje nije primljeno, 60 dana od dana kada je upravni akt uručen stranci u čiju korist je donesen (član 24 Zakon o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). I jedan i drugi podnesak se moraju dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od prijema rešenja protiv kojeg se izjavljuje žalbe/podnosi zahtev (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Zahtev za ispravku registra

- a. Svako lice koje želi da ospori upis prava na nepokretnu imovinu može podneti zahtev OKK da dopuni registar primedbom kojom prigovara na upis bez zakonskog osnova ili da su mu imovinska prava ugrožena (član 5.1 Uredbe UNMIK 2002/22).
- b. Isti zahtev i procedura upisa prava primenjuju se i na zahtev za ispravku registra (član 5.3 Uredbe UNMIK 2002/22)
- c. Da bi se izvršio upis u registar, odluku mora doneti nadležni sud, Direkcija ili drugi nadležni organ (član 5.4 Uredbe UNMIK 2002/22).

2. Neosnovano odbijanje upisa izmena u katastar

Katastar se razlikuje od registra prava na nepokretnu imovinu. On prvenstveno beleži tehničke podatke o nepokretnoj imovini. Isto tako, njime upravlja KAK (članovi 8-11 Uredbe UNMIK 2004/4 Zakon o katastru Skupštine Kosova)

Važeći zakon:

Članovi 19-20 Uredbe UNMIK 2004/4 Zakonu o katastru Skupštine Kosova; Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Važeća i potpuna dokumentacija, uključujući posedovni list i sve potrebne studije ili podaci (vidi članove 9-13 Uredbe UNMIK 2004/4). Standardi dokazivanja su predviđeni u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

- a. Zahtev za preispitivanje odluke o odbijanju upisa izmena u katastar se mora uputiti nadležnoj OKK u roku od 30 dana od prijema pismenog rešenja o odbijanju od OKK (član 19.1 Uredbe UNMIK 2004/4). OKK odluku donosi u roku od 30 dana od prijema zahteva (član 19.2 Uredbe UNMIK 2004/4).
- b. Ako OKK ne preinači svoje rešenje, zahtev za preispitivanje odluke se može podneti Katastarskoj agenciji Kosova (KAK) u roku od 30 dana od prijema pismenog rešenja o odbijanju (član 20.1 Uredbe UNMIK 2004/4). KAK mora preispitati odluku OKK u roku od 30 dana od prijema zahteva (član 20.2 Uredbe UNMIK 2004/4).
- c. Potom se može izjaviti žalba Vrhovnom sudu protiv rešenja OKK (član 20.3 Uredbe UNMIK 2004/4 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od dana prijema odluke ili, u slučaju da odluka nije primljena, 60 dana od dana kada je upravni akt uručen stanci u čiju korist je donesen (članovi 23-24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se podneti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak moraju se uputiti nadležnom sudu u roku od 30 dana od dostavljanja spornog rešenja (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

3. Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar

Katastar i registar su javne knjige (član 3 Uredbe UNMIK 2002/22, Zakon o osnivanju registra za prava na nepokretnu svojinu Skupštine Kosova, i član 22 Uredbe UNMIK 2004/4 Zakon o katastru Skupštine Kosova)

Centralni ili opštinski organi ne objavljuju premeravanje i druge katastarske podatke, kao što su kopije

Važeći zakon:

Članovi 3 i 7 Uredbe UNMIK 2002/22, Zakon Skupštine Kosova o osnivanju registra za prava na nepokretnu imovinu, sa izmenama i dopunama u Uredbi UNMIK 2003/27, Zakon o izmenama i dopunama Zakona br.2002/5 o osnivanju registra za prava na nepokretnu svojinu; članovi 22 i 30 Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova; glava 4, član 9.4.2 Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu; Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokaz o tome da je zahtev upućen nadležnom organu a da se po zahtevu nije postupilo, kao što su pismeni zahtev ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

planova, opisi i primeri uslova, itd.

Uskraćivanje uvida može imati uticaja na svojinska prava kada su takvi dokumenti potrebni za prenos ili drugo korišćenje svojine za koje su ovi dokumenti neophodni.

Pouka o pravnom leku:

Prema Uredbama UNMIK 2002/22 i 2004/4, OKK su pod upravom i u nadležnosti KAK a ne opštinskih organa, tako da ni opštinske uredbe, statute niti član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 ne važe u ovom slučaju.

Na neosnovano uskraćivanje pristupa katastarskim podacima izgleda da se može primeniti član 30 Uredbe UNMIK 2004/4, mada nije jasno kako stranke mogu upotrebiti ovu odredbu. Ova odredba daje ovlašćenje inspektoratu KAK da nadgleda sprovođenje zakona, uključujući član 22 koji garantuje pristup podacima za sve i preporučuje pravni lek. KAK potom može naložiti primenu ove preporuke. Žalba protiv naloga KAK se može uložiti Ministarstvu javnih službi u roku od 30 dana od prijema rešenja.

Drugi pravni lekovi nisu posebno navedeni, ali važe odredbe o opštim pravnim lekovima u skladu sa Zakonom o upravnom postupku i Zakonom o upravnim sporovima.

- a. U ovom slučaju, izgleda da bi žalbu trebalo uputiti OKK koja je prosleđuje KAK, kao drugostepenom organu (član 238 Zakona o upravnom postupku). KAK bi na žalbu trebalo da odgovori u roku od dva meseca od dana uručenja (član 246 Zakona o upravnom postupku).
- b. Potom se žalba na rešenje OKK može izjaviti Vrhovnom sudu (član 20.3 Uredbe UNMIK 2004/4 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od uručenja rešenja ili, u slučaju da nije primeljeno, 60 dana od dana kada je uručen upravni akt stanci u čiju korist je donesen (članovi 23-24 Zakona o upravnim sporovima).
- c. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak moraju se dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Vidi takođe poglavlje IV: Diskriminacija, A.I., Opšti pravni lek.

4. Greške u predmeru i klasifikaciji zemljišta u katastru

Merenja i klasifikacija se obavljaju radi utvrđivanja novih parcela ili radi prenosa i rekonstrukcije podataka (članovi 14, 29 Uredbe UNMIK 2004/4, Zaon o katastru Skupštine Kosova).

Korisnik zemljišta se ne slaže sa rezultatima predmera i klasifikacijom koju je dao nadležni organ.

Važeći zakon:

Član 21 Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova; Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Rekonstrukcija podataka

Član 29(4)-(6) Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova

Postojeći podaci

Član 32(3) Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova

Dokazi:

Potrebna je pismena primedba na izložene podatke, koja navodi razloge za prigovor uz odgovarajuće dokaze, kao što su rezultati ispitivanja zemljišta, alternativni predmer. Standardi dokazivanja su izloženi u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Opšta

Nema posebnog pravnog leka da se ospori predmer uopšte, osim opšte odredbe da se ispravka podatak koji su očigledno pogrešni može odmah sprovesti ako je jasno da ona nije na štetu nosilaca prava. Ako ispravka može biti na štetu nosioca prava, on tada ima priliku za raspravu ako je poznat.

Nije jasno ko može započeti takava postupak pred OKK, ali izgleda da ovo pravo daje

dotičnom nosiocu svojinskih prava. Za nosioca svojinskih prava koji je oštećen ispravkom, nije jasno šta se podrazumeva pod "raspravom", ali podnosilac zahteva bi trebalo da se pozove na Zakon o upravnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/register, Pouka o pravnom leku.

N.B. Prema međunarodnim standardima za ljudska prava, mora se učiniti razuman pokušaj da se utvrdi oštećeni nosilac svojinskih prava da bi se greška mogla ispraviti.

Rekonstrukcija podataka

- a. Prigovor se mora uložiti kod nadležne opštinske komisije odgovorne za rekonstrukciju katastarskih podataka u roku od 60 dana od kada se rekonstruisana katastarska zona stavi na uvid javnosti (član 29.5 Uredbe UNMIK 2004/4).
- b. Komisija će održati raspravu i saslušati dokaze stranke koja je uložila prigovor. Ako se ne može postići sporazum na raspravi, komisija će doneti rešenje. Pošto se rešenje sprovede, KAK donosi odluku da je data katastarska zona rekonstruisana (član 29.5 Uredbe UNMIK 2004/4).
- c. Ako nosilac svojinskih prava nad spornom imovinom nije potpisao sporazum, žalba protiv odluke KAK se može izjaviti Vrhovnom sudu (član 29.6 Uredbe UNMIK 2004/4 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od dostavljanja rešenja ili, u slučaju da rešenje nije primljeno, 60 dana od datuma kada je upravni akt dostavljen stranci u čiju korist je donesen (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak se mora dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Postojeći podaci

- a. Zahtev za preispitivanje podatka zasnovanog na tekućim dostupnim katastarskim podacima može se podneti KAK. Nije određen rok u kom KAK mora doneti rešenje, ali to bi trebalo da bude najkasnije dva meseca od uručenja (član 246 Zakona o upravnom postupku).
- b. Žalba se takođe može uputiti Ministarstvu javnih službi u roku od 15 dana od dana kada je doneto rešenje (član 32.3 Uredbe UNMIK 2004/4).
- c. Žalba protiv rešenja OKK se potom može izjaviti Vrhovnom sudu (član 20.3 Uredbe UNMIK 2004/4 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od uručenja rešenja ili, u slučaju kada ono nije primljeno, 60 dana od uručenja upravnog akta stranci u čiju korist je donesen (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti protiv odluke u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak moraju se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja spornog rešenja (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

5. Šteta izazvana geodetskim merenjima

Važeći zakon:

Član 27 Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova; Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Mora se pružiti dokaz da je šteta nastala i da je izazvana geodetskim merenjima od strane nadležnog tela/organizacije. Podnosilac žalbe kao dokaz može priložiti slike datog zemljišta, iskaze svedoka i zahtev da nadležni organ poseti lice mesta. Podnosilac žalbe treba da pruži dokumente koji utvrđuju novčani iznos štete. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Ako oštećeni želi da ostvari obeštećenje na ime nastale štete, mora podneti zahtev pre nego što se okonča ili otkaže katastarski postupak (član 27.1 Uredbe UNMIK 2004/4).

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku koji se primenjuje na upravne akte. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

Zahtev za obeštećenje treba dostaviti telu/organizaciji koje je pričinilo navodnu štetu (članovi 5, 49-52 Zakona o upravnom postupku).

6. Nepravilna procena novčanih kazni

Novčane kazne uglavnom za sledeće prekršaje: neusaglašavanje sa odredbama koje olakšavaju merenja, zemljišni katastar ili katastar održavanja; neobaveštavanje nadležnog opštinskog organa o izmenama na zemlji ili objektima u zemlji i propust da se jasno obeleže mesta gde su se desile promene. Vidi članove 31.1 i 31.2 Uredbe UNMIK 2004/4

Važeći zakon:

Član 31 Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova; Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izneti u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

7. Neobaveštavanje nosioca svojinskih prava o izmenama u katastarskim knjigama koje preduzima opštinska katastarska služba

U skladu sa članom 21 Uredbe UNMIK 2004/4, OKK nosioca svojinskih prava ima obavestiti o izmenama i omogućiti raspravu kada je to potrebno.

Važeći zakon:

Član 21 Uredbe UNMIK 2004/4, Zakon o katastru Skupštine Kosova; Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Moraju se podneti dokumentovani dokazi da su načinjene izmene bez obaveštavanja nosioca prava. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Ne postoji poseban pravni lek kojim bi se osporio predmet uopšte, osim opšte odredbe da se ispravka podatka koji je očigledno pogrešan može odmah načiniti ako je očigledno da nije na štetu nijednog nosioca prava. Ako može oštetiti nekog nosioca, onda mu se daje prilika za raspravu ukoliko je poznat.

Nije jasno ko može započeti takvu ispravku pred OKK, ali izgleda da je to dozvoljeno dotičnom nosiocu svojinskog prava. Za nosioca svojinskog prava koji je oštećen ispravkom, nije jasno šta se podrazumeva pod "raspravom", ali se treba pozvati na Zakon o upravnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

N.B. Prema međunarodnim standardima za ljudska prava, mora se učiniti razuman pokušaj da se utvrdi oštećeni nosilac svojinskih prava da bi se greška mogla ispraviti.

C. Prenos svojine, uključujući eksproprijaciju

Ovaj odeljak sadrži pravne lekove protiv povreda u vezi prenosa svojine.

Prenos svih oblika društvene svojine nije obuhvaćen jer novoosnovana Kosovska poverenička agencija još uvek nije jasno definisala ostatak važećeg pravnog okvira.

1. Protivpravno lišavanje svojinskih prava usled nezakonitog prenosa nepokretne imovine

Nisu obuhvaćeni postupak nasleđivanja i prenos društvene svojine.

Obuhvaćen je prenos koji izvrše treća lica bez pravnog statusa.

Važeći zakon:

Relevantni delovi Zakona o obligacijama (Službeni list SFRJ br.29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993);

članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);

članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);

Zakon o prometu nepokretnosti (Službeni list SFRJ br.43/81-3050)

Dokazi:

Moraju se pružiti dokazi da prenos nije obavljen u skladu sa zakonom i može uključiti vlasnički list i druge dokumente koji dokazuju svojinska prava lica koje pokreće postupak.

Član 106(3) Zakona: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, ako i dokaze kad je to potrebno." Zakon ne sadrži nikakve druge smernice.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi mogu se ostvariti u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

a) usled nepoštovanja prvenstva u pravu preče kupovine

Prema Zakonu o prometu nepokretnosti, kada privatni nosilac prava svojine nad poljoprivrednim zemljištem, građevinskim zemljištem, stanovima i stambenim zgradama i poslovnim prostorom želi da izvrši prenos svojine, ona se najpre mora ponuditi određenim nosiocima prava preče kupovine (članovi 19-22 Zakona o prometu nepokretnosti).

Važeći zakon:

Takođe, vidi posebno:

Član 26-26a Zakona o prometu nepokretnosti (Službeni list SAPK br.45/81, 29/86)

Dokazi:

Treba pružiti dokaz da je učinjena ponuda nosiocu prava preče kupovine u skladu sa članovima 19-22 Zakona o prometu nepokretnosti (Zakona).

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Posebno nosilac prvenstva u pravu preče kupovine može podneti tužbu kojom se traži poništenje ugovora te da se imovina njemu proda pod istim uslovima u roku od godinu dana od dana kada je saznao da je imovina prodana, ili u roku od tri godine od dana kada je zaključen ugovor. Međutim, ako ugovor nije zaključen u skladu sa Zakonom o prometu nepokretnosti, a imovina je predata kupcu u državinu, tada se pravni lek mora tražiti u

roku od godinu dana od dana kada je nosilac prevstva u pravu preče kupovine saznao za prodaju (član 26, 26a Zakona).

Napomena: Nije sigurno u kojoj meri je ovaj pravni lek još uvek na snazi. Sadašnja struktura UNMIK nije zadržala mnoge od opštinskih i ekonomskih struktura osnovanih pod ranijim režimom komunističnog ustrojenja na koje se poziva ovaj zakon. Pored toga, vrlo je verovatno da su mnogi od ovih postupaka ili ukinuti zakonima o privatizaciji koje je doneo prethodni režim tokom devete decade, ili su postali nedelotvorni zbog potonje prakse.

2. Neosnovano lišavanje imovinskih prava usled protivpravne odluke o nasleđu

Važeći zakon:

Članovi 19-20, 26, 94-137 Zakona o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86);
članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);
članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list br.4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);
član 7 Zakona o prometu nepokretnosti (Službeni list SAPK br.43/81-3050);
članovi 204-207 Zakona o nasleđivanju (Službeni list SAPK br.31/74)

Dokazi:

Treba pružiti dokaze da ostavinski postupak nije sproveden u skladu sa zakonom (navedene odredbe Zakona o vanparničnom postupku).

Član 106(3) Zakona: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, ako i dokaze kad je to potrebno." Zakon ne sadrži nikakve druge smernice.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničnom postupku. Remedies are available through the contested procedure in the civil court. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

3. Eksproprijacija – neosnovano lišavanje svojinskih prava

Obratite pažnju da se u skladu sa članom 9 Uredbe UNMIK 2003/13, eksproprijacija zakupa nad svojinom u društvenom vlasništvu, kako je definisan u članu 2, ili samog društvenog vlasništva, obavlja se pod istim uslovima koje propisuje važeći zakon za nepokretnu imovinu.

a) na osnovu nepropisnog "utvrđivanja opšteg interesa"

Važeći zakon:

Članovi 2-3d, 22-24 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Mora se pružiti dokaz da eksproprijacija nije u opštem interesu i da nije neophodna radi izgradnje objekata od opšteg interesa (član 2 Zakona o eksproprijaciji). Osnovni standardi dokazivanja propisani su u članu 27 Zakona o upravnim sporovima).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom sporu (član 3d Zakona o eksproprijaciji).

- a. Žalba na rešenje opštinskih organa se izjavljuje Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od uručenja rešenja ili, u slučaju kada rešenje nije primeljeno, 60 dana od dana kada je upravni akt uručen stranci u čiju korist je donesen (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- b. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se izjaviti protiv rešenja u upravnom postupku (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak mora se predati nadležnom sudu najkasnije 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Žalba ne odlaže postupak eksproprijacije.

Međutim, ako se odbaci "utvrđivanje opšteg interesa", onda se odbacuje i kasnije "rešenje o eksproprijaciji" (član 3d Zakona o eksproprijaciji).

**b) na osnovu
nepropisnog "rešenja"
koje dozvoljava
pripreme radove**

Važeći zakon:

Članovi 7-10 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86);
član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Potreban je dokaz da je rešenje nezakonito. Standardi dokazivanja izneti su u odredbama članova 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku koji važi za opštinska upravna akta. Pravni lekovi mogu biti navedeni u opštinskim statutima/uputstvima, međutim, kao minimum, Uredba UNMIK 2000/45 i važeći zakon pružaju sledeći lek:

- a. Pismena žalba se mora uputiti GIS u roku od mesec dana po donošenju odluke. Opštine isto tako mogu imati posebne procedure; podnosilac žalbe ima obavezu da se o tome obavesti. GIS mora odgovoriti u roku od mesec dana (član 35(1-2) Uredbe UNMIK 2000/45).
- b. Ako se podnosilac žalbe ne slaže sa odlukom, tada se žalba može uložiti centralnom organu (član 35(3) Uredbe UNMIK 2000/45). Trenutno sve takve žalbe se upućuju Direkciji za upravne poslove koja ih koordinira i šalje odgovarajućem "centralnom organu" radi razmatranja suštine. Trenutno nije jasno ko predstavlja centralni organ. Centralni organ mora odgovoriti u roku od mesec dana (član 35(4) Uredbe UNMIK 2000/45).
- c. Žalba protiv rešenja drugostepenog organa može se izjaviti Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravnog spora jeste 30 dana od uručenja odluke ili 60 dana od dana kada je upravni akt dostavljen stranci u čiju korist je donesen, ako podnosiocu žalbe nije dostavljena (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uputiti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak moraju se dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

c) na osnovu nepropisnog "rešenja o eksproprijaciji" koje donese nadležni opštinski organ

Obratite pažnju: Ako se odbaci "utvrđivanje opšteg interesa", tada se odbacuje i potonje "rešenje o eksproprijaciji" (član 3(d) Zakona o eksproprijaciji).

Važeći zakon:

Član 17 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86);
član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Potreban je dokaz da je odluka nezakonita. Standardi dokazivanja izneti su u odredbama članova 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku koji važi za opštinska upravna akta. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

Obratite pažnju: Zakon o eksproprijaciji predviđa da se žalba mora podneti "drugostepenom organu za imovinsko-pravne poslove" (član 17 Zakona o eksproprijaciji). Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 zamenjuje sve odredbe zakona koji su u suprotnosti sa Uredbom (član 12 Uredbe UNMIK 2000/45). Stoga, iako je nejasno koji organ je drugostepeni, ili centralni organ, žalba se podnosi GIS, kako je navedeno u poglavlju VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2.

Takođe obratite pažnju: Ako se odbaci "utvrđivanje opšteg interesa", tada se odbacuje i potonje "rešenje o eksproprijaciji" (član 3(d) Zakona o eksproprijaciji).

d) usled neispunjenja uslova iz "rešenja o eksproprijaciji" i/ili zato što samo "rešenje" krši imovinska prava

Važeći zakon:

Članovi 20, 21 sa izmenama i dopunama, 57 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86)

Poništenje eksproprijacije:

član 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77);
Članovi 56, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Relevantno za sporove u oblasti svojinskih prava:

članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);
članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),

Dokazi:

Potrebni su dokumentovani dokazi da korisnik ekspropisane imovine ne ispunjava predviđene uslove koji ukazuju da bi njegova prava bila povređena. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku. Član 106(3) Zakona: "...stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtev, ako i dokaze kad je to potrebno." Zakon ne sadrži nikakve druge smernice.

Pouka o pravnom leku:

U važećem zakonu su predviđena dva pravna leka. Prvo, raniji sopstvenik može tražiti poništaj eksproprijacije (t.j. odustanak od predloga za eksproprijaciju i poništaj "rešenja o eksproprijaciji") u upravnom postupku. Drugo, raniji sopstvenik može tražiti odustanak ako bi time bila povređena njegova prava od strane korisnika eksproprijacije (t.j. odgovornost za imovinske sporove leži u domenu korisnika eksproprijacije, a ne organa koji je odobrava) (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji).

Odustanak ili poništaj eksproprijacije:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku. Zahtev se podnosi prvostepenom

upravnom organu koji je doneo "rešenje" (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

Važe sledeća ograničenja:

- a. Korisnik eksproprijacije može postupno ili delimično odustati od predloga za eksproprijaciju do pravosnažnog rešenja (član 21(1) Zakona o eksproprijaciji).
- b. Zahtev za postupan ili delimičan poništaj mora se predati najkasnije pet godina oda datuma kada je rešenje postalo pravosnažno. Ovaj vremenski rok se primenjuje ako su raniji sopstvenik i korisnik eksproprijacije zatražili poništaj, ili ako su povređena prava ranijeg sopstvenika (član 21(5) Zakona o eksproprijaciji).
- c. Ako korisnik eksproprijacije ne izvrši znatnije radove, zahtev se može podneti tri godine od pravosnažnosti rešenja (član 21(4) Zakona o eksproprijaciji).
- d. Ako je izvršena eksproprijacija kompleksa zemljišta a korisnik eksproprijacije nije izvršio znatnije radove na pripremi i uređenju zemljišta, onda se zahtev mora uputiti u roku od pet godina oda pravosnažnosti rešenja (član 21(6) Zakona o eksproprijaciji).

U vezi ograničavanja svojinskih prava:

Pravni lek se ostvaruje u parničnom postupku (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

e) na osnovu nepropisne primene posebnog postupka u slučaju elementarnih nepogoda i vanrednih okolnosti

Važeći zakon:

Članovi 22-27 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77);
Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Neophodan je dokaz da:

- a. nepokretnost se ne nalazi u području za koje centralni kosovski organ odredi poseban postupak (članovi 22-23 Zakona o eksproprijaciji); i/ili
- b. odluka nije opravdana potrebom da se otklone posledice prouzrokovane nepogodama koje zahtevaju poseban postupak (član 22 Zakona o eksproprijaciji)

Osnovni standardi dokazivanja izneti su u članu 27 Zakona o upravnim sporovima.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom sporu (članovi 3d, 24, 27 Zakona o eksproprijaciji). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3(a), Eksproprijacija – Neosnovano lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

U skladu sa članovima 24(2) i 27(3) Zakona o eksproprijaciji, žalba ne sprečava izvršenje.

4. Eksproprijacija – nepropisno ometanje imovinskih prava

a) prilikom preduzimanja pripremnih radova (uobičajenih, ili u vanrednim okolnostima)

Važeći zakon:

Članovi 7-11 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86);
član 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list br.4/77);
Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Vidi u daljem tekstu o pitanjima obeštećenja.

Dokazi:

Pružanje dokumentovanih dokaza da:

- a. radovi nisu neophodni za svrhu koja je određena (članovi 7, 9 Zakona o eksproprijaciji);
- b. pripremni radovi obuhvataju gradnju ili druge slične radove (član 9(3))

Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku koji se odnosi na upravna akta. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano uskraćivanje uvida u katastar/registar, Pouka o pravnom leku.

**5. Eksproprijacija –
pitanje isplate
obeštećenja**

**a) nepropisna odluka ili
neuspeh da se
postigne dogovor o
“visini naknade za
ometanje i/ili lišavanje
svojinskih prava**

Važeći zakon:

Članovi 28-48, 51-54 uz izmene i dopune, Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br. 21/78, 46/86);
članovi 19, 21, 138-146 Zakona o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86);
članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);
članovi 26, 29 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Podnošenje dokumentovanih dokaza o vrednosti svojine, ili drugih dokaza za koje sud smatra da su neophodni da bi se odredila visina naknade, uključujući nalaze veštaka (član 142 Zakona o eksproprijaciji). Kriterijum za visinu naknade je iznet u članovima 28-48 Zakona o eksproprijaciji.

Pouka o pravnom leku:

- a. Ako se do saglasnosti o nadoknadi ne može doći u roku od tri (3) meseca od dana kada je “rešenje o eksproprijaciji” pravosnažno, opštinski organ nadležan za imovinsko-pravna pitanja mora dostaviti sve akte nadležnom opštinskom sudu koji će odrediti visinu nadoknade. Raniji sopstvenik ili korisnik eksproprijacije se takođe mogu neposredno obratiti opštinskom sudu ako opštinski organ ništa ne preduzme (član 52 Zakona o eksproprijaciji). Pravni lek se ostvaruje u vanparničnom postupku (član 138 Zakona o vanparničnom postupku).
- b. Žalba na prvostepeno rešenje obustavlja rešenje, osim ako je drukčije predviđeno zakonom, i mora se izjaviti 15 dana od datuma kada je rešenje uručeno. Ako prvostepeni sud (opštinski sud) ne preinači ili poništi sopstvenu odluku na osnovu žalbe, onda žalbu upućuje drugostepenom sudu (okružnom sudu, član 29 Zakona o redovnim sudovima) (članovi 19-21 Zakona o vanparničnom postupku).
- c. Zahtev za preispitivanje drugostepene odluke (vanredni pravni lek) upućuje se Vrhovnom sudu u roku od 30 dana od uručjenja rešenja (članovi 382-3 Zakona). Preispitivanje ne odlaže izvršenje pravosnažne presude drugostepenog suda.

Napomena: Ako javni pravobranilac oceni da je zaključen sporazum na štetu društvene zajednice, može podneti tužbu nadležnom sudu u roku od 15 dana od dana prijema sporazuma o naknadi, ili u roku od šest meseci od sporazuma. Tužba obustavlja isplatu nadoknade (član 51 Zakona o eksproprijaciji). Pored toga, javni pravobranilac može uložiti žalbu protiv sudske odluke o visini naknade iz istih razloga u roku od 30 dana po prijemu sporazuma (član 53 Zakona o eksproprijaciji). Ostaje nejasno da li su ove odredbe i dalje na snazi.

b) neisplaćivanje naknade po dogovoru u "utvrđivanju visine nadoknade"

Važeći zakon:

Član 55 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list SAPK br.21/78, 46/86)
Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3(d), Eksproprijacija – nepropisno lišavanje imovinskih prava na osnovu propusta da se zadovolje uslovi, Važeći zakon.

Dokazi:

Pružiti dokaze da obeštećenje nije pruženo u roku od 15 dana po prijemu konačnog rešenja o naknadi i/ili ne postoji stvarni interes. Vidi odeljak C.3(d), nepropisno lišavanje imovinskih prava na osnovu propusta da se zadovolje uslovi, Važeći zakon.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3(d), Eksproprijacija – nepropisno lišavanje imovinskih prava na osnovu propusta da se zadovolje uslovi, Pouka o pravnom leku.

D. Zaštita životne sredine

Ovaj odeljak se detaljno bavi neosnovanim ograničenjima svojinskih prava koja su rezultat mera zaštite životne sredine.

1. Neosnovano ograničavanje ili lišavanje svojinskih prava usled preteranog ili kritičnog pritiska na životnu sredinu

Ako je javni organ bilo izazvao preteran ili kritičan pritisak na životnu sredinu ili je sopstvenik imovine na kojoj se to desilo, javni organ se može smatrati odgovornim za ekološku štetu ili pritisak. Takva ekološka šteta ili pritisak može ograničiti ili lišiti nosioce svojinskih prava punog uživanja ovih prava ako ih sprečava da slobodno koriste ili raspolazu svojom imovinom.

Važeći zakon:

Uredba UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova

Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);

članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78);

glava XXIV Uredbe UNMIK 2003/25, Privremeni krivični zakon Kosova;

Uredba UNMIK 2003/26, Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova;

Zakon o prekršajima (Službeni list SAPK br.23/79);

Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Treba pružiti dokumentovane dokaze da su preterani ili kritični ekološki pritisak ili štetu izazvali nemar ili namerno delovanje javnih organa (član 19(1) Uredbe UNMIK 2003/9). Za upravni postupak, vidi standarde dokazivanja iznete u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku. Za sudski postupak, vidi član 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Postoje upravni i sudski pravni lekovi (član 5(l) Uredbe UNMIK 2003/9). Zagađivači ili eksploatatori su zakonski odgovorni za štetu i plaćanje troškova smanjenja ili otklanjanja preteranog ili kritičnog ekološkog pritiska (član 5(g) Uredbe UNMIK 2003/9).

Lek u upravnom postupku se može ostvariti preko inspektora za zaštitu životne sredine, koji donose odluke, obaveštavaju relevantne aktere i preduzivaju druge mere, uključujući određivanje kazni (član 47 Uredbe UNMIK 2003/9). Kada se dokaže da je došlo do takvog ograničenja prava, javni organ mora preduzeti razumne mere da oblast vrati u bezbedno stanje ili, ukoliko su aktivnosti u toku, da preduzme razumne mere da osigura da su aktivnosti u skladu sa zakonom.

Sudski pravni lek može se ostvariti u parničnom i krivičnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouku o pravnom leku koja se odnosi na parnični postupak. Za krivični postupak, vidi poglavlje V: Žrtve krivičnih dela, A.2, Žrtve krivičnih dela/oštećena strana, Oštećena ili izgubljena imovina i A.4, Žrtve prekršaja.

2. Neosnovano ograničavanje ili lišavanje svojinskih prava usled mera zaštite životne sredine

Ovaj lek se primenjuje ako su naložene mere zaštite životne sredine koje ograničavanju ili lišavaju nosioca svojinskih prava da u potpunosti uživaju ova prava, a mere su nerazumne ili nesrazmerne zahtevima za postizanjem delotvorne ekološke zaštite.

Važeći zakon:

Uredba UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova
Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Potrebno je dokazati da su mere zaštite životne sredine koje ograničavaju svojinska prava nerazumne ili nesrazmerne potrebama ekološke zaštite. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Pouka o pravnom leku:

Uopšte o neosnovanom ograničavanju svojinskih prava merama zaštite životne sredine
Pravni lek se može tražiti u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Naložene mere ekološke zaštite koje treba da poprave situaciju neosnovano ograničavaju imovinska prava

Ako se nađe da je nosilac svojinskih prava prekršio standarde ekološke zaštite i mora da ministru iznese plan u kome su iznesene mere ekološke zaštite koje treba da poprave situaciju, ali se ne slaže sa izmenama u planu koje je načinio minister, on ih može osporiti u parničnom postupku (član 19(3) Uredbe UNMIK 2003/9). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

3. Neosnovano ograničavanje svojinskih prava usled odluke inspektora za zaštitu životne sredine

Važeći zakon:

Članovi 3, 42-47 Uredbe UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova
Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78).

Dokazi:

Pružiti dokaz da je odluka nerazumna, neosnovana ili proizvoljna. Vidi standarde dokazivanja iznete u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Odluke opštinskog inspektora za zaštitu životne sredine

- a. Žalba protiv odluke opštinskog inspektora za zaštitu životne sredine može se podneti GIS u roku od mesec dana (članovi 3, 47(2) Uredbe UNMIK 2003/9 i član 35(1) Uredbe UNMIK 2000/45). Opštine takođe mogu imati posebnu proceduru; podnosilac žalbe je odgovoran da se o tome raspita. GIS mora odgovoriti u roku od mesec dana (član 35(1-2) Uredbe UNMIK 2000/45).
- b. Ako se podnosilac žalbe ne slaže sa odlukom, žalba se može uputiti Ministarstvu za ekologiju i prostorno planiranje (član 47(3) Uredbe UNMIK 2003/9 i član 35(3) Uredbe UNMIK 2000/45). Ministarstvo je dužno da odgovori u roku od mesec dana (član 35(4) Uredbe UNMIK 2000/45).
- c. Žalba protiv rešenja Ministarstva može se izjaviti Vrhovnom sudu (član 47(4) Uredbe UNMIK 2003/9 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od uručenja upravnog akta ili 60 dana od uručenja akta stranci u čiju korist je donesen, ako ga podnosilac žalbe nije primio (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se izjaviti protiv rešenja u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak mora se dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Odluka inspektora za zaštitu životne sredina na centralnom nivou
Pravni lek se može tražiti u upravu navedenom postupku, ali polazeći od stavke b, podnošenje žalbe Ministarstvu za ekologiju i prostorno planiranje.

4. Neosnovano odbijanje ekološke saglasnosti

Ekološka saglasnost je potrebna kada je za planiranu gradnju potrebna studija o uticaju na životnu sredinu. To je saglasnost koju daje Ministarstvo za ekologiju i prostorno planiranje kojom se odobrava gradnja na datom zemljištu ako je studija o uticaju na životnu sredinu povoljna (članovi 2, 20-1 Uredbe UNMIK 2003/9)

O pojedinostima o tome kada je potrebna studija o uticaju na životnu sredinu, videti član 20 Uredbe UNMIK 2003/9.

Važeći zakon:

Član 20-1 Uredbe UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova.

Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Potrebno je dokazati da je odbijanje davanja saglasnosti neosnovano, proizvoljno, načinjeno u nezakonite svrhe, ili da nije zasnovano na nauci ili važećim ekološkim standardima (član 21.4 Uredbe UNMIK 2003/9). Ili dokazati da nije potrebna ekološka dozvola zato što nije potrebna izrada studije o uticaju na životnu sredinu (član 20 Uredbe UNMIK 2003/9 daje kriterijume).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se može ostvariti u parničnom postupku (član 21.4 Uredbe UNMIK 2003/9). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

5. Neosnovano odbijanje ekološke dozvole

Ekološka (operativna) dozvola je potrebna za rad izgrađenih objekata, instalacija i mašina za koje je potrebno izraditi studiju o uticaju na životnu sredinu (članovi 2, 22 Uredbe UNMIK 2003/9).

Važeći zakon:

Član 22 Uredbe UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova.

Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Potrebno je dokazati da je odbijanje neosnovano i da objekti en zagađuju ili ne ugrožavaju životnu sredinu. Ili dokazati da ekološka dozvola nije bila potrebna zato što nije bilo potrebno izraditi studiju o uticaju na životnu sredinu (član 20 Uredbe UNMIK 2003/9 daje kriterijume).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se ostvaruju pred građanskim sudom (član 5(I) Uredbe UNMIK 2003/9). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

6. Neosnovano odbijanje ekološkog ovlašćenja

Važeći zakon:

Član 23 Uredbe UNMIK 2003/9 o proglašenju Zakona o zaštiti životne okoline koji je donela Skupština Kosova.

Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Dokazati da je odbijanje neosnovano. Ili dokazati da nije bilo potrebno ekološko ovlašćenje zato što nije bila potrebna izrada studije o uticaju na životnu sredinu (član 20 Uredbe UNMIK 2003/9 daje kriterijume).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se ostvaruju pred građanskim sudom (član 5(l) Uredbe UNMIK 2003/9).
Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava,
Pouka o pravnom leku.

E. Prostorno planiranje

Ovaj odeljak navodi opšti pravni lek koji se odnosi na izradu nacrtu prostornih planova i njihovog sprovođenja.

1. Neosnovano ograničavanje ili lišavanje imovinskih prava odlukom o odobrenju opštinskih prostornih planova.

Izrađuju se tri vrste opštinskih prostornih planova – opštinski planovi razvoja, planovi urbanističkog razvoja i planovi urbanističkog uređenja .

Važeći zakon:

Uredba UNMIK 2003/30 o proglašenju Zakona o prostornom planiranju koji je donela Skupština Kosova.
Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Važeći zakon.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Opštinske prostorn planove odobrava skupština opštine, te su stoga podložni sudskom preispitivanju. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Napomena: Uredba UNMIK 2003/30 daje Ministarstvu za ekologiju i prostorno planiranje odgovornost da preispituje, nadzire i harmonizuje proces planiranja u opštinam i osigura poštovanje procedura prilikom izrade plana (član 5). Nejasno je, međutim, da li Ministarstvo može da obezbedi lek za povrede svojinskih ili srodnih prava.

F. Izgradnja na zemljištu

Ovaj odeljak navodi pravne lekove u vezi pitanja izgradnje koji se odnose i section describes remedina stambenu i na nestambenu/poslovnu imovinu. O pravnim lekovima za specifične kategorije imovine, vidi odgovarajuće podnaslove.

1. Nezakonita gradnja koju izvodi privatno ili pravno lice koje nije nosilac svojinskog prava (opšti principi)

Važeći zakon:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A. 2(b), Nezakonito ometanje imovinskih prava putem bespravne gradnje, Važeći zakon.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A. 2(b), Nezakonito ometanje imovinskih prava putem bespravne gradnje, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A. 2(b), Nezakonito ometanje imovinskih prava putem bespravne gradnje, Pouka o pravnom leku.

2. Neosnovano uskraćivanje dozvole za gradnju ili legalizaciju građevinskog objekta (opšti principi)

Važeći zakon:

Članovi 4, 6 Uredbe UNMIK 2000/53 o građevinskim radovima na Kosovu; Uredba UNMIK 2003/30, o proglašenju Zakona o prostornom planiranju koji je donela Skupština Kosova, u odgovarajućem delu; član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu; odgovarajuća opštinska akta; član 9.4.2 Uredbe UNMIK 2001/9, Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu; Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78). Drugi važeći propisi obuhvataju one koji sun a snazi u oblasti urbanog planiranja i razvoja, uključujući Zakon o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove (Službeni list SAPK br.14/88). Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, F.2, Važeći zakon, za nestambenu imovinu.

Dokazi:

Mora se dokazati da su ispunjeni zahtevi za dobijanje dozvole. Treba dokazati:

- a. da je dostavljena sva potrebna dokumentacija u odgovarajućem roku, ili pružiti razumno objašnjenje zbog čega to nije učinjeno;
- b. da su ispunjeni svi suštinski zahtevi kao što su urbanistički planovi, tehnički, bezbednosni i ekološki zahtevi i ostali zahtevi kako je određeno u relevantnim opštinskim aktima.

Standardi dokazivanja su izloženi u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

U opštinskim aktima postoje mnogi pravni lekovi. Međutim, pravni lek se kao minimum ostvaruje u upravnom postupku koji važi za opštinska upravna akta. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano uskraćivanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

Traženje pravnog leka ne obustavlja izvršenje sankcija (član 6(3) Uredbe UNMIK 2000/53).

3. Neosnovano uskraćivanje urbanističke dozvole

Prema Uredbi UNMIK 2003/30, urbanistička dozvola se izdaje kako bi se odobrila gradnja na parceli. Građevinska dozvola je ona koja odobrava tehničke specifikacije same građevinske konstrukcije.

Važeći zakon:

Članovi 24, 26, 27 Uredbe 2003/30 o proglašenju Zakona o prostornom planiranju koji je donela Skupština Kosova;
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78).

Dokazi:

Potrebno je dokazati da su ispunjeni svi zahtevi za dobijanje urbanističke dozvole, a posebno:

- a. da je u odgovarajućem roku dostavljena sva potrebna dokumentacija, ili pružiti razumno obrazloženje zašto to nije učinjeno;
- b. da su ispunjeni svi suštinski zahtevi kao što su urbanistički planovi, tehnički, bezbednosni i ekološki zahtevi i ostali zahtevi kako je određeno u relevantnim opštinskim aktima.

Pouka o pravnom leku:

- a. Može se podneti žalba Ministarstvu za ekologiju i prostorno planiranje u roku od 15 dana po prijemu rešenja (član 27.3 Uredbe UNMIK 2003/30), ili ako odluka nije donesena, u roku od mesec dana od podnošenja zahteva (član 218 Zakona o upravnom postupku). Ministarstvo treba da donese rešenje u roku od 30 dana od dana ulaganja žalbe (član 27.3 Uredbe UNMIK 2003/30).
- b. Žalba na rešenje opštinskih organa može se uložiti Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od uručenja upravnog akta, ili 60 dana od datuma kada je upravni akt uručen stranci u čiju korist je donesen, ako ga podnosilac žalbe nije primio (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- c. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se podneti protiv odluke u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak mora se dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

4. Nepropisna primena sankcija (uključujući uklanjanje ili rušenje) zbog povreda rokova i uslova navedenih u građevinskoj dozvoli

Važeći zakon:

Član 5 Uredbe UNMIK 2000/53 o građevinskim radovima na Kosovu, kao i važeći zakon neposredno naveden u prethodnom tekstu.

Dokazi:

Potrebno je dokazati da su sankcije nezakonite ili neopravdane, t.j. da dotično lice nije prekršilo uslove iz građevinske dozvole. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, F.2, Neosnovano uskraćivanje dozvole za gradnju, Pouka o pravnom leku.

5. Nepropisno utvrđivanje opasnosti po zdravlje ljudi, sigurnost ili bezbednost, a koje podrazumeva postupke

Važeći zakon:

Član 7 Uredbe UNMIK 2000/53 o građevinskim radovima na Kosovu, kao i važeći zakon neposredno naveden u prethodnom tekstu.

koji ograničavaju
svojska prava

Dokazi:

Mora se dokazati da je sankcija nezakonita ili neopravdana, t.j. da lice nije prekršilo uslove iz dozvole. Standardi dokazivanja su izneti u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se ostvaruju u upravnom postupku koji se odnosi na opštinska upravna akta. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano uskraćivanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

G. Pitanja stambene imovine

Ovaj odeljak navodi pravne lekove koji su specifični za stambenu imovinu; o ostalim pitanjima vidi u drugim odeljcima.

Treba napomenuti da pravni lekovi koji su u sukobu ili koji nisu nedvosmisleno važeći u svetlu Uredbi UNMIK 1999/23 i 2000/60 nisu obuhvaćeni u ovom odeljku. Sve dok Komisija za stambene i imovinske zahteve ne odluči drugačije, pravni lekovi koji su ovde izloženi su u njenoj isključivoj nadležnosti.

Pored toga, pravni lekovi koji se odnose na pomoć za rekonstrukciju kuća nisu obuhvaćeni ovim odeljkom zbog svoje kvazi-zakonske i promenljive prirode u ovom trenutku.

1. Protivpravno lišavanje svojskih prava nad stanom (uključujući stanarsko pravo)

- a) od 23. marta 1989.
do 24. marta 1999.,
kao posledica
diskriminacionog
zakonodavstva u
primeni ili nameri

Važeći zakon:

Članovi 1.2(a), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23 o osnivanju Direkcije za stambena i svojska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva (Direkcija/Komisija)

Članovi 2.2, 3, 4, 7-10, 14, 19-22, 25 Uredbe UNMIK 2000/60 o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Takođe poznata ako "A
kategorija" zahteva Komisiji

Dokazi:

Ukoliko ne postoji poseban zahtev, dokazi su pismeni podnesci, uključujući obrazac za zahteve, dokumentovane dokaze (članovi 8.1-2, 19.1-3 Uredbe UNMIK 2000/60). Treba

priložiti originale ili overene kopije. Izvori dokaza obuhvataju: spise sudova, katastra, opštinskih organa, javnih stambenih preduzeća i nosioce prava korišćenja. Direkcija/Komisija je izdala pamphlet koji detaljno izlaže vrste prihvatljivih dokumenata.

“ Komisija može da primeni proceduralna pravila koja se primenjuju u lokalnim sudovima na Kosovu ali nije ograničena njima. Komisija ima pravo da razmotri svaki pouzdani dokaz, za koji oceni da je od značaja za zahtev, uključujući i dokaze koje iznese Direkcija o verodostojnosti bilo koje javne evidencije.” (član 21.1 Uredbe UNMIK 2000/60)

Pouka o pravnom leku:

Napomena: Ovaj pravni lek više ne važi za nove podnosiocce zahteva jer je krajnji rok za podnošenje zahteva istekao 1. jula 2003.

- a. Podnošenje zahteva Komisiji preko nadležne kancelarije Direkcije moralo se obaviti pre 1. juna 2003. (Krajnji rok je bio produžen u novembru 2002.) Zahtev mora podneti fizičko lice koje spada u datu kategoriju zahteva, član porodice ili pravno ovlašćeni zastupnik. [Prilokom podnošenja zahteva treba podneti svu relevantnu dokumentaciju, a referent za upis zahteva obavlja razgovor sa podnosiocem zahteva.]
- b. Sve zainteresovane stranke označene u obrascu zahteva biće obavestene o zahtevu i imaju 14 dana da pokažu nameru da učestvuju u postupku. Odgovorna stranka će dobiti primerak zahteva i ima 30 dana da odgovori na zahtev. Podnosilac zahteva ili druge relevantne stranke imaju 30 dana da odgovore na bilo koje pitanje pokrenuto u prigovoru. Rokovi se mogu produžiti ili poštovati na osnovu diskrecionog prava Direkcije.
- c. Ako Direkcija pismeno ne odbaci zahtev zato što je očigledno izvan nadležnosti Komisije, onda će Direkcija nastojati da nađe prijateljsko rešenje zahteva (član 10.1 Uredbe UNMIK 2000/60). Ako to ne može da postigne, Direkcija će svaki takav zahtev proslediti Komisiji (član 10.4 Uredbe UNMIK 2000/60). [Ako zahtev odbije Direkcija, onda se može podneti žalba Komisiji (član 10.4 Uredbe UNMIK 2000/60)].
- d. Ako se stranka ne slaže sa odlukom Komisije, ima 30 dana od prijema obavешtenja o odluci da podnese zahtev za preispitivanje (član 25 Uredbe UNMIK 2000/60). Zahtev se mora podneti Direkciji (član 14.1 Uredbe UNMIK 2000/60). Nema drugih mogućnosti za žalbu (član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23).

Napomena: Komisija zadržava isključivu nadležnost nad takvim zahtevima sve dok ne vrati nadležnost redovnim sudovima (član 2.5 Uredbe UNMIK 1999/23).

- b) od 23. marta 1989. do 13. oktobra 1999. za lica koja su sklopila nezvanične transakcije u vezi stambene imovine na osnovu slobodne volje stranaka, ali je prenos bio nezakonit prema postojećem zakonu

Važeći zakon:

Članovi 1.2(b), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23 o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva (Direkcija/Komisija)

Članovi 2.3-4, 3, 7-11, 14, 19-22, 25 Uredbe UNMIK 2000/60 o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravidnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1(a), Protivpravno lišavanje svojinskih prava nad stanom, deo o dokazima.

Pouka o pravnom leku:

Navedeni pravni lek više ne važi za nove podnosiocce zahteva jer je krajnji rok za podnošenje zahteva istekao 1. jula 2003.

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1(a), Protivpravno lišavanje svojinskih prava nad stanom, Pouka o pravnom leku.

Pored opisanog pravnog leka, “B kategorija” može imati dodatnu opciju ako zahtev nije

Takođe poznata kao “B kategorija” zahteva Komisiji.

osporen i Direkcija smatra da ima dovoljno dokaza koji ukazuju da je podnosilac zahteva stekao svojinsko pravo putem nezvaničnog prenosa (član 11 Uredbe UNMIK 2000/60). Ako Direkcija to smatra opravdanim, može naložiti upis nezvaničnog prenosa u odgovarajuće javne knjige.

Međutim, ovakav nalog nije obavezujuća odluka o svojinskim pravima te ne ide na štetu ma kog drugog lica da podnese dodatni zahtev Direkciji, u skladu sa članom 1.2 Uredbe UNMIK 1999/23. Ali takav dodatni zahtev mora se podneti u roku od 30 dana od dana kada sazna za nalog Direkcije i ne više od jedne godine od dana izdavanja naloga.

Napomena: Komisija zadržava isključivu nadležnost nad takvim zahtevima sve dok ne vrati nadležnost redovnim sudovima (član 2.5 Uredbe UNMIK 1999/23).

c) usled odbijanja Direkcije da razmotri zahtev zato što očigledno van nadležnosti Komisije ili odbijanja zahteva za preispitivanje odluke Komisije

Važeći zakon:

Članovi 1.2, 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23 o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva (Direkcija/Komisija);

članovi 2, 3, 5-10, 14, 25 Uredbe UNMIK 2000/60 o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1(a), Protivpravno lišavanje svojinskih prava nad stanom, deo o dokazima.

Preispitivanje odluke Komisije [ili odbijanje Direkcije] mora se zasnivati na (a) pravno relevantnim dokazima koji nisu uzeti u obzir pri odlučivanju o zahtevu, ili (b) na osnovu materijalne greške koja je nastala u primeni Uredbe UNMIK 2000/60.

Pouka o pravnom leku:

Raspoloživi pravni lekovi zavise od osnova za odbijanje:

Odbijanje zahteva od strane Direkcije

Ako Direkcija odbije zahtev zato što utvrdi da je on očigledno van nadležnosti Komisije (član 10.3 Uredbe UNMIK 2000/60), onda podnosilac zahteva može podneti Komisiji, preko Direkcije, zahtev za preispitivanje odluke (član 10.4 Uredbe UNMIK 2000/60). U članu 10 nema vremenskog roka za podnošenje zahteva za preispitivanje, ali izgleda da se vremenski rok naveden u članu 14.1 odnosi na odbijanje Direkcije – 30 dana od prijema obaveštenja o odluci da se zahtev odbija. Odluka doneta po zahtevu za preispitivanje je konačna i pravosnažna (član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23).

Odbijanje zahteva za preispitivanje

Nije predviđen pravni lek (član 25.2 Uredbe UNMIK 2000/60; član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23).

d) usled ometanja stanarskog prava nad stanom u društvenom vlasništvu od strane pravnog lica koje nije Komisija, ili bez saglasnosti Direkcije ili nosioca stanarskog prava

Važeći zakon:

Članovi 1.2, 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23 o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva (Direkcija/Komisija);

članovi 2.2, 3, 5-11, 14,19-22, 25 Uredbe UNMIK 2000/60 o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1(a), Protivpravno lišavanje svojinskih prava nad stanom, deo o dokazima.

Mada drugi važeći zakoni,

kao što je Zakon o stambenim odnosima, sadrže odredbe o ovoj povredi, pravni lek za protivpravno okončanje ostvaruje se preko Komisije (član 5,6 Uredbe UNMIK 2000/60). Ovo ne sprečava nadležni sud da utvrdi materijalna pitanja, već samo pravosnažnost pravnog leka.

e) posebno za stambena prava posle razvoda

Pouka o pravnom leku:

Podnosi se zahtev Komisiji preko Direkcije. Ničije pravo korišćenja stana u društvenoj svojini ne može se okončati bez saglasnosti nosioca stambenog prava, Direkcije ili bez naloga Komisije. Postupak i vremenski rokovi nisu izloženi (član 6 Uredbe UNMIK 2000/60).

Lice koje je kupilo stan od nosioca stambenog prava u skladu sa Zakonom o stanovanju posle 23. marta 1989. ne može preneti stan na drugo lice osim ako to nije deo prijateljske nagodbe na osnovu zahteva Komisiji (član 5 Uredbe UNMIK 2000/60).

Važeći zakon:

Član 16 i 16(a) Zakona o stambenim odnosima (Službeni list SAPK 11/83, 29/86, 42/86); Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80) članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o praničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 154-160 Zakona o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86) (vanparnični postupak); članovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Napomena: Članovi 5-6 Uredbe UNMIK 2000/60 se izgleda ne primenjuju, osim kada je sprovedeno okončanje.

Dokazi:

Pružiti dokaze da:

- a. jedan od bivših supružnika je zamenio stan bez saglasnosti drugog supružnika (član 16(2) Zakona o stambenim odnosima); ili
- b. bivši supružnici se nisu mogli dogovoriti ko će ići u koji stan u slučaju da je izvršena zamena za dve stambene jedinice (član 16(2) Zakona); ili
- c. bivši supružnik koji je napustio stan nije dobio odgovarajuću nadoknadu (član 16a(2) Zakona); ili
- d. nisu propisno razmotrene okolnosti kada se odlučivalo o tome koji supružnik će ostati nosilac stanarskog prava (član 16(4) Zakona); ili
- e. bivši supružnik koji je prestao da bude nosilac stanarskog prava nije napustio stan (član 16a(2) Zakona).

Pouka o pravnom leku:

Ako se ne može postići dogovor, onda se pravni lek može tražiti u vanparničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.5 (a), Eksproprijacija – Pitanja obeštećenja, Pouka o pravnom leku.

Izglada da se za prestanak pravovaljanosti stambenog prava mora dobiti saglasnost nosioca stanarskog prava, Direkcije ili na osnovu naloga Komisije (član 5-6 Uredbe UNMIK 2000/60).

f) posebno za stambena prava posle smrti nosioca stambenog prava

Važeći zakon:

Čl. 17-8 Zakona o stambenim odnosima (Službeni list SAPK 11/83, 29/86, 42/86); članovi 19-20, 26, 94-137 Zakona o vanparničnom postupku (Službeni list SAPK br.42/86); članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80); članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o praničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Napomena: Izgleda da se članovi 5 -6 Uredbe UNMIK 2000/60 ovde ne mogu primeniti, osim kada sam nosilac stambenog prava želi da okonča stambeno pravo.

Dokazi:

Ako nosilac stambenog prava pokuša da okonča ovo pravo, podnosilac zahteva mora dokazati:

- a. da se nosilac stambenog prava, koji je član porodice, pridržavao uslova iznetih u članu 17(2) Zakona o stambenim odnosima;
- b. da podnosilac zahteva nije na drugi način rešio svoje stambeno pitanje (član 17(3) Zakona);
- c. da je podnosilac zahteva obavestio nosioca stanarskog prava u roku od 30 dana dan u je dodeljen stan na korišćenje (član 18(5) Zakona); ili
- d. da nosilac prava korišćenja nije preduzeo mere za okončanje prava kod nadležnog organa u roku od tri meseca od kako je saznao za smrt nosioca stanarskog prava, a najkasnije do tri godine posle njegove smrti (član 18(3) Zakona).

-ili-

Ako je umešan u ostavinski spor, podnosilac zahteva mora priložiti dokaze da je zakonski naslednik nosioca stanarskog prava te da njegovo stanarsko pravo ne bi trebalo da se okonča. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Ako se sporazum ne može postići, onda se pravni lek može potražiti u vanparničnom postupku. Treba istaći da se predmet može iz vanparničnog preneti u parnični postupak (član 125 Zakona o vanparničnom postupku). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.5 (a), Eksproprijacija – Pitanja obeštećenja, Pouka o pravnom leku.

Izglada da se za prestanak pravovaljanosti stambenog prava mora dobiti saglasnost nosioca stanarskog prava, Direkcije ili na osnovu naloga Komisije (član 5-6 Uredbe UNMIK 2000/60).

g) posebno za stambena prava na osnovu zakupa stana u društvenom vlasništvu

Zakup stanova u društvenoj svojini je dozvoljen prema članu 6(c) Uredbe UNMIK 2000/60.

Važeći zakon:

Članovi 74-78 Zakona o stambenim odnosima (Službeni list SAPK br.11/83, 29/86, 42/86) se izgleda primenjuju; odgovarajuće odredbe Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ br.29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993); članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80); članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK vr.21/78)

Dokazi:

Vidi članove 74-77 Zakona o stambenim odnosima za kriterijume *a contrario*. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi su izneti u odredbama članova 75-77 Zakona o stambenim odnosima, i potom u parničnom postupku (član 78, Zakona o stambenim odnosima). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

h) usled odbijanja overe prodaje u posebnim geografskim

Važeći zakon:

Članovi 3, 6-7 Uredbe UNMIK 2001/17, o registrovanju ugovora o prodaji nekretnina u posebnim geografskim oblastima na Kosovu

oblastima (PGO)

kako utvrđuje Uredba UNMIK 2001/17 i odlučuje opštinski administrator UN

*Ako se ugovor o kupoprodaji odnosi na nekretninu u PGO, nadležni sud ne može overiti ugovor bez potvrde da je opštinski administrator UN registrovao prenos (član 4 Uredbe 2001/17).

Dokazi:

Može se podneti zahtev za preispitivanje potkrepljen dodatnim dokazima ili informacijama koje pokazuju da su okolnosti na kojima se zasniva prethodna odluka pogrešno ocenjene, ili da više ne postoje (član 6.1 Uredbe UNMIK 2001/17).

Dozvoljeni razlozi za odbijanje navedeni su u članu 3 Uredbe UNMIK 2001/17, a obuhvataju prenos obavljen pod prinudom, nerealnu prodajnu cenu, sumnjiv izvor novčanih sredstava, ili činjenicu da bi prodaja mogla imati štetne posledice po druge vlasnike pripadnike manjinske zajednice ili ima veze sa sistematskim nastojanjima da se promeni etnička ravnoteža u datoj oblasti.

Pouka o pravnom leku:

- a. Podnosi se zahtev opštinskom administratoru za preispitivanje njegove/njene odluke donete na osnovu člana 3 Uredbe UNMIK 2001/17. Zahtev se mora podneti u roku od 30 dana od dana odbijanja (ne obaveštenja). U roku od trideset dana od prijema zahteva za preispitivanje odluke, opštinski administrator mora doneti konačnu odluku.
- b. Ako se podnosilac zahteva na slaže sa donetom odlukom, žalba protiv rešenja se može podneti sudskom veću sastavljenom od troje sudija koje odredi SPGS za sudsko preispitivanje (uključujući i usaglašenost sa formalnim zahtevima). Žalba se mora podneti pismeno u roku od 60 dana od datuma pravosnažnosti odluke opštinskog administratora da ne registruje ugovor. Nema dodatne žalbe niti vremenskih rokova za odgovore (član 6-7 Uredbe UNMIK 2001/17).

Napomena: Uredba ne pruža dovoljno pojedinosti o postupku za preispitivanje i postupku za žalbe, na primer, kome se podnosi žalba na konačnu odluku. Ova stvar se trenutno razmatra na centralnom nivou sa ciljem da se opštinama daju preiznija uputstva o proceduri.

- i) **posle 24. marta 1999. (ili 13. oktobar 1999. za nezvanične transakcije), za zahteve u vezi lišavanja imovinskih prava koja ne spadaju u neku od prethodno navedenih kategorija**

Važeći zakon:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1 o važećem zakonu koji se odnosi na lišavanje imovine. Za stanove u društvenom vlasništvu koji spadaju u ovu kategoriju, treba utvrditi da, ako je svojinsko pravo stečeno posle 13. oktobra 1999., nije stečeno suprotno članu 6 Uredbe UNMIK 2000/60.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

2. Protivpravno ometanje stambenih svojinskih prava (uključujući stanarska prava)

- a) **prava stečena pre 24. marta 1999. i gde nosioci svojinskih prava sada ne uživaju posed imovine a**

Važeći zakon:

Članovi 1.2 (c), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23 o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva; članovi 2.5-6, 3, 4, 7-10, 14, 19-22, 23, 25 Uredbe UNMIK 2000/60, o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za

nisu se dobrovoljno lišili imovine ili tada stečenih prava [nezakonito zauzeće]

stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Takođe poznata kao "C kategorija" zahteva Komisiji

Pouka o pravnom leku:

Navedeni pravni lek više ne važi za nove podnosiocze zahteva jer je krajnji rok za podnošenje zahteva istekao 1. jula 2003.

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Pored navedenog pravnog leka, svaki neosporeni zahtev iz "C kategorije" može se razmatrati u okviru skraćenog postupka Komisije (član 23 Uredbe UNMIK 2000/60). Ako Komisija utvrdi da postoje dovoljni dokazi da je podnosilac zahteva uživao neosporeni posed stambene imovine pre 24. marta 1999., onda ona može izdati nalog za povraćaj poseda nad stanom.

Napomena: Komisija zadržava isključivu nadležnost nad ovakvim zahtevima sve dotle dok ne prenese nadležnost ponovo na redovne sudove (član 2.5 Uredbe UNMIK 1999/23). Takođe, obratite pažnju na član 1.1 Uredbe UNMIK 1999/23 i član 12.2(e) Uredbe UNMIK 2000/60, koji predviđaju da Direkcija može staviti imovinu pod svoju upravu na zahtev vlasnika ili nosioca prava da bi rešila stambene probleme raseljenih lica i izbeglica. Ovo ne predstavlja pravni lek za ostvarenje svojinskih prava. Tokom perioda uprave, prava posedovanja nosioca prava ili prava vlasnika su privremeno suspendovana (član 12.3 Uredbe UNMIK2000/60).

b) prava stečena posle 24. marta 1999. i gde nosioci svojinskih prava sada ne uživaju posed imovine, a nisu se dobrovoljno lišili imovine ili tada stečenih prava.

Važeći zakon:

Vidi A.2(c) i (d) o važećem zakou u vezi ometanja poseda i nezakonitog zauzeća poseda. Kada su u pitanju stanovi u društvenom vlasništvu koji spadaju u ovu kategoriju, treba utvrditi da, ako je svojinsko pravo stečeno posle 13. oktobra 1999., ono nije suprotno članu 6 Uredbe UNMIK 2000/60.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2 (c) i (d), Protivpravno ometanje imovinskih prava, Ometanje poseda i nezakonito zauzeće.

Takođe poznato kao nezakonito zauzeće stambene imovine.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

c) na osnovu administrativn odluke Direkcije o upravljanju, iseljavanju i/ili davanju dozvole za privremeni smeštaj

Važeći zakon:

Članovi 1, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva;

član 12-14, 16 Uredbe UNMIK 2000/60, o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve
članovi 1-3 Direktive Direkcije br.2000/1 o Sistemu za sprovođenje raspodele

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Žalbe i zahtevi za preispitivanje administrativne odluke Direkcije moraju se zasnivati na (a) zakonski relevantnim dokazima koji nisu ranije razmotreni, ili (b) na materijalnim

greškama u primeni mandata Direkcije.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi su izneti u Direktivi Direkcije br.2000/1:

- a. Žalba se mora podneti kancelariji Direkcije koja je izdala rešenje u roku od 30 dana od datuma kada je lice obavешteno o odluci. Sprovođenje odluke se obustavlja po prijemu žalbe, osim ako Direkcije drukčije ne odluči.
- b. Ako kancelarija Direkcije ne izmeni svoju odluku, onda se žalba mora proslediti sedištu Direkcije na preispitivanje.
- c. Direkcija može preispitati svoju odluku u svako vreme.

- d) **putem odluke Komisije po kojoj je nosilac imovinskih prava treća strana**

Važeći zakon:

Član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva;

član 14.2 Uredbe UNMIK 2000/60 o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

“Svako zainteresovano lice koje *nije bilo stranka u zahtevu*, a koje može pokazati valjan razlog zašto nije učestvovala kao stranka u zahtevu, može zahtevati preispitivanje odluke Komisije u roku od 30 dana od kada je saznala za odluku Komisije, ali najkasnije u roku od jedne (1) godine od datuma odluke Komisije.”

Dokazi:

Podnosilac zahteva je dužan da podnese dokaze o valjanim razlozima zbog kojih nije učestvovao u zahtevu i dokaze o svojim interesima u vezi odluke.

Pouka o pravnom leku:

Zahtev za preispitivanje odluke Komisije podnosi se preko Direkcije u roku od 30 dana od saznanja za odluku Komisije. Međutim, zahtev se mora predati u roku od jedne godine od datuma donošenja odluke (član 14.2 Uredbe UNMIK 2000/60).

Ako se zahtev odbije, nije moguće ulagati dodatne žalbe (vidi član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23)

- e) **usled štete koja je prouzrokovana dok je stan bio pod upravom Direkcije**

Važeći zakon:

Član 12.8 Uredbe UNMIK 2000/60, o stambeno-imovinskim zahtevima sa Pravilnikom o proceduri i dokazivanju pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja i Komisijom za stambene i imovinske zahteve

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2, o važećem zakonu koji se primenjuje na ometanje svojinskih prava.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi **se ne** mogu tražiti preko Direkcije/Komisije. Prema članu 12.8 Uredbe UNMIK 2000/60, Direkcija ne snosi nikakvu odgovornost za štete ili gubitak imovine. Pravni sek se mora tražiti od prekršioca, prema važećem parničnom i/ili krivičnom postupku.

- f) **usled štete na stambenoj imovini,**

Važeći zakon:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2 o važećem zakonu koji se primenjuje na

sporova oko međe, protivpravnog ometanja ili drugih sličnih pitanja koja su izvan nadležnosti Direkcije/Komisije

slučajeve ometanja imovinskih prava. Kada su u pitanju stanovi u društvenom vlasništvu koji spadaju u ovu kategoriju, treba utvrditi da, ako je pravo stečeno posle 13. oktobra 1999., nije stečeno protivno članu 6 Uredbe UNMIK 2000/60.

Dokazi:

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničnom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

3. Npropisna naplata stanarina i sporovi u vezi plaćanja stanarine za društvene stanove

Važeći zakon:

Članovi 27, 40, 62, 83-4 Zakona o stambenim odnosima (Službeni list SAPK 11/83, 29/86, 42/86);
relevantne odredbe Zakona o obligacijama (Službeni list SFRJ br.29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993);
članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);
članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);
članovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Član 27(3) Zakona o stambenim odnosima glasi: "Sporove oko plaćanja stanarine i naknade za korišćenje zajedničkih uređaja u zgradi rešava nadležni sud."

Sporovi oko plaćanja naknade za korišćenje zajedničkih prostorija:

Članovi 147-153 Zakona o vanparničnom postupku, kao i A.1 o važećem zakonu u vezi ometanja imovinskih prava.

Sporovi oko naplate stanarina koju odrede opštinski organi:

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/8, član 282);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakon o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Pružiti dokumentovane dokaze da su ispunjeni zahtevi u vezi:

Plaćanja stanarine: članovi 27, 40, 62 Zakona o stambenim odnosima. Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Naknada za korišćenje zajedničkih prostorija: Pružiti potrebne podatke za utvrđivanje predmeta (član 148 Zakona o vanparničnom postupku).

Naplata na nivou opštine: Članovi 83-4 Zakona o stambenim odnosima. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Sporovi u vezi naplate stanarine: Pravni lekovi se mogu ostvariti u parničnom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

Sporovi u vezi naknade za korišćenje zajedničkih prostorija:

Pravne lekove suvlasnici, zajednički korisnici ili držaoci iste svojine mogu tražiti u vanparničnom postupku, kako je navedeno u tekstu koji sledi, a drugi vlasnici, korisnici ili držaoci ih mogu tražiti putem parničnog postupka. Za ovo drugo, videti poglavlja VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

- a. Zahtev (molba) se mora uputiti sudu na teritoriji gde se zajednička imovina nalazi (član 148(3) Zakona o vanparničnom postupku. Molba treba da sadrži imena stranaka i osnov za pokretanje procedure (član 148(2) Zakona o vanparničnom postupku).
- b. Sud će održati raspravu da bi strankama pomogao da se dogovore (član 149 Zakona). Ako se ne može postići sporazum, onda će sud doneti odluku (član 150 Zakona). Međutim, ako je sporno ko ili šta je predmet spora, sud će stranke poučiti da pokrenu parnični ili odgovarajući upravni postupak u roku od 30 dana, ili će se smatrati da je molba povučena (član 151(1-2) Zakona). Ako se pokrene ovaj postupak, tada se prekida vanparnični postupak dok se prethodni postupak ne završi (član 151(2) Zakona). Sud može doneti privremeno rešenje da bi se sprečila veća šteta, arbitrarnost ili očigledna povreda prava neke stranke (član 151(3) Zakona).
- c. Žalba protiv rešenja mora se uputiti 15 dana po njegovom donošenju (član 19(1) Zakona). Žalba obustavlja izvršenje odluke, osim ako sud ne odluči drugačije (član 20(2) Zakona).
- d. Ako stranke nisu zadovoljne, mogu započeti parnični postupak (član 152 Zakona).

Naplata na nivou opštine: Pravni lek se može ostvariti u upravnom postupku koji se odnosi na opštinska upravna akta. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

H. Poslovna/nestambena imovinska pitanja

Ovaj odeljak opisuje pravne lekove koji se odnose na poslovnu/nestambenu imovinu, a o drugim pitanjima vidi odeljke u prethodnom tekstu.

Vidi poglavlje D o pitanjima vezanim za gradnju i poglavlje G o pravnim lekovima koji se posebno odnose na nestambenu imovinu u društvenom vlasništvu.

1. Nepropisna procedura u javnom nadmetanju

Važeći zakon:

Član 54 Zakona o izgradnji investicionih objekata (Službeni list SAPK 5/86) (Zakon)

Čl. 54(6) Zakona: "...Ako učesnik u javnom nadmetanju smatra da je povređen postupak, ili da izbor nije izvršen prema uslovima datim u oglasu o javnom nadmetanju, ima pravo prigovora organu određenom samoupravnim opštim aktom investitora koji je dužan da prigovor razmotri i o tome obavesti podnosioca prigovora."

Dokazi:

Moraju se pružiti dokazi da nije poštovana procedura prilikom javnog nadmetanja predviđena Zakonom o izgradnji investicionih objekata:

- (a) nije bilo javnog nadmetanja za izbor izvođača gradnje (čl. 65(2) Zakona) bez obzira što prikupljanje ponuda nije uspelo (čl. 60 Zakona);
- (b) javno nadmetanje nije propisno oglašeno (čl. 54(1), čl. 56 Zakona);
- (c) najpovoljnija ponuda nije prihvaćena u roku od 30 dana od dana otvaranja ponuda (čl. 58(5) Zakona);
- (d) organizacija odabrana da izvede radove nije samoupravna organizacija registrovana za obavljanje takve delatnosti (čl. 7(2) Zakona);
- (e) zahtevi koji se moraju zadovoljiti radi učešća u javnom nadmetanju su diskriminatorni (čl. 54(4), čl. 55 Zakona);
- (f) učesnici u javnom nadmetanju nisu u roku obavešteni o svom neuspehu (čl. 54(5) Zakona);
- (g) investitor nije učesnicima obrazložio izbor uspešne ponude (čl. 54(5), čl. 58(5) Zakona);
- (h) javno nadmetanje nije trebalo da bude oglašeno neuspešnim zato što su neke ponude ispunile uslove (čl. 59 Zakona);
- (i) učesnici nisu obavešteni da javno nadmetanje nije uspelo 15 dana od dana otvaranja ponuda (čl. 59(3) Zakona).

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek nije jasan. Član 54(6) Zakona predviđa da investitor određuje organ koji je dužan razmotriti prigovor. Međutim, nema odredbe o tome ko su moguća tela.

Međutim, izgleda da je logično zaključiti da se prigovor može uložiti putem parničnom postupka. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku. Ako je javno nadmetanje objavio upravni organ, onda bi se primenio upravni postupak. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

2. Neosnovano odbijanja izdavanja dozvole za gradnju investicionog/poslovnog objekta

Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, F.2, o opštim principima.

Važeći zakon:

Članovi 7, 13, 41, 42, 46, 48 Zakona o izgradnji investicionih objekata (Službeni list SAPK 5/86) (Zakon)

Vidi isto tako poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, F.2, Neosnovano odbijanje izdavanja dozvole za gradnju, Važeći zakon.

Dokazi:

Moraju se pružiti dokumentovani dokazi da:

- a) odluku nije donelo nadležno telo (čl. 41 Zakona);
- b) svi predviđeni uslovi su bili ispunjeni (čl. 46 (1), čl. 7(1) Zakona);
- c) odluka nije donesena u predviđenom roku od 5 dana od dana predaje zahteva za odobrenje gradnje (čl. 42 (1) Zakona);
- d) tehnička dokumentacije je bila izrađena u inostranstvu ali je u skladu sa domaćim propisima, prevedena je i izvršena je kontrola (čl. 48 Zakona);
- e) gradnja investicionog objekta je predviđena srednjoročnim planom (čl. 13(1) Zakona);
- f) gradnja investicionog objekta nije predviđena u srednjoročnom planu ako je potreba izgradnje nastupila kao posledica ili uništenje postojećeg investicionog objekta (čl. 13(2) Zakona).

Dodatni standardi dokazivanja navedeni su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u upravnom postupku. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

3. Neosnovano odbijanje izdavanja upotrebne dozvole

Upotrebna dozvola daje potvrdu da građevinski objekat ispunjava tehničke standarde gradnje i da se može bezbedno koristiti u datu svrhu. Ona se izdaje posebno i posle građevinske dozvole.

Važeći zakon:

Članovi 81, 82, 83, 87 Zakona o izgradnji investicionih objekata (Službeni list SAPK 5/86) (Zakon);

član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta;

Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/8, član 282);

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);

član 31 Zakon o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Moraju se pružiti dokumentovani dokazi da:

- a) ispunjeni su svi uslovi i tehnički pregled je trebalo da utvrdi da je objekat pogodan za upotrebu (čl. 82 Zakona);
- b) tehnički pregled je započeo 15 dana od dana podnošenja zahteva (čl. 82 Zakona);
- c) upravni organ nije izdao odobrenje za upotrebu u roku od 15 dana od datuma kada je primljen nalaz tehničke komisije (čl. 83(1) Zakona);
- d) uklonjeni su objekti ugrađeni u okviru prethodnih i pripremljenih radova (čl. 83(2) Zakona).

Dodatni standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se može ostvariti u upravnom postupku. Ipak, nije jasno koji bi trenutno organ bio pokrajinski upravni organ kojem se može uputiti žalba. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

4. Neosnovan nalog za obustavljanje gradnje/korišćenje objekta i za rušenje investicionog objekta

Važeći zakon:

Članovi 10, 42, 43, 81, 83, 84, 87 Zakona o izgradnji investicionih objekata (Službeni list SAPK 5/86) (Zakon);
član 35 i 12 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/8, član 282);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakon o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Moraju se pružiti dokumentovani dokazi da:

- a. ne postoji rizik od nestabilnosti objekta ili opasnost po živote, zdravlje, saobraćaj ili susedne objekte (čl. 81 Zakona);
- b. investitor je uklonio objekte koji su ugrađeni u okviru prethodnih i pripremnih radova (čl. 83(2) Zakona);
- c. investitor je ispunio uslove koji su utvrđeni odobrenjem za građenje i druge posebne uslove (čl. 83(2) Zakona); i druge uslove u skladu sa članovima 10, 42, 43, 87 Zakona.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se može ostvariti u upravnoj žalbi. Međutim, nije jasno koje telo bi sada predstavljalo centralni upravni organ kojem se žalba ima uputiti. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.3, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

Obratite posebnu pažnju: Član 84 Zakona predviđa da se žalba protiv rešenja može podneti pokrajinskom organu uprave nadležnom za poslove građevinarstva. Međutim, ako nalog izda opštinski organ, onda član 35 Uredbe UNMIK 2000/45 zamenjuje sve odredbe svakog zakona koji je u suprotnosti sa njim (član 12 Uredbe UNMIK 2000/45). Stoga, ako je nalog izdala opština, treba postupiti prema proceduri predviđenoj za žalbe na rešenja opštinskih upravnih organa, a ne član 84. Ostaje nejasno koji organ zamenjuje pokrajinski upravni organ, ili centralni organ.

5. Nepropisna primena novčanih kazni

Važeći zakon:

Članovi 88-99 Zakona o izgradnji investicionih objekata (Službeni list SAPK 5/86) (Zakon);
član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
relevantna opštinska akta;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/8, član 282);
Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77);
član 31 Zakon o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Potrebno je pružiti dokumentovane dokaze da ne postoji zakonski osnov za određenu novčanu kaznu (vidi članove 88-99 Zakona). Dodatni standardi dokazivanja nalaze se u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek može se tražiti putem upravnom postupka koji se odnosi na opštinske i druge upravne akte. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, B.2, Neosnovano odbijanje pristupa katastru/registru, Pouka o pravnom leku.

I. Nestambena imovina pod upravom državnih ili društvenih preduzeća

Ovaj deo iznosi pravne lekove koji se posebno odnose na nestambenu imovinu koja je pod jurisdikcijom Uredbi UNMIK 2002/12, 2002/13 i Administrativnog uputstva 2003/13. Vidi prethodne odeljke o drugim pitanjima, kao što su dozvole i sl.

1. Neproписna odluka ili mera Kosovske povereničke agencije koja ugrožava imovinska i druga prava

Ograničenje:

Prema članu 10.5 Uredbe UNMIK 2002/13, nijedna stranka nema pravo na pravni lek pred Posebnom komorom koji bi zahtevao opozivanje transakcije ili poništenje ugovora (uključujući svojinska prava) koji je sklopila Agencija shodno svojim ovlašćenjima prema Uredbi UNMIK br.2002/.

Važeći zakon:

Članovi 9.3, 18, 24.2-3, 30 Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA); Uredba UNMIK 2002/13 o osnivanju Posebne komore Vrhovnog suda Kosova za pitanja koja se odnose na Kosovsku povereničku agenciju; naslov IV Administrativnog uputstva 2002/13 za primenu Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA)

Dokazi:

Kada se žalba podnosi SPGS, mora se pružiti dokaz da odluka ili postupak nisu u skladu sa rezolucijom 1244(1999) Saveta bezbednosti UN, Uredbom UNMIK 2002/12 ili srodnom uredbom ili administrativnim uputstvom, važećim zakonom na Kosovu, ili propisima i procedurama KPA (član 24.3 Uredbe UNMIK Regulation 2002/12).

Kada se žalba podnosi Posebnoj komori, standarde dokazivanja propisuju posebna pravila postupka, doneta u skladu sa članom 7 Uredbe UNMIK 2002/13 (član 8 Uredbe UNMIK 2002/13). Napominjemo da pravila postupka još nisu doneta.

Pouka o pravnom leku:

Na raspolaganju stoje dva pravna leka:

(1) ukidanje ili izmena od strane SPGS (član 24.3 Uredbe UNMIK 2002/12). U Uredbi ne postoji procedura za ovaj pravni lek.

(2) parnica pred Posebnom komorom Vrhovnog suda Kosova za pitanja Kosovske povereničke agencije (član 30 Uredbe UNMIK 2002/12; član 4 Uredbe UNMIK 2002/13).

- a. Podnosi se zahtev Posebnoj komori u kojem se osporava odluka ili mera KPA u roku od devet (9) meseci ili od datuma kada je podnosilac zahteva saznao ili je trebalo da zna za odluku, ili od datuma kada Posebna komora javno oglasi da je prihvatila zahtev (član 6.1 Uredbe UNMIK 2002/13). *Međutim*, Posebna komora ne može prihvatiti zahtev ako podnosilac zahteva nije podneo dokaz da je najmanje 60 dana pre nego što je zahtev uložio o svojoj nameri obavestio predsedavajućeg odbora KPA (član 30.2 Uredbe UNMIK 2002/12 i član 6.2-3 Uredbe UNMIK 2002/13)
- b. Odluka se donosi u roku od dva (2) meseca od okončanja postupka, pismeno, i o tome se obaveštavaju stranke u roku od 30 dana od njenog usvajanja (član 9 Uredbe UNMIK 2002/13). Odluka koju donese Posebna komora je konačna i pravosnažna (član 9/7 Uredbe UNMIK 2002/13). Nije moguća žalba.
- c. Ako je Posebna komora uputila zahteve, delove ili kategorije zahteva drugom sudu, u skladu sa članom 4.2 Uredbe UNMIK 2002/13, onda se protiv odluke o zahtevu može podneti žalba Posebnoj komori, osim ako Posebna komora drugačije ne odluči (član 4.3 Uredbe UNMIK 2002/13).
- d. Žalba se Posebnoj komori može uputiti u roku od dva meseca od dostavljanja odluke strankama. Obavest o žalbi se dostavlja strankama i sudu protiv čije odluke je uložena žalba. Procedura za žalbe je navedena u naslovu IV

Administrativnog uputstva UNMIK 2003/13, članovi 56-61.

- e. Posebna komora može potvrditi, odbaciti, ili staviti van snage, potpuno ili delimično, odluku suda protiv koje je uložena žalba, izmeniti nalog suda, ili naložiti obnavljanje postupka za potraživanje, u celini ili delimično, pred istim sudom, drugim sudom na Kosovu ili pred Posebnom komorom (član 62 Administrativnog uputstva UNMIK 2003/13).

Obratite pažnju: Protivtužba koju uloži KPA može se uložiti u roku predviđenom važećim zakonom ("važeći zakon" se ovde odnosi na Pravila postupka, kako je predviđeno u članu 28 Administrativnog uputstva UNMIK 2003/13).

a) neosnovano izostavljanje iz spiska zaposlenih koji imaju prava na deo prihoda od privatizacije

Važeći zakon:

Član 10 Uredbe UNMIK 2003/13, o promeni prava korišćenja nepokretne imovine u društvenoj svojini; naslov V Administrativnog uputstva 2002/13 za primenu Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izloženi su u članovima 19, 20, 22.1-22.6, 23, 32, 33, i 45-48 Administrativnog uputstva 2002/13 (vidi član 64.1 Administrativnog uputstva 2003/13). Pored toga, ako se u žalbi navodi diskriminacija kao razlog izostavljanja, u žalbi se moraju navesti dokumentovani dokazi o diskriminaciji (član 10.6(b) Uredba UNMIK 2003/13).

Pouka o pravnom leku:

Žalba oštećenih pojedinaca može se uložiti Posebnoj komori Vrhovnog suda Kosova za pitanja KPA (Posebna komora) u roku od 20 dana pošto se u medijima objavi konačan spisak zaposlenih koji na dobit imaju pravo. Posebna komora treba da donese i uruči odluku u roku od 40 dana od datuma kada je podnosilac žalbu podneo pisarnici (član 10.6(a) Uredbe UNMIK 2003/13 i član 64 Administrativnog uputstva 2003/13).

Napomena: Svi prihodi namenjeni zaposlenima podeliće se u roku od 60 dana od objavljivanja konačnog spiska zaposlenih koji na to imaju pravo (član 10.6(c) Administrativnog uputstva 2003/13).

2. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih ili drugih prava od strane firme pod upravom KPA, ali ne usled odluke ili mere KPA.

Važeći zakon:

Članovi 7.3, 18.2, 28, 29, 30 Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA); naslov II Administrativnog uputstva 2002/13 za primenu Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA);

cela Uredba UNMIK 2002/13 o osnivanju Posebne komore Vrhovnog suda Kosova za pitanja koja se odnose na Kosovsku povereničku agenciju;

Prema Uredbi UNMIK 2002/12, KPA ima ovlašćenja da upravlja svim državnim i društvenim preduzećima na Kosovu, ali odgovornost KPA i tih preduzeća ostaje zasebna (član 18 Uredbe UNMIK 2002/12). Ipak, KPA može u bilo koje vreme podneti dopis nadležnom sudu da će ona postupati u svojstvu pravnog zastupnika datog preduzeća (član 29.3).

Dokazi:

Kada se žalba upućuje drugom nadležnom sudu a ne Posebnoj komori, primenjuju se odgovarajuća pravila dokazivanja na sudu. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Kada se žalba upućuje Posebnoj komori, primenjuju se posebna pravila postupka, sadržana u članu 7 Uredbe UNMIK 2002/13 (član 8 Uredbe 2002/13 i članovi 19-54 Administrativnog uputstva 2003/13).

Pouka o pravnom leku:

- a. Podnosi se pismeni dopis o nameri da se podnese tužba protiv KPA, u kome se označava ime podnosioca, naziv firme ili korporacije, osnov žalbe i traženo obeštećenje. Ne može se pokrenuti zakonski postupak dok se ne obezbedi dokaz da

je ovo bilo obavljeno (član 29.1 Uredbe 2002/12).

- b. Pravni lekovi se onda mogu iskoristiti u parničnom postupku. Vidi E.1(a), Protivpravno lišavanje imovine, Pouka o pravnom leku.
- c. Prema članu 4.5 Uredbe 2002/13, međutim, KPA može u svakom trenutku posle početka upravljanja firmom ili korporacijom, zahtevati od Posebne komore da odbaci svaku takvu nerešenu žalbu pred bilo kojim sudom na Kosovu i presuditi sama datu stvar. Ako KPA preduzme ovakvu meru, onda vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1, Nepropropisna odluka KPA, Pouka o pravnom leku o postupku pred Posebnom komorom.

3. Nepropropisna primena novčanih kazni od strane KPA protiv preduzeća, zaposlenih ili drugih lica na rukovodećim ili kontrolnim funkcijama

Važeći zakon:

Član 27 Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA); Uredba UNMIK 2002/13 o osnivanju Posebne komore Vrhovnog suda Kosova za pitanja koja se odnose na Kosovsku povereničku agenciju; Administrativno uputstvo 2002/13 za primenu Uredbe UNMIK 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije (KPA)

Dokazi:

Nisu izneti standardi dokazivanja. Vidi član 27.1 Uredbe UNMIK 2002/12, koja daje obrazloženja i iznose novčanih kazni.

Kada se žalba upućuje Posebnoj komori, posebna pravila postupka, izneta u članu 7 Uredbe UNMIK 2002/13, pružaju standarde dokazivanja (član 8 Uredbe 2002/13). Obratite pažnju da pravila postupka još nisu doneta.

Pouka o pravnom leku:

- a. U roku od 30 dana o izricanja novčane kazne mora se podneti pismena žalba predsedniku odbora KPA (član 27.2 Uredbe 2002/12).
- b. Ako KPA potvrdi novčanu kaznu, onda se žalba može podneti Posebnoj komori. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, G.1, Protivpravna odluka ili mera KPA, Pouka o pravnom leku za postupak pred Posebnom komorom.

J. Šume

Ovaj odeljak navodi pravne lekove za sveobuhvatne potencijalne povrede prava vežane za šume, ali on nije konačan.

1. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih prava usled ustanovljenja šumskih granica

Važeći zakon:

Član 4 Uredbe UNMIK 2003/6, Proglašenje Zakona o šumama koji je donela Skupština Kosova
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br. 47/86);
članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);
članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);
članovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78);
(član 161 Zakona o vanparničnom postupku se izgleda ne može primeniti)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku. Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, dokaze za lekove u parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u upravnom i parničnom postupku (član 4 Uredbe 2003/6).

- a. Žalba se može uputiti opštinskom organu uprave nadležnom za imovinska pitanja (član 4.1 Uredbe UNMIK 2003/6). Taj organ mora doneti odluku u roku od mesec dana (član 218 Zakona o opštem upravnom postupku).
- b. Ako odluka nije zadovoljavajuća, podnosilac žalbe se može obratiti opštinskom sudu da preispita odluku (član 4.2 Uredbe UNMIK 2003/6). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

a) usled nepropisnog svojevolijskog odricanja ili korišćenja ili privremene upotrebe zemlje pored šuma

Ovaj odeljak se odnosi na privremeno korišćenje zemlje koja se graniči sa šumama za zalihovanje ili transport šumaskog materijala.

Važeći zakon:

Član 6 Uredbe UNMIK 2003/6, Proglašenje Zakona o šumama koji je donela Skupština Kosova;
član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu;
Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86);
članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ br.6/80);
članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596);
članovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78);
(član 161 Zakona o vanparničnom postupku se ovde izgleda ne primenjuje)

Dokazi:

Standardi dokazivanja su izneti u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku. Vidi takođe poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi za pravne lekove u parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lekovi se mogu ostvariti u upravnom postupku, a u vezi obeštećenja u parničnom postupku.

- a. Žalba u vezi prava na korišćenje i visine nadoknade treba da se podnese opštinskom upravnom organu koji je nadležan za imovinska pitanja (član 6.3 Uredbe UNMIK 2003/6). Nije dat vremenski rok. Organ mora doneti odluku u roku od mesec dana (član 218 Zakona o opštem upravnom postupku).

- b. Na odluku opštinskog organa može se žaliti u upravnom postupku u skladu sa Uredbom UNMIK 2000/45 (član 6.4 yuredbe UNMIK 2003/6). Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3(b), Eksproprijacija, Pouka o pravnom leku.
- c. Za žalbu protiv visine nadoknade, žalba se podnosi u roku od mesec dana po donošenju odluke pred opštinskim sudom gde se nalazi sporno zemljište. Vidi poglavlje VI: Imovinsko-pravni odnosi, A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Pouka o pravnom leku.

2. Npropisna odluka šumskog inspektora koja ugrožava imovinska prava

Važeći zakon:

Uredba UNMIK 2003/6, Proglašenje Zakona o šumama koji je donela Skupština Kosova; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); član 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Dokumentacija relevantna za žalbu. Standardi dokazivanja izloženi su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku jer u Uredbi ne postoji mehanizam žalbe. Šumskom službom upravlja Kosovska agencija za šume u nadležnosti Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i razvoj sela. Izgleda da bi drugostepeni organ za žalbe bilo Ministarstvo.

- a. Treba uložiti prigovor odgovarajućem prvostepenom organu (nije jasno koje je trenutno to telo) u roku od 15 dana od prijema odluke. Prvostepeni organ može prihvatiti žalbu i proslediti je drugostepenom, preinačiti svoju odluku na osnovu žalbe, ili odbaciti žalbu (članovi 234-6 Zakona o opštem upravnom postupku). Odluka po žalbi mora se doneti u roku od dva (2) meseca (član 247 Zakona o opštem upravnom postupku). Ova odluka je konačna.
- b. Ako se podnosilac ne slaže sa odlukom po žalbi, onda može podneti žalbu Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za započinjanje upravnog spora je 30 dana od datuma kada je uručen upravni akt ili 60 dana od dana kada je stranci u čiju je korist donesen uručen upravni akt ako oštećena strana nije odluku primila (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- c. Dodatna žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se ostvariti u upravnom sporu (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak mora se dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana od prijema sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

Prem članu 70-1 Zakona o šumama, postupak se mora pokrenuti u roku od 30 dana od perioda kada je istekla javna revizija.

3. Npropisno ometanje uživanja šumskih resursa

Ovo je opšta odredba koja pruža pravni lek za ometanje u uživanju šumskih resursa usled propusta organa vlasti da postupaju u skladu sa Uredbom UNMIK 2003/6.

Važeći zakon:

Član 28.3 Uredbe UNMIK 2003/6, Proglašenje Zakona o šumama koji je donela Skupština Kosova; Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Evidence:

Dokumentacija relevantna za zahtev. Standardi dokazivanja izneti su u članovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Zahtev se može uputiti sudu (na kom nivou nije određeno) da bi sud naložio nadležnom organu vlasti da postupa u skladu sa svojim obavezama.

K. Porezi na imovinu

Ovaj odeljak pruža pregled pravnih lekova koji se stvaraju u vezi poreza na imovinu, kako je predviđeno Uredbom UNMIK 2003/29.

1. Npropisno vrednovanje imovine ili pogrešan iznos poreza na imovinu

Važeći zakon:

Član 21 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Evidence:

Standardi dokazivanja izneti su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku, i članu 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

- a. Zahtev za preispitivanje treba da se podnese pismeno opštinskom odboru za žalbe na porez na imovinu u roku od 30 dana od prijema priznanice. Opštinski odbor će poreskog obveznika obavestiti o svojoj odluci u roku od 60 dana od prijema zahteva. Dok se ne donese odluka, opština neće prinudno naplatiti porez (član 21 Uredbe UNMIK 2003/29).
- b. Ako se podnosilac zahteva ne složi sa odlukom onda se može uložiti žalba Vrhovnom sudu (član 21.7 Uredbe UNMIK 2003/29 i član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravnog spora je 30 dana od prijema upravnog akta, ili 60 dana od uručenja akta stanci u čiju korist je donese ako stranka nije primila sporni akt (član 24 Zakona o upravnim sporovima).
- c. Dodatna žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti protiv odluke u upravnom postupku (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedan ili drugi podnesak moraju se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od uručenje sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima).

2. Npropisna primena zaloga nad imovinom

Važeći zakon:

Članovi 10, 16 i 21 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu; Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izneti su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku i članu 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek je žalba "opštini" (član 16.3 Uredbe UNMIK 2003/29) putem administrativne žalbe. Međutim, nije jasno da li je nadležno telo opštinski odbor za žalbe na porez na imovinu jer je njegov mandat ograničen u zakonu na reviziju samog poreskog računa, a ne na sankcije, kakav je zalog (članovi 10.2 i 21.1 Uredbe UNMIK 2003/29). Kao alternativa, trebalo bi da se primenjuje procedura za administrativne žalbe, kako je navedeno u poglavlju VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3 (b), Eksproprijacija – Protivpravno lišavanje imovinskih prava zasnovano na npropisnoj "odluci" kojom se dozvoljavaju pripremni radovi, Pouka o pravnom leku. Do danas nadležne vlasti nisu pružile nikakvo

razjašnjenje.

3. Npropisna primena sankcija ili kazni, osim zaloga nad imovinom i prinudne naplate poreza

Kazne i sankcije koje primeni opština kada se kasni sa plaćanjem poreza obuhvataju gubitak imovine, prava na žalbu na iznos poreza, i novčane kazne kao i kamatu. Ovo se sprovodi preko inspektora opštinske direkcije za finansije i ekonomiju (članovi 17-20 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu)

Važeći zakon:

Član 10 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu; Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izneti su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku i članu 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek je nejasan. Opština je odgovorna za administrativne žalbe na ovakve svoje odluke (član 10 Uredbe UNMIK 2003/29). Nije sigurno da li je telo u okviru opštine odgovorno za žalbe opštinski odbor za žalbe na porez na nepokretnu imovinu, jer je njegov mandat ograničen zakonom na sam poreski račun, a ne na sankcije, kakve su kazne (članovi 10.2, 21.1 Uredbe 2003/29). Kao alternativa, trebalo bi da se primenjuje procedura za administrativne žalbe, kako je navedeno u poglavlju VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3 (b), Eksproprijacija – Protivpravno lišavanje imovinskih prava zasnovano na nepropisnoj "odluci" kojom se dozvoljavaju pripremni radovi, Pouka o pravnom leku. Do danas nadležne vlasti nisu pružile nikakvo razjašnjenje.

4. Npropisna prinudna naplata poreza

Poreski inspektori primenjuju prinudnu naplatu poreza kada poreski obveznik ne plati porez posle konačne pismene opomene (član 17 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu)

Važeći zakon:

Članovi 10 i 17 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu; članovi 4.1 i 7 Uredbe UNMIK 2000/20, o poreskoj upravi i proceduri; Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Standardi dokazivanja izneti su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku, i članu 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek je nejasan. Opština je odgovorna za administrativne žalbe na ovakve svoje odluke (član 10 Uredbe UNMIK 2003/29). Nije sigurno da li je telo u okviru opštine odgovorno za žalbe opštinski odbor za žalbe na porez na nepokretnu imovinu, jer je njegov mandat ograničen zakonom na sam poreski račun, a ne na sankcije, kakva je prinudna naplata poreza (članovi 10.2, 21.1 Uredbe 2003/29). Kao alternativa, trebalo bi da se primenjuje procedura za administrativne žalbe, kako je navedeno u poglavlju VI: Imovinsko-pravni odnosi, C.3 (b), Eksproprijacija – Protivpravno lišavanje imovinskih prava zasnovano na nepropisnoj "odluci" kojom se dozvoljavaju pripremni radovi, Pouka o pravnom leku. Situaciju dalje komplikuje to što pravila i postupak prinudne naplate izneti u Uredbi UNMIK 2000/20 važe za prinudnu naplatu poreza (član 17.5 Uredbe UNMIK 2003/29), a nije jasno da li za nepropisnu prinudnu naplatu poreza važe mehanizmi za žalbu ustanovljeni prema odredbama Uredbe UNMIK 2000/20, prema članu 7, ili bi važile odredbe još nedonesenog Administrativnog uputstva. Do danas nadležne vlasti nisu pružile nikakvo razjašnjenje.

5. Neosnovano odbijanje za odlaganje plaćanja poreza

Odlaganje plaćanja poreza na imovinu se može odobriti kada bi plaćanje poreza dovelo poreskog obveznika do nepotrebne oskudice (član 15 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu)

Važeći zakon:

Član 10 i 15 Uredbe UNMIK 2003/29, o porezima na nepokretnu imovinu na Kosovu; Uredba UNMIK 2000/45, o samoupravi opština na Kosovu; relevantna opštinska akta; Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni list SFRJ br.47/86); Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ br.4/77); Zakon o parničnom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596); članovi 29 i 31 Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK br.21/78)

Dokazi:

Mora se pružiti dokaz da je materijalni dokaz o nepotrebnoj oskudici podnesen i da zadovoljava proceduralne zahteve iznesene u relevantnom administrativnom uputstvu (kada se izda) (član 15 Uredbe UNMIK 2003/29). Dodatni standardi dokazivanja izneti su u članu 232 Zakona o opštem upravnom postupku i članu 106(3) Zakona o parničnom postupku.

Pouka o pravnom leku:

Pravni lek je nejasan. Opština je odgovorna za administrativne žalbe na ovakve svoje odluke (član 10 Uredbe UNMIK 2003/29). Nije sigurno da li je telo u okviru opštine odgovorno za žalbe opštinski odbor za žalbe na porez na nepokretnu imovinu, jer je njegov mandat ograničen zakonom na sam poreski račun, a ne na odluku o odlaganju plaćanja poreza (član 21.1 Uredbe UNMIK 2003/29). Pored toga, još uvek nije doneseno administrativno uputstvo koje treba da utvrdi proceduru za odlaganje plaćanja poreza, kako je predviđeno u članu 17.1 Uredbe UNMIK 2003/29, te stoga nije sigurno da li će biti ustanovljena drugačija procedura za žalbe.

Opšte uzev, trebalo bi da se primenjuje procedura za administrativne žalbe, kako je navedeno u poglavlju VI, Imovinsko-pravni odnosi, C.3 (b), Eksproprijacija – Protivpravno lišavanje imovinskih prava zasnovano na nepropisnoj "odluci" kojom se dozvoljavaju pripremni radovi, Pouka o pravnom leku. Do danas nadležne vlasti nisu pružile nikakvo razjašnjenje.